

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DEKİ TÜKETİCİLERİN AIRBNB KULLANMA NİYETLERİNİN PLANLI
DAVRANIŞ KURAMI VE ALGILANAN RİSK BAĞLAMINDA TAHLİLİ: BİR SAHA
ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYÇA UĞUR

1800005138

Anabilim Dalı: İşletme

Program: İşletme

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ

OCAK 2021

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DEKİ TÜKETİCİLERİN AIRBNB KULLANMA NİYETLERİNİN PLANLI
DAVRANIŞ KURAMI VE ALGILANAN RİSK BAĞLAMINDA TAHLİLİ: BİR SAHA
ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYÇA UĞUR

1800005138

Anabilim Dalı: İşletme

Program: İşletme

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ

Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Murat Taha BİLİŞİK

Dr. Öğr. Üyesi Özge Nalan BİLİŞİK

OCAK 2021

ÖNSÖZ

Günümüzün değişen ve gelişen dünyasında hız konusu beraberinde mevcut kaynakların da aşırı tüketilmesine yol açmaktadır; bunun yanı sıra belli dönemlerde yaşanan ekonomik krizler paylaşım ekonomisinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Paylaşım ekonomisiyle daha sürdürülebilir bir tüketim hedeflenmektedir. Az kullanılan varlıkların online olarak kişiler tarafından ulaşılabilmesi olan paylaşım ekonomisiyle, varlıklara sahip olmak yerine, az kullanıldığında paylaşarak kaynakların daha az tüketilmesi teşvik edilebilmektedir; sonuç olarak çevresel ve ekonomik yarar sağlanması hedeflenmektedir. Bu noktada kişilerin, paylaşım ekonomisiyle ilgili platformları kullanmasına ya da karşı çıkmasına neden olan itici güçleri belirlemek önemli olmaktadır. Bu çalışmada paylaşım ekonomisi platformlarından biri olan Airbnb'ye yönelik, kişilerin kullanma niyetleri üzerinde etkili olduğu düşünülen öznel normu, algılanan finansal, fiziksel riskleri ve performans riski incelenmektedir. Böylece Airbnb örneği üzerinden paylaşım ekonomisi uygulamalarına yönelik niyeti etkileyen birtakım etmenler belirlenebilecektir.

Bu araştırma sürecine başlamadan önce, yüksek lisans eğitimim boyunca paylaştıkları bilgileri ve bana kattıkları için İstanbul Kültür Üniversitesi İşletme bölümündeki tüm hocalarıma teşekkür ederim. Tez süreci boyunca deneyimlerini ve bilgilerini her daim paylaşan, bu çalışmayı kendisiyle birlikte oluştururken ve sonuçlandırırken yardımını hiçbir zaman eksik etmeyen, yol göstericiliğiyle ve paylaştıklarıyla çalışmamıza ışık tutan ve bana kattıkları ile güçlü bir takım çalışması yaptığımızı hissettirerek, yüksek motivasyonla çalışmamı sağlayan çok değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ'a, değerli katkılarından ve desteğinden dolayı çok teşekkür ederim. Hayatımın her sürecinde her zaman yanımda olan, hikayemi oluştururken benim en değerli kahramanlarım olan, sonsuz emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim canım aileme ve benim Anneannem olduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim bitanecik Anneanneme, her zaman olduğu gibi bu süreçte de yanımda oldukları ve desteklerini hiçbir zaman eksik etmedikleri için tüm kalbimle sonsuz teşekkür ederim.

Ocak 2021,

AYÇA UĞUR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	x
BÖLÜM 1. LİTERATÜR TARAMASI	1
1.1. Paylaşım Ekonomisi Kavramı.....	1
1.1.1. Paylaşım Ekonomisinin Ortaya Çıkışı.....	2
1.1.2. Paylaşım Ekonomisinin Avantajları ve Dezavantajları	2
1.1.3. Paylaşım Ekonomisi Uygulama Örnekleri	3
1.1.3.1. Paylaşım Ekonomisi Örneği: Airbnb	5
1.1.3.2. Airbnb'nin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	5
1.1.3.3. Airbnb'nin Yeri ve Önemi.....	7
1.2. Planlı Davranış Teorisi	13
1.2.1. Planlı Davranış Teorisi ve Paylaşım Ekonomisi	15
1.2.2. Planlı Davranış Teorisi ve Airbnb.....	16
1.3. Algılanan Risk.....	16
1.3.1. Algılanan Risk ve Paylaşım Ekonomisi	17
1.3.1.1. Fiziksel Risk ve Airbnb.....	18
1.3.1.2. Finansal Risk ve Airbnb	19
1.3.1.3. Performans Riski ve Airbnb	19
BÖLÜM 2. AIRBNB KULLANMA NİYETİ MODELİ ÖNERMESİ.....	20
2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Kapsamı ve Önemi.....	20
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	21
2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci.....	21
2.4. Araştırma Modeli ve Hipotezleri	22
BÖLÜM 3: VERİ ANALİZİ VE BULGULAR.....	32

3.1. Çalışmada Yürütülen Analizler ve Araştırma Bulguları	32
3.1.1. Ön Test ve Anket Uygulaması	32
3.1.2. Ön Test ve Anket Uygulaması Demografik Veriler	33
3.1.2.1. Ön Test Demografik Veriler	33
3.1.2.2. Anket Uygulaması Demografik Veriler	35
3.1.3. Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri	37
3.1.3.1. Ön Test Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri	37
3.1.3.2. Anket Uygulaması Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri	43
3.1.4. Geçerlilik Analizleri	44
3.1.4.1. Ön Test Geçerlilik Analizleri	44
3.1.4.2. Anket Uygulaması Geçerlilik Analizleri	57
3.1.5. Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi	63
3.1.5.1. Ön Test Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi	63
3.1.5.2. Anket Uygulaması Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör Analizi	86
SONUÇLAR	96
KAYNAKÇA	102
EKLER	115
EK 1. Ön Test Anket Uygulaması	115
EK 2. Nihai Model Anket Uygulaması	117

KISALTMALAR

AVE	: Ortalama Açıklanan Varyans
CFI	: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi
CMIN/DF	: Ki Kare / Serbestlik Derecesi
CR	: Kompozit Geçerlilik
GFI	: Uyum İyiliği İndeksi
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
RMSEA	: Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü
VIF	: Varyans Genişlik Faktörü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. 1. Paylaşım Ekonomisinin Bazı Örneklerine Genel Bakış	4
Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti.....	25
Tablo 2. 2. Araştırmanın Hipotezleri	31
Tablo 3. 1. Ön Test İlk Model 5 Değişken Cronbach's Alpha	38
Tablo 3. 2. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Cronbach's Alpha.....	40
Tablo 3. 3. Ön Test İlk Model 5 Değişken Kompozit Güvenilirlik	41
Tablo 3. 4. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Kompozit Güvenilirlik.....	42
Tablo 3. 5. Anket Uygulaması Nihai Model Cronbach's Alpha	43
Tablo 3. 6. Anket Uygulaması Nihai Model Kompozit Güvenilirlik	44
Tablo 3. 7. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yakınsak Geçerlilik.....	45
Tablo 3. 8. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yakınsak Geçerlilik	46
Tablo 3. 9. Ön Test İlk Model 5 Değişken Pearson Korelasyon Katsayıları	47
Tablo 3. 10. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Pearson Korelasyon Katsayıları.....	48
Tablo 3. 11. Ön Test İlk Model 5 Değişken Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri....	49
Tablo 3. 12. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri	49
Tablo 3. 13. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti	50
Tablo 3. 14. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti.....	51
Tablo 3. 15. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA	51
Tablo 3. 16. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA	52
Tablo 3. 17. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık	53
Tablo 3. 18. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık	54
Tablo 3. 19. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık.....	55
Tablo 3. 20. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık.....	56
Tablo 3. 21. Anket Uygulaması Nihai Model Yakınsak Geçerlilik.....	57
Tablo 3. 22. Anket Uygulaması Nihai Model Pearson Korelasyon Katsayıları	58
Tablo 3. 23. Anket Uygulaması Nihai Model Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri .	58
Tablo 3. 24. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti.....	59
Tablo 3. 25. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA	60
Tablo 3. 26. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık	60
Tablo 3. 27. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık.....	62
Tablo 3. 28. Ön Test İlk Model 5 Değişken Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri.....	64

Tablo 3. 29. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri	65
Tablo 3. 30. Ön Test İlk Model 5 Değişken Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları	66
Tablo 3. 31. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları	66
Tablo 3. 32. Ön Test İlk Model 5 Değişken Açıklanan Toplam Varyans	69
Tablo 3. 33. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Açıklanan Toplam Varyans	71
Tablo 3. 34. Ön Test İlk Model 5 Değişken Model (Pattern) Matrisi.....	73
Tablo 3. 35. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Model (Pattern) Matrisi	74
Tablo 3. 36. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri.....	76
Tablo 3. 37. Ön Test İlk Model 5 Değişken İki Faktör Arasındaki Korelasyon.....	77
Tablo 3. 38. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri.....	79
Tablo 3. 39. Ön Test Nihai Model 4 Değişken İki Faktör Arasındaki Korelasyon ...	79
Tablo 3. 40. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiği Değerleri.....	81
Tablo 3. 41. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiği Değerleri.....	82
Tablo 3. 42. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yol Analizi	83
Tablo 3. 43. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yol Analizi	84
Tablo 3. 44. Anket Uygulaması Nihai Model Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri	86
Tablo 3. 45. Anket Uygulaması Nihai Model Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları	87
Tablo 3. 46. Anket Uygulaması Nihai Model Açıklanan Toplam Varyans.....	88
Tablo 3. 47. Anket Uygulaması Nihai Model - Model (Pattern) Matrisi.....	90
Tablo 3. 48. Anket Uygulaması Nihai Model Doğrulamalı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri.....	91
Tablo 3. 49. Anket Uygulaması Nihai Model İki Faktör Arasındaki Korelasyon	92
Tablo 3. 50. Anket Uygulamasına göre Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiği Değerleri.....	93
Tablo 3. 51. Anket Uygulaması Nihai Model Yol Analizi	94

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. 1. ABD'nin Dışındaki En Büyük Airbnb Şehirleri	8
Şekil 1. 2. En Yüksek Airbnb Talebine Sahip Şehirlerin Doluluk Oranları	9
Şekil 1. 3. Bazı Büyük Şehirlerdeki Gecelik Ortalama Oda Fiyatları (Ocak 2018) ..	10
Şekil 1. 4. Haftalık Doluluk Oranındaki Değişim - 31 Mart 2019 haftasına kıyasla, Mart 2020'nin Covid-19'dan kaynaklanan en düşük haftasının doluluk oranı değişimi	11
Şekil 1. 5. Haftalık Doluluk Oranındaki Değişim - Mart 2020'nin Covid-19'dan Kaynaklanan En Düşük Doluluk Haftasına Kıyasla, 21 Haziran 2020 Haftasında Doluluk Artış Oranı	12
Şekil 1. 6. Planlı Davranış Teorisi	14
Şekil 2. 1. Ön Test için Önerilen Araştırma Modeli	23
Şekil 2. 2. Nihai Araştırma Modeli	24
Şekil 3. 1. Ön Test Demografik Veriler	34
Şekil 3. 2. Anket Uygulaması Demografik Veriler.....	36
Şekil 3. 3. Kompozit güvenilirlik Formülü	45
Şekil 3. 4. Ön Test İlk Model 5 Değişken Scree Plot Grafiği.....	70
Şekil 3. 5. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Scree Plot Grafiği	72
Şekil 3. 6. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	78
Şekil 3. 7. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	80
Şekil 3. 8. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yol Analizi Sonuçları.....	84
Şekil 3. 9. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yol Analizi Sonuçları	85
Şekil 3. 10. Anket Uygulaması Nihai Model Scree Plot Grafiği	89
Şekil 3. 11. Anket Uygulaması Nihai Model Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	93
Şekil 3. 12. Anket Uygulamasına göre Yol Analizi Sonuçları	95

Üniversite	: İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü	: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Dalı	: İşletme
Programı	: İşletme
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - 2021

ÖZET

TÜRKİYE'DEKİ TÜKETİCİLERİN AIRBNB KULLANMA NİYETLERİNİN PLANLI DAVRANIŞ KURAMI VE ALGILANAN RİSK BAĞLAMINDA TAHLİLİ: BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Ayça UĞUR

Az kullanılan varlıkların çevrimiçi olarak paylaşılması anlamına gelen paylaşım ekonomisinin, örneklerinden biri olan, 7 milyondan fazla konaklama yeri sunan, 100.000'den fazla şehirde, 220'den fazla ülkede aktif olan Airbnb platformu, kişilerin kullanma niyetlerinde etkili olduğu düşünülen değişkenler ile incelenmiştir. Airbnb platformunun dahil olduğu turizm endüstrisi için, insanların Airbnb platformunu kullanma niyetini etkileyen değişkenleri belirleyerek önemli bilgiler sağlanmıştır. Türkiye'de Airbnb kullanma deneyimi olan ve olmayan kişiler için Airbnb kullanma niyetleri üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenler belirlendikten sonra, önce ön test anketi sürecinde 38 kişiden, ardından anket uygulaması ile 322 kişiden veriler toplanmıştır. Önerilen ilk araştırma modeli 38 kişi nezdinde ön test ile analiz edilmiştir. Ön test sonucunda elde edilen bulgular ile nihai araştırma modeli oluşturulmuş, nihai araştırma modelini tahlil etmek için 322 kişiden elde edilen geri bildirimler kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, öznel normun niyet değişkeni üzerinde etkisi olduğunu ve kişilerin Airbnb hakkındaki öznel normlarının, Airbnb kullanma niyetlerini güçlü bir şekilde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Paylaşım ekonomisi, Planlı Davranış Teorisi, Algılanan risk, Airbnb.

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Education
Department : Business Administration
Programme : Business Administration
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Kemal Özkan YILMAZ
Degree Awarded and Date : MA – 2021

ABSTRACT

ANALYSIS OF CONSUMERS ' INTENTIONS TO USE AIRBNB IN TURKEY IN THE CONTEXT OF PLANNED BEHAVIOR THEORY AND PERCEIVED RISK: A FIELD STUDY

Ayça UĞUR

The Airbnb platform, which is one of the examples of the sharing economy, which means sharing under-used assets online, offers more than 7 million accommodation, is active in more than 100,000 cities and more than 220 countries, has been examined with variables that are thought to be effective in people's intention to use. For the tourism industry in which the Airbnb platform is involved, important information has been provided by identifying variables that affect people's intention to use the Airbnb platform. After determining the variables that are thought to have an impact on the intentions of using Airbnb for people with and without experience of using Airbnb in Turkey, data was collected from 38 people first during the pre-test survey process, and then from 322 people using the survey application. The proposed first research model was analyzed with a pre-test on the basis of 38 people. A final research model was created with the results obtained from the pre-test, and feedback from 322 people was used to analyze the final research model. The results of the study show that subjective norm has an effect on the intention variable, and that people's subjective norms about Airbnb strongly influence their intention to use Airbnb.

Key Words: The sharing economy, Theory of planned behavior, Perceived risk, Airbnb

GİRİŞ

Birçok fiziki varlığın dijitalleştiği günümüz dünyasında, dijitalleşmeyi yoğun şekilde yaşayan tüketiciler, artık sosyal ağlar aracılığıyla, kullanılmayan ya da az kullanılan mamüllere ya da hizmetlere rahatlıkla ulaşabilmekte ve uygun fiyatlarla bu mamüllerden veya hizmetlerden faydalanabilmektedir. Bu çalışmanın birinci bölümünde paylaşım ekonomisi, planlı davranış teorisi, algılanan risk ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelenerek, paylaşım ekonomisi ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu ile bağlantısı kurulmaktadır. Airbnb uygulamasına yönelik, kişilerin niyetlerini nelerin etkilediğini belirlemek amacıyla paylaşım ekonomisi başlığı altında Airbnb, hem ön testte hem sonrasında yapılan anket uygulamasında planlı davranış teorisi çerçevesinde öznel norm ve davranışsal niyet değişkenleri ile algılanan risk teorisi nezdinde öncelikle ön test sürecinde fiziksel risk, finansal risk ve performans riski, sonrasında yapılan anket uygulamasında fiziksel risk ve finansal risk değişkenleri ile incelenmektedir. İncelenen bu değişkenler ilk bölümde açıklanarak paylaşım ekonomisi ve Airbnb ile bağlantısı kurulmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ilk bölümde değinilen değişkenler doğrultusunda, Türkiye’de ki kişilerin Airbnb’yi kullanma niyetlerine yönelik oluşturulan Airbnb’yi kullanma niyeti modeli sunulmaktadır. Çalışmada yararlanılan değişkenler ile ilgili daha önce yapılan bilimsel çalışmaların araştırma modelleri ve bulgularına dair özetler çalışmanın ikinci bölümünde belirtilerek, bu çalışmanın araştırma modeli kurgulanmakta ve Airbnb ile bağlantısı kurulmaktadır. Çalışmada, Türkiye’de Airbnb kullanan ve kullanmayan tüm kişilere yönelik araştırma yapılmaktadır. Araştırmanın konusu, amacı ve kapsamı ikinci bölümde belirtilmiş olup, araştırma modeli, geliştirilen hipotezler, örneklem, veri toplama yöntemi ve süreci belirtilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ön test ve sonrasında yapılan anket uygulaması ile ilgili çalışmada yürütülen analizlerden ve araştırma bulgularından bahsedilmektedir. Bu bölümde ilk olarak ön test sürecinde ve sonrasında yapılan anket uygulamasında ankete katılan kişilerle ilgili demografik bilgiler paylaşılmıştır.

Sonrasında ön test ve anket uygulamasına göre, modelin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha ve kompozit güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizlerinden sonra modelin geçerliliğini görebilmek için ilk olarak yakınsak geçerliliğini belirlemeye yönelik kompozit güvenilirlik ile açıklanan ortalama varyans arasındaki ilişkiye bakılmış, sonrasında ayrışma geçerliliğini görebilmek için ilk olarak normal dağılıma sahip olup olmadığı araştırılmış sonrasında korelasyon analizi yapılmıştır. Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmış, sonrasında verilerin faktör analizine uygunluğu ve elde edilen sonuçlara göre açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, veri analizlerinden ve çalışmanın bütününden elde edilen sonuçlara değinilerek, elde edilen sonuçlardan detaylı olarak bahsedilerek turizm sektörüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1. LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Paylaşım Ekonomisi Kavramı

Hawlitschek vd. (2016: 4783)'nin çalışmalarında ifade ettikleri üzere paylaşım ekonomisi yeni bir olgu olarak görülmemektedir, bit pazarları, komşu yardımları gibi kavramların, bilgi sistemleri tarafından, işlem maliyetlerini azaltma gibi yöntemlerle şekil değiştirmesi sonucunda paylaşım ekonomisinin şimdiki halinin oluştuğu belirtilmektedir. Bilgi Sistemleri ile ilgili yapılan çalışmalara göre paylaşım ekonomisi, “ürün-hizmet sistemleri”, “ağ”, “işbirlikçi tüketim”, “erişime dayalı tüketim” ve “ticari paylaşım sistemleri” gibi olguları kapsayan bir şemsiye terim olarak görülmektedir (Hawlitschek vd., 2016: 4783).

Paylaşım ekonomisi kavramından ilk kez 2008’de bahsedilmektedir ve bu tanımda paylaşım ekonomisi, bir mala sahip olmadan kaynakların paylaşılması, değişimi, kiralanması yoluyla yapılan işbirlikçi tüketim şeklinde tanımlanmaktadır (Puschmann ve Alt, 2016: 94). Literatürde paylaşım ekonomisi ile ilgili farklı yazarlar tarafından yapılan çeşitli tanımlar mevcuttur. Paylaşım ekonomisi ile ilgili yapılan tanımlardan bazıları şu şekildedir: Frenken (2017: 1)’e göre paylaşım ekonomisi, kişilerin, az kullandığı fiziksel varlıklarını, tüketicilerin geçici olarak erişmesine izni vermesi anlamına gelmektedir. Mair ve Reischauer (2017: 12)’e göre, paylaşım ekonomisi, pazar ağı olarak tanımlanmaktadır, kişiler bu pazar ağını kullanırken dijital platform, bu kullanıma aracılık etmektedir; dijital platform, kaynakları yeniden dağıtarak ve kişilerin bu kaynaklara erişmesini sağlayarak aracılık etmektedir.

Kumar vd. (2018: 148) tarafından paylaşım ekonomisi, birey ya da firma gibi hizmet sağlayıcılarının az kullandıkları varlıklarını kısa vadeli olarak kiraya vererek para kazanması şeklinde tanımlanmaktadır ve Kumar vd. (2018: 148)’e göre literatürde paylaşım ekonomisi tanımı konusunda ortak bir fikir bulunmamaktadır.

Schlagwein vd. (2020: 817)'nin çalışmalarında paylaşım ekonomisi, kaynak kullanımı için oluşturulan esnek iş modeli, erişim, işbirlikçi yaklaşım, paylaşım gibi iş modelleri olarak açıklanmaktadır. Benjaafar ve Hu (2020: 93)'nin ifade ettiği üzere paylaşım ekonomisi, çevrimiçi platformların küçük yapıdaki tedarikçilerle alıcıları bir araya getirdiği, ürünlere ya da hizmetlere istenilen zamanda ulaşmayı sağlayan iş modelleri anlamına gelmektedir. Mi ve Coffman (2019: 1)'a göre paylaşım ekonomisi, çevrimiçi platformlar aracılığıyla kolaylıkla mal ve hizmetlerin kişiler arasında (peer-to-peer) paylaşılması olarak tanımlanmaktadır. Stephany (2015: 9)'e göre paylaşım ekonomisi, az kullanılan varlıkları almanın ve bunları bir topluluk için çevrimiçi olarak erişilebilir hale getirmenin değeridir ve bu, varlıklara sahip olma ihtiyacını azaltmaya yol açmaktadır. Hamari vd. (2016: 2047-2048)'nin ifade ettiği üzere paylaşım ekonomisi, bilişim teknolojilerinde meydana gelen ilerlemeleri kapsamaktadır ve içerisinde, topluluğa dayalı çevrimiçi hizmetler aracılığıyla koordine edilen, mal ve hizmetlere erişim elde etme, mal ve hizmetleri verme veya paylaşmaya yönelik kişilerarası faaliyet gibi birden çok kavramı barındırmaktadır. Koopman vd. (2015: 531)'ne göre paylaşım ekonomisi, kar amaçlı olarak ya da kar amaçlı olmadan az kullanılan tüm mal ve hizmetlerin paylaşıldığı pazar yerini ifade etmektedir.

1.1.1. Paylaşım Ekonomisinin Ortaya Çıkışı

Belk (2014)'in çalışmasında ifade ettiği üzere paylaşmanın geçmişi çok eskiye dayanmaktadır ama Internet'in hayatımıza girmesi, paylaşım ekonomisi kavramını da hayatımıza dahil etmektedir. Paylaşım ekonomisinin bazı sorunlara yanıt olarak ortaya çıktığını savunan bazı çalışmalar vardır, buna göre paylaşım ekonomisi, yaşanan ekonomik krizlere bir yanıt olarak ortaya çıkmaktadır (Heinrichs, 2013: 229). Çevresel olarak faydalı olan paylaşım ekonomisi, aşırı tüketim sorununa da çözüm olarak ortaya çıkmaktadır (Kathan vd., 2016: 666).

1.1.2. Paylaşım Ekonomisinin Avantajları ve Dezavantajları

Paylaşım ekonomisinin topluma ve çevreye sağladığı avantajları ve dezavantajları belirtmemiz gerekirse paylaşım ekonomisi, bireysel tüketime sürdürülebilir bir alternatif olarak kabul edilmektedir (Kim vd., 2018: 110); çevreyi korumayı gözeterek mal ve hizmetlerin kullanımı olan sürdürülebilir tüketim (Seyfang, 2004), fazladan tüketimi azaltmaktadır (Buda vd., 2020: 1).

Paylaşım ekonomisi ile birlikte fazladan tüketimin azalması, paylaşım ekonomisine, çevreyi koruma özelliğini de katmaktadır (Frenken ve Schor, 2017; Wu ve Zhi, 2016; Hamari vd., 2016). Paylaşım ekonomisi, servis sağlayıcıları açısından yüksek puan alma baskısı, yüksek hizmet beklentileri, hırsızlık v.b. çeşitli güvenlik problemleri gibi birtakım dezavantajlara sahiptir; geleneksel ekonomiyi sürdüren rakipler açısından paylaşım ekonomisi, haksız rekabetin yaşanmasına, örneğin konaklama sektöründe geleneksel konaklama yerlerine olan talebin azalmasına, fiyatların düşmesine, bu denli esnek bir yapı ile rekabet edilememesine neden olmaktadır (Buhalis vd., 2020; Cannon ve Summers, 2014).

Tüketici boyutunda, ihtiyaca göre, mal ve hizmetlere çevrimiçi platformlar aracılığıyla ulaşarak, işlem maliyetlerini düşürerek ekonomik anlamda kişilere avantaj sağlamaktadır, paylaşım ekonomisi ile daha ucuz fiyatlara mallara ve hizmetlere ulaşılabilir (Allen, 2015; Matzler vd., 2015), paylaşım ekonomisi, kullanılmayan kaynaklar kullanılarak gelir sağlanmasına yol açmaktadır (Buhalis vd., 2020). Tüketiciler, Internet aracılığıyla paylaşım ekonomisinden yararlanmaktadır (Thierer vd., 2016), burada kişisel bilgilerin kullanılması güvenlik konusunda şüphelere neden olmaktadır (Lee vd., 2018). Alınan mal ve hizmetler açısından da çeşitli sorunlarla karşılaşma riski söz konusu olmaktadır; örneğin hırsızlık v.b. emniyet ve güvenlik gibi sorunlarla karşılaşılması gibi problemler paylaşım ekonomisi platformlarını dezavantajlı bir duruma düşürmektedir (Kamal ve Chen, 2016).

Konaklama sektörü açısından değerlendirecek olursak, paylaşım ekonomisi, konaklanacak yerde sürekli yaşayan o bölgenin sakinleri açısından gürültü, çeşitli suçların yaşanması olasılığı, trafik gibi dezavantajlara sahip olmaktadır (Buhalis vd., 2020).

1.1.3. Paylaşım Ekonomisi Uygulama Örnekleri

Internet'in hayatımıza girmesi, paylaşım ekonomisi kavramını yakından tanımamıza neden olmaktadır (Belk 2014). Paylaşım ekonomisi iş modeli, birçok sektörde etkisini hissettirmektedir (Plepys ve Singh, 2019: 69). Emlak, giyim, taşımacılık, gıda ve finans gibi sektörlerde paylaşım ekonomisinin bazı örnekleri göze çarpmaktadır (Fang vd., 2016; Zheng ve Song, 2019; Lee vd., 2018; Zhang vd., 2018; Matzler vd., 2015). Tablo 1.1.'de paylaşım ekonomisinin örneklerinden bazıları belirtilmektedir (Roh, 2016: 505).

Tablo 1. 1. Paylaşım Ekonomisinin Bazı Örneklerine Genel Bakış

Varlık	Örnek	Uluslararası Aktörler	Kurucu Ülke
Maddi	Emlak	Airbnb	ABD
	Gıda	EatWith	ABD
	Giyim	Thredup	ABD
	Taşımacılık	Car2Go	Almanya
		Lyft	ABD
		Uber	ABD
		Zilok.com	Fransa
		Zipcar	ABD
Maddi olmayan: Finansal	Kişilerarası Borç Verme	LendingClub	ABD
	Kitlesel fon	CircleUP	ABD
		gofundme	ABD
		Indiegogo	ABD
		Kickstarter	ABD
Maddi olmayan: Hizmet	Kişisel	TaskRabbit	ABD
	Profesyonel	InnoCentive	ABD
		oDesk	ABD

Kaynak: Roh, T. H. (2016: 505) Tablo 2’deki verilerden derlenmiştir.

Tablo 1.1.’de belirtilen örneklerden hareketle Internet siteleri ile başlayan bu süreç (Belk 2014), işletmeler açısından, Botsman ve Rogers (2010) tarafından ürün-hizmet sistemleri, yeniden dağıtım pazarları ve işbirlikçi yaşam tarzı pazarları şeklinde sınıflandırılmaktadır, Botsman ve Rogers (2010), paylaşım ekonomisi işletmelerini bu üç kategoride değerlendirmektedir. Tablo 1.1.’de maddi varlıklar altında bulunan Zipcar gibi araba paylaşım platformları ürün-hizmet sistemlerine örnek olarak verilebilmektedir; buna göre ürün-hizmet sistemlerinde olduğu gibi araba değil yani ürün değil, araba hizmeti satılmaktadır (Botsman ve Rogers 2010). Yeniden dağıtım pazarları, az kullanılan ya da kullanılmayan varlıkları satmak için kullanılmaktadır (Botsman ve Rogers 2010; Nabradi ve Kovacs, 2020); yeniden dağıtım pazarlarında bazı pazarların malları ücretsiz olabilir, Thredup örneğinde olduğu gibi bazı pazarlarda mallar takas yapılabilinmektedir, bazılarında ise ikinci el ürünler para karşılığında satılabilmektedir (Botsman ve Rogers 2010).

İşbirlikçi yaşam tarzı pazarlarında, benzer ihtiyaç ya da ilgi alanları olan kişiler, zaman, mekan, beceri, para, bilgi, konaklama yerleri, otopark, çalışma alanları gibi maddi ya da maddi olmayan varlıkları paylaşabilmektedir (Botsman ve Rogers 2010; Nabradi ve Kovacs, 2020); Tablo 1.1.'den işbirliğine dayalı pazarlar kategorisine örnek vermek gerekirse, kişilerarası borç verme için Lending Club, kişilerarası seyahat için Airbnb örneği verilebilmektedir (Botsman ve Rogers 2010).

1.1.3.1. Paylaşım Ekonomisi Örneği: Airbnb

Paylaşım ekonomisinin kişiler arası pazarı kapsamında bilinen örneklerinden biri Airbnb olarak gözükmektedir (Teubner, 2014). Konaklama sektörüne yeni bir soluk getiren ve kişilerarası konaklama kiralama platformunda en başarılı yapı olarak belirtilen Airbnb, geleneksel konaklama yapısını değiştirmektedir (Razli vd., 2017). 2008'de kurulan Airbnb, kendisini paylaşım dayalı bir topluluk olarak tanımlamaktadır; Airbnb kullanıcıları, milyonlarca ev sahibi ve yolcudan oluşmaktadır; kullanıcılar, ücretsiz Airbnb hesapları ile yerleri listeleyebilmektedir, konaklama rezervasyonu yaptırabilmektedir (Airbnb, 2020b).

1.1.3.2. Airbnb'nin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Airbnb, San Francisco'da gerçekleşecek konferans vasıtasıyla ortaya çıkmıştır; kişilerin konutlarını turistik olarak kiralamasına olanak veren bu çevrimiçi platformun süreci, 2007'de iki üniversite mezunu gencin dairelerini web sitesi aracılığıyla oda ve kahvaltılık konseptinde kiralamak üzere tanıtmasıyla başlamaktadır (Guttentag, 2015; Airbnb, 2020a). 2008 Demokratik Ulusal Konvansiyonu için yaşanan otel odası kıtlığına çözüm sunmak için Airbed & Breakfast web sitesinin resmi olarak açıldığı, 2009'da Airbed & Breakfast web sitesinin adının Airbnb olarak değiştirildiği belirtilmektedir (Airbnb, 2020a). Bugün milyonlarca ev sahibi ve konuktan oluşan kullanıcıya ev sahipliği yapan Airbnb, çevrimiçi kişilerarası konaklama sektörünün ve paylaşım ekonomisinin en başarılı örneklerinden biri olarak görülmektedir (Airbnb, 2020a; Roelofsen ve Minca, 2018; Quattrone vd., 2016; Jhaver vd., 2018).

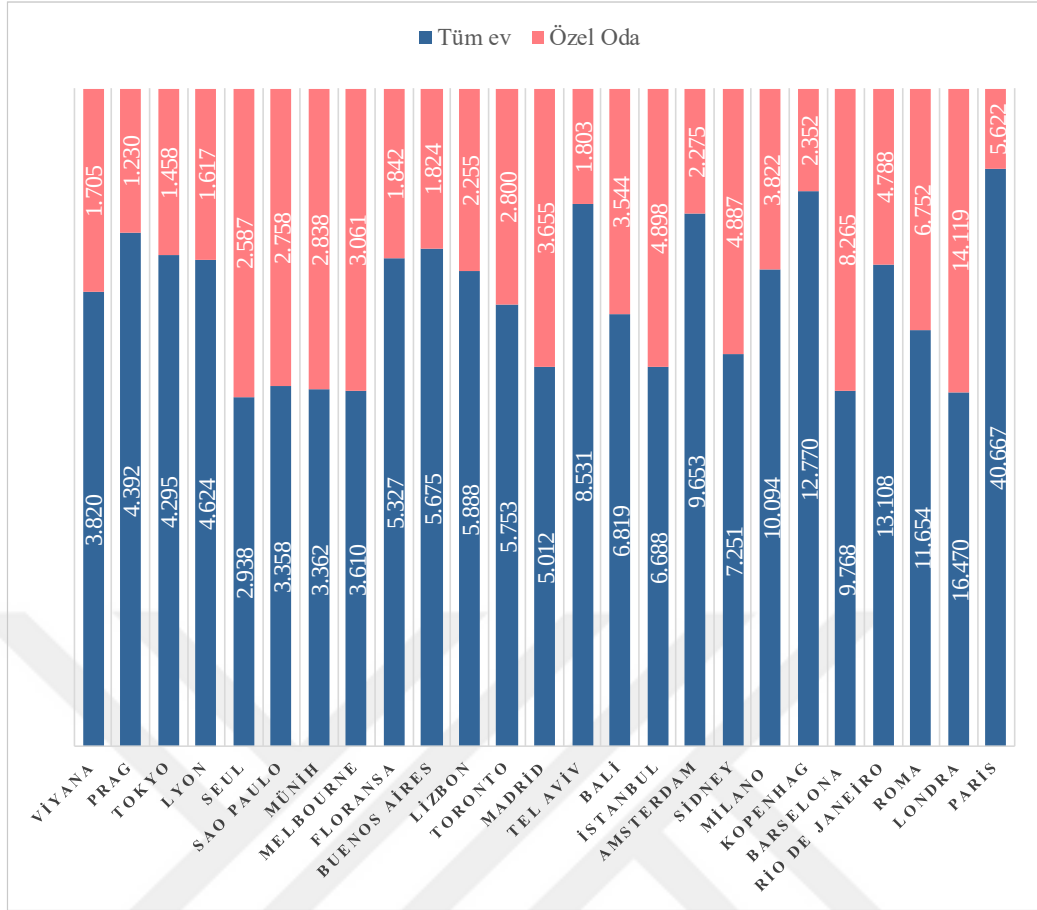
Airbnb’yi yıkıcı inovasyon perspektifinden inceleyen araştırmacıların çalışmalarından hareketle inceleyecek olursak, yıkıcı bir ürün, zamanla gelişmekte, ilerleme hızı yüksek olmakta, alternatif faydalar sunmakta, kolaylık ve ekonomik açıdan uygunluk şeklinde özellikler taşımaktadır ve bu yıkıcı ürünün talep edilen bir ürün olması gerekmektedir; ilaveten bu yıkıcı ürünün yükselişini ilgili sektördeki lider şirketlerin görmemesi bu şirketler açısından risk taşımaktadır (Guttentag, 2015; Oskam ve Boswijk, 2016; Yu ve Hang, 2010; Schmidt ve Druehl, 2008). Airbnb örneğinde de Airbnb’nin yıkıcı yapısı, geleneksel turizm konaklama sektörünü etkilemektedir (Oskam ve Boswijk, 2016; Magno vd., 2018). Airbnb vasıtasıyla ev sahipleri kolaylıkla turizm sektörüne girebilmekte ve seyahat eden kişilere konaklama yeri sağlayarak geleneksel konaklama işletmeleriyle rekabet edebilmektedir (Oskam ve Boswijk, 2016; Gyodi, 2017).

Günümüzde, 7 milyondan fazla konaklama yeri sunan Airbnb, 100.000’den fazla şehirde ve 220’den fazla ülkede aktif durumdadır (Airbnb, 2020a). Airbnb, kendisini “dünya çapında, insanlarla iletişimi, topluluğu ve güveni destekleyen” bir şirket olarak tanıtmaktadır (Airbnb, 2020a).

Airbnb’nin bu gelişiminde ve başarısında sunduğu güvenin oldukça büyük bir payı vardır (Kong vd., 2019). Airbnb, kullanıcılarına, herkese açık inceleme yapma imkanı sunmakta, çevrimiçi yorum yapma olanağı vermekte, ev sahipleri ve konuklar arasında doğrudan mesajlaşmaya izin vermekte, konaklanan yerlerle ilgili puan verilmesine izin vermekte, kişisel bilgilerin bulunduğu kullanıcı profiline sahip olmakta, kimlik doğrulama yöntemleri uygulamaktadır (Cheng ve Jin, 2019; Gutierrez vd., 2016; Mao ve Lyu, 2017; Airbnb, 2020c; Airbnb, 2020d).

1.1.3.3. Airbnb'nin Yeri ve Önemi

Dünya çapında milyonlarca ev sahibi ve konuğa hizmet veren Airbnb'nin, Airbnb'ye kayıtlı ev sahiplerinin desteği ile dünya genelinde, 6 milyondan fazla kayda sahip olduğu belirtilmektedir; 2014'de Latin Amerika, Asya-Pasifik, Orta Doğu ve Afrika'da ki kayıtlar, tüm Airbnb kayıtları içinde %15'lik bir yeri kapsarken 2019 verilerinde bu oranın %30'dan fazla olduğu belirtilmektedir (Airbnb, 2019). Airbnb, dünyadaki tek bir pazarda aktif olmak yerine 900'den fazla şehrin her birinde en az 1000 adet kayda sahip olarak, dünya çapında daha fazla insana ulaşabilmektedir (Airbnb, 2019). Dünyanın önde gelen kısa vadeli tatil kiralama verileri ve analizi sağlayıcısı AirDNA'nın (AirDNA, 2020), 18 Eylül 2015 tarihli dünyanın en büyük Airbnb şehirleri araştırmasında, Şekil 1.1.'de gösterildiği şekilde ABD dışındaki en büyük Airbnb şehirleri belirtilmektedir (Shatford, 2015). Şekil 1.1.'de görüldüğü üzere en fazla Airbnb listesine sahip şehir Paris olurken, İstanbul'nda ilk 10 şehrin içine girdiği görülmektedir. Şekil 1.1.'de ki verilere baktığımızda 25 şehirde ki kayıtların %68'i tüm evler için yapılırken, %30' u özel odalardan oluşmaktadır (Shatford, 2015). İlaveten paylaşılan odaların oranının, %2' den daha az olduğu belirtilmektedir (Shatford, 2015).

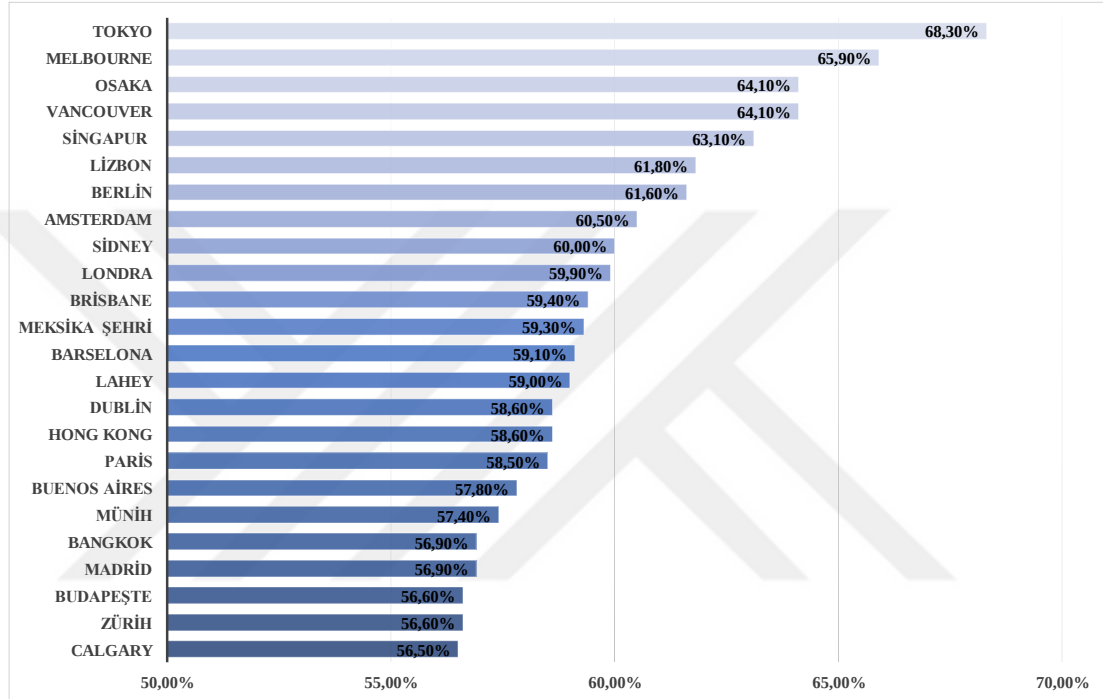

Şekil 1. 1. ABD'nin Dışındaki En Büyük Airbnb Şehirleri

Kaynak: Shatford, S. (18 Eylül 2015). The Biggest Airbnb Cities in The World. AirDNA. https://www.airdna.co/blog/biggest_airbnb_cities_in_the_world.

Airbnb'nin ekonomik olarak geleneksel konaklama yerlerine göre daha ucuz olması, ihtiyaca göre büyüklükte daire opsiyonları sunabilmesi, evcil hayvanlara uygun ev bulma olanağı sunabilmesi gibi konaklama yeri nitelikleri, Airbnb'yi seçmede önemli faktörler olarak göze çarpmaktadır (Guttentag, 2015; Gyodi, 2017; Zhu vd., 2019; Cheng ve Jin, 2019). Airbnb'nin, konaklanacak yerde kişilerin yerel kültürü tanımasına fırsat verebilecek bir lokasyondan ev kiralama opsiyonu sunabilmesi, daha samimi bir ortam sağlayan ev eşyaları ile konaklamanın gerçekleşebilme olanağını verebilmesi, kişilerin Airbnb'yi tercih etmelerine sebep olabilmektedir (Cheng ve Jin, 2019; Boros vd., 2018).

AirDNA'nın yapmış olduğu, 2015'in başından bu yana tüm ev listelerinde Airbnb kayıtlarının ortalama doluluk oranları analizi, Şekil 1.2.'de "En yüksek Airbnb talebine sahip şehirler" başlığı altında belirtilmektedir; Şekil 1.2.'de ki verilere göre özellikle bazı şehirlerde Airbnb kayıtlarının doluluk oranlarının yüksek olduğu görülmektedir; bu veriler ışığında Airbnb'nin, kişilerin seyahat etme şekillerini değiştirdiği gözlemlenmektedir (Shatford, 2015).

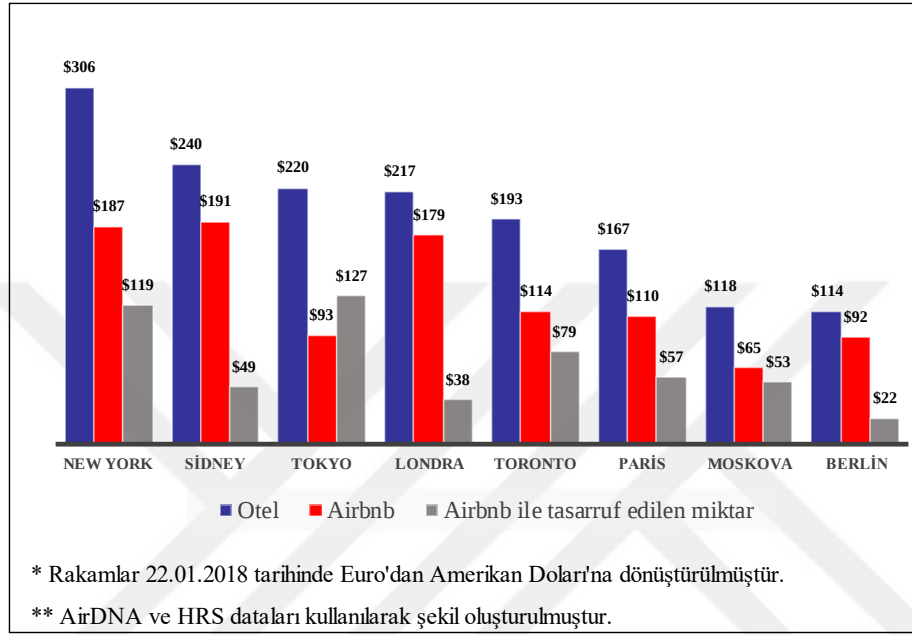

Şekil 1. 2. En Yüksek Airbnb Talebine Sahip Şehirlerin Doluluk Oranları

Kaynak: Shatford, S. (18 Eylül 2015). The Biggest Airbnb Cities in The World. AirDNA. https://www.airdna.co/blog/biggest_airbnb_cities_in_the_world.

Dünyadaki bazı büyük şehirlerde konaklayan kişilere, Airbnb'nin otellere göre daha ucuz konaklama sağladığı, Alman otel rezervasyonu web sitesi HRS'nin, 2018'de bazı şehirlerde ki otel fiyatlarıyla ilgili ve AirDNA'nın, Airbnb aracılığıyla yapılan bir gecelik oda rezervasyon fiyatlarıyla ilgili 2018'de yaptığı araştırmada görülmektedir; araştırma verileri Şekil 1.3.'de belirtilmektedir (McCarthy, 2018).

Şekil 1.3.'de ki verilere göre Airbnb aracılığıyla yapılan oda rezervasyonlarının ekonomik açıdan avantajlı olduğu görülmektedir, özellikle büyük turistik şehirlerde konaklamaya verilen ücret, otel fiyatları ile karşılaştırıldığında Airbnb'de oldukça ucuza gelmektedir, bu durum seyahat eden kişilerin tasarruf elde etmesine neden olmaktadır (McCarthy, 2018).

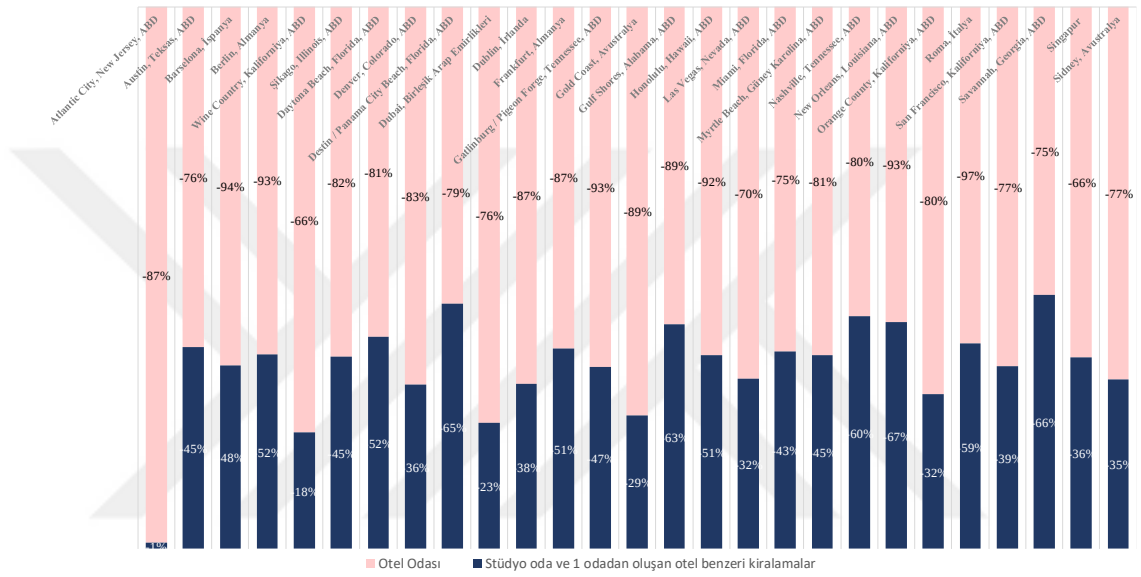

Şekil 1. 3. Bazı Büyük Şehirlerdeki Gecelik Ortalama Oda Fiyatları (Ocak 2018)

Kaynak: McCarthy, N. (23 Ocak 2018). Is Airbnb Really Cheaper Than A Hotel Room In The World's Major Cities? Forbes. [Infographic]. <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2018/01/23/is-airbnb-really-cheaper-than-a-hotel-room-in-the-worlds-major-cities-infographic/>.

2020'de patlak veren Covid-19 salgınıyla birlikte karantina süreçleri, sosyal mesafe kuralları gibi birçok kısıtlamanın ortaya çıkması, beraberinde iş toplantıları, konferanslar ve diğer tüm etkinliklerin iptal olması ve tüm bu sürecin turizm konaklama sektörünü etkilemesi, Airbnb ve Vrbo gibi kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan platformların da etkilenmesine sebep olmaktadır.

Araştırma şirketleri AirDNA ve STR'nin, 15 kentsel, 12 yerel düzeyde olmak üzere toplam 27 pazarı kapsayan araştırmasının, 31 Mart 2019 haftası ile Mart 2020'nin Covid 19'dan kaynaklanan haftalık en düşük noktasını kapsayan araştırmasında, 27 pazardaki otel odası ile Airbnb'nin ve Vrbo'nun stüdyo ve 1 odadan oluşan otel benzeri kiralama yerleri ile ilgili karşılaştırmalı araştırmasında doluluk oranlarında ki düşüşler özetlenmektedir; veriler Şekil 1.4.'de belirtilmektedir (Sanford ve DuBois, 2020).

Şekil 1. 4. Haftalık Doluluk Oranındaki Değişim - 31 Mart 2019 haftasına kıyasla, Mart 2020'nin Covid-19'dan kaynaklanan en düşük haftasının doluluk oranı değişimi

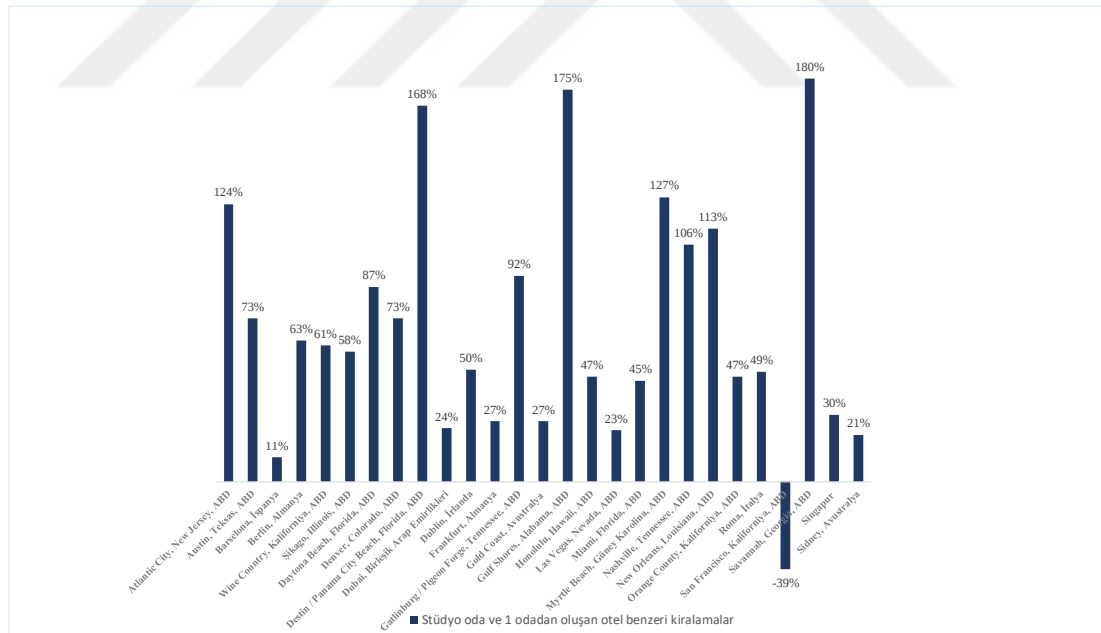
Kaynak: Sanford, W. & DuBois, D. (2020). COVID-19 impact on hotels and short-term rentals. AirDNA.

<https://airdnawebsitereports.s3.amazonaws.com/documentation/Hotels+vs+Short+Term+Rentals.pdf>.

Şekil 1.4. 'de görüldüğü üzere Mart 2019'a kıyasla, Mart 2020'nin en düşük doluluk oranı haftasında yaşanan ve Covid-19 salgınının ilk başladığı dönemlere denk gelen turizm konaklama sektöründeki bu düşüş daha sonraki aylarda kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb gibi konaklama platformlarının rezervasyonlarının hızla yükselişle sonuçlanmaktadır (Sanford ve DuBois, 2020).

Birden fazla yatak odası imkanı sunan, Covid-19'un yoğun olduğu şehir merkezlerinden uzakta, daha yerel noktalarda konaklamaya imkan veren, evin tamamından yararlanarak kendi düzeni çerçevesinde yaşama imkanı veren, Airbnb gibi platformların bu avantajları, seyahat edenlerin bu hizmetleri salgın döneminde de tercih etmesine sebep olmaktadır, bu durum Şekil 1.5.'de daha iyi anlaşılmaktadır (Cheng ve Jin, 2019; Boros vd., 2018; Sanford ve DuBois, 2020).

AirDNA ve STR araştırma şirketlerinin yapmış olduğu bir diğer araştırması, Mart 2020'nin Covid-19'dan kaynaklanan haftalık en düşük noktasını kapsayan haftasına oranla 21 Haziran 2020 haftasında, 27 pazarda, kısa süreli ev kiralama hizmeti veren Airbnb'nin ve Vrbo'nun stüdyo ve bir odadan oluşan otel benzeri kiralama hizmetlerinde, Covid-19 sonrası yaşanan değişimi göstermektedir; bu değişim, Şekil 1.5.' de de gösterildiği üzere, Airbnb'nin ve Vrbo'nun, Mart 2020'ye kıyasla, 21 Haziran 2020 haftasında doluluk oranlarının yükseldiği ve özellikle bazı pazarlarda iyi bir performans gösterdiği gözlemlenmektedir (Sanford ve DuBois, 2020).

Şekil 1. 5. Haftalık Doluluk Oranındaki Değişim - Mart 2020'nin Covid-19'dan Kaynaklanan En Düşük Doluluk Haftasına Kıyasla, 21 Haziran 2020 Haftasında Doluluk Artış Oranı

Kaynak: Sanford, W. & DuBois, D. (2020). COVID-19 impact on hotels and short-term rentals. AirDNA.

<https://airdnawebsitereports.s3.amazonaws.com/documentation/Hotels+vs+Short+Term+Rentals.pdf>.

1.2. Planlı Davranış Teorisi

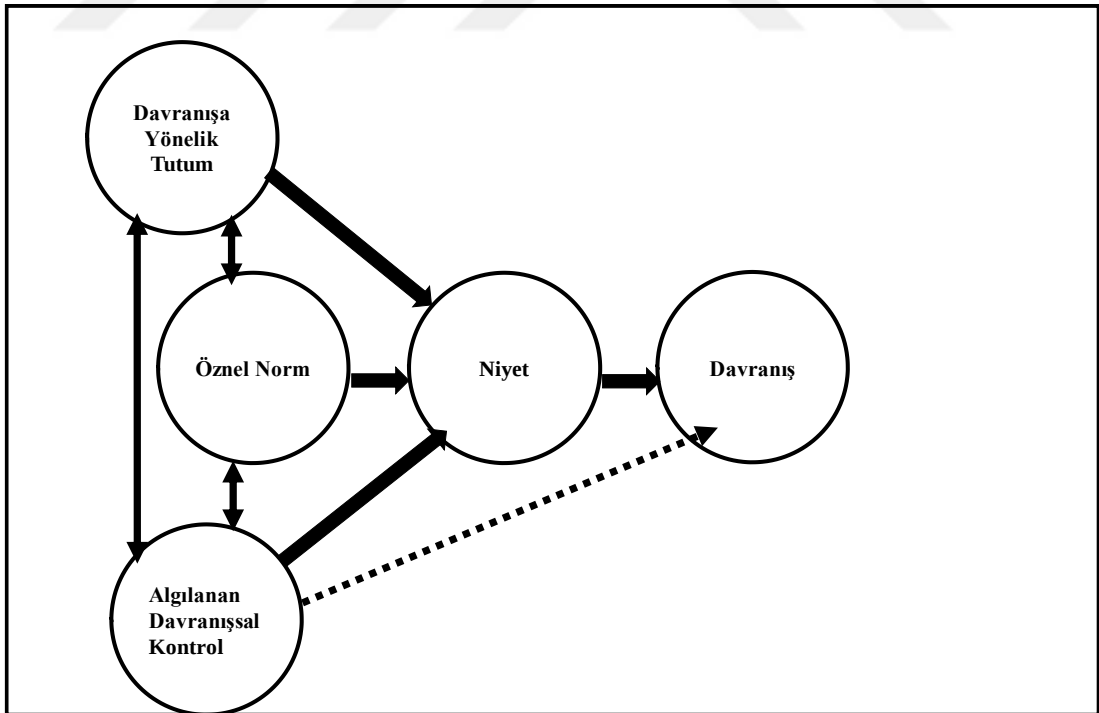
Planlı davranış teorisi, gerekçeli eylem teorisinin genişletilmiş hali olarak belirtilmektedir, planlı davranış teorisi ve gerekçeli eylem teorisi, bir davranışı gerçekleştirme niyetini temel almaktadır, bir davranışı gerçekleştirme niyeti yüksek olursa, ilgili davranışın gerçekleşmesinin yüksek olacağı belirtilmektedir; davranıştan önce davranışsal niyetin olduğu belirtilmektedir; niyet, kişilerin bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği konusundaki planları anlamına gelmektedir; gerekçeli eylem teorisine göre kişisel olarak geliştirilen ve bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini etkileyen olumlu ya da olumsuz değerlendirmeleri kapsayan davranışa yönelik tutum ve sosyal baskıları algılamayı yansıtan öznel norm kişinin davranışsal niyetini etkilemektedir (Ajzen, 1985; Ajzen, 1991; Yousafzai vd., 2010; Zhu vd., 2017). Kısaca özetlemek gerekirse bir kişi bir davranış ile ilgili olumlu bir değerlendirme yapmışsa yani tutumu bu yöndeysen ve sosyal anlamda bu davranışın desteklendiğini düşünürse yani kişi için önemli olan, karar vermesini etkileyen kişilerin görüşlerini algılamasını yansıtan öznel normu olumlu şekilde geliştirmişse ilgili davranışı gerçekleştirme planı yapmakta bu bağlamda davranışı gerçekleştirme niyetinde olmaktadır (Ajzen, 1991; Ajzen, 2002).

Gerekçeli eylem teorisi, kişinin kendi iradesi ile geliştirdiği tutumunun ve sosyal belirleyiciler ile geliştirdiği öznel normunun, kişisel olarak geliştirdiği ve kontrol edilebilen davranışsal niyetlerini etkileyerek bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini açıklamaktadır ama kişinin bazı davranışları, zaman, para, sahip olduğu yetenekler gibi kontrol edilemeyen kaynaklara ya da fırsatlara göre şekillenebilmektedir (Ajzen, 1991).

Ajzen (1991), çalışmasına algılanan davranışsal kontrol değişkenini ekleyerek kontrol edilemeyen durumları açıklamakta ve gerekçeli eylem teorisini bu değişkenle genişleterek planlı davranış teorisini öne sürmektedir.

Algılanan davranışsal kontrol, bir kişinin sahip olduğu kaynaklarının ve fırsatlarının etkisiyle davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğinin kendi kontrolünde olup olmadığının ölçüsünü belirleyen değişken olmaktadır, buna göre bir kişinin kaynakları ve fırsatları o davranış açısından iyi düzeydeyse yani kaynaklar ve fırsatlar yüzünden bir kişi sorun yaşamıyorsa, o davranış ile ilgili algıladığı kontrol düzeyi de yüksek olmaktadır; başka bir şekilde ifade etmek gerekirse bireyin bir davranışı gerçekleştirme kolaylığı veya zorluğu algısıdır ki bu algıyı oluşturmada kaynakların ve fırsatların desteği önemli bir belirleyici olmaktadır (Ajzen, 1991; Ajzen, 2002; Steinmetz vd., 2011).

Planlı davranış terosisinde, davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol, davranışsal niyeti etkilemekte ve davranışın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini belirlemektedir; ilaveten algılanan davranışsal kontrol değişkeni bazı zamanlarda davranışsal niyet olmadan direkt olarak davranışı etkileyebilmektedir; Şekil 1.6'da planlı davranış teorisi, değişkenleri ile birlikte belirtilmektedir (Ajzen, 1991; Ajzen, 2002).

Şekil 1. 6. Planlı Davranış Teorisi

Kaynak: Ajzen, I. (1991: 182). The Theory of Planned Behavior.

1.2.1. Planlı Davranış Teorisi ve Paylaşım Ekonomisi

Planlı davranış teorisini, tüketici boyutunda inceleyecek olursak, tutum, tüketicilerin değerlendirmeleri ile oluşmaktadır ve olumlu bir tutum, tüketicilerin satın alma niyetlerini olumlu olarak etkilemektedir; öznel normları olumlu olan tüketicilerin davranış niyetleri de olumlu olmaktadır; öznel normun niyet için önemli bir belirleyici olduğu konusu birçok çalışmada belirtilmektedir; tüketiciler kendileri için önemli olan kişilerin ilgili davranışı onayladığını algılayorsa, bu davranışı olumlu anlamda benimsemektedir; yapılan bazı çalışmalarda algılanan davranışsal kontrolün olumlu olmasının, satın alma niyetinin yüksek olmasına sebep olduğunu göstermektedir (Paul vd., 2016; Hsu vd., 2017; Jang vd., 2015).

Paylaşım ekonomisine yönelik davranışsal niyeti etkileyen değişkenler arasında öznel normun olduğu yapılan bazı araştırmalarda belirtilmektedir; buna göre potansiyel tüketiciler için önemli olan bir kurum ya da kişi tarafından kullanılan bir uygulama, özellikle kararsız potansiyel tüketicinin davranışsal niyetini etkilemektedir, kararsız tüketici grubu, kendileri için önemli olan kişi ya da kurumların davranışlarından etkilenmektedir, bu da davranışsal niyetini etkilemektedir (Liu ve Yang, 2018; Mao ve Lyu, 2017; Yi vd., 2020). Planlı davranış modelinin bir diğer değişkeni olan davranışa yönelik tutum ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar, paylaşım ekonomisi uygulamalarının kullanım kolaylığı gibi birtakım faktörlerinin etkisiyle, potansiyel tüketicilerin davranışa yönelik olumlu tutumunun, bu uygulamaları kullanma niyetlerini, olumlu anlamda etkilediğini belirtmektedir (Yu vd., 2018; Mao ve Lyu, 2017; Yi vd., 2020). Paylaşım ekonomisinde, algılanan davranışsal kontrolün etkisini inceleyen çalışmalara baktığımızda, birtakım çalışmalar, algılanan davranışsal kontrolün, paylaşım ekonomisi uygulamalarını kullanma niyeti üzerinde bir etkisinin olmadığını belirtirken, bazı çalışmalar, algılanan davranışsal kontrolün, kullanıcıların niyetlerini pozitif anlamda etkilediğini belirtmektedir (Sun vd., 2019; Yu vd., 2018; Mao ve Lyu, 2017; Yi vd., 2020).

1.2.2. Planlı Davranış Teorisi ve Airbnb

Kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan platform Airbnb kullanımını, tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol üzerinden inceleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların bazılarına göre tutumun ve öznel normun Airbnb kullanma niyeti üzerinde önemli bir etkisinin olduğu belirtilmektedir; Airbnb konusunda olumlu tutuma ve olumlu bir öznel norma sahip olan bir kişinin, Airbnb'yi kullanma niyetinin olumlu olduğu sonucuna varılmaktadır (Mao ve Lyu, 2017; Satama, 2014; Yi, 2020). Airbnb kullanımına yönelik algılanan davranışsal kontrolü olumlu olan kişilerin, Airbnb platformunu kullanma niyetinin de olumlu olarak geliştiğine yönelik çalışmalar mevcuttur (Mao ve Lyu, 2017; Yi vd., 2020).

Bu çalışmada, Türkiye'de ki tüketicilerin Airbnb'ye yönelik geliştirdiği, öznel normunun, Airbnb kullanma niyetini etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranmaktadır.

1.3. Algılanan Risk

Risk, Türk Dil Kurumu online sözlüğünde “zarara uğrama tehlikesi, riziko” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2020). Mutlak yani gerçek risk ve algılanan yani öznel risk şeklinde iki tür risk olduğu belirtilmektedir (Reisinger ve Mavondo, 2006). Tüketici davranışları boyutunda yapılan algılanan risk araştırmalarına göre algılanan riskin tanımı, tüketicilerin, satın alma kararlarının sonuçları tahmin edilemediğinde ortaya çıkan belirsizlik, satın alma işleminin olumsuz sonuçları, kayıp beklentisi ve zarar miktarı şeklinde tanımlanmaktadır (Dal ve Eroğlu, 2015; Reisinger ve Mavondo, 2006). Tüketicilerin faaliyetlerindeki risk algılamalarının, duruma özgü olduğu ve algılanan risklerin öznel olarak ölçüldüğü belirtilmektedir (Yi vd., 2020). Algılanan riskin bütün tüketicilerin satın alma davranışlarında etkisi olmaktadır ve tüketicilerin karar verme sürecini güçlü bir şekilde etkilemektedir (Mitchell, 1992).

Bauer (1960)'ın çalışmasında, algılanan riski belirsizlik ve olumsuz sonuçlar şeklinde iki kategori altında incelerken, sonraki çalışmalarda bu yapı genişletilmiştir; algılanan risk türleri arasında, fiziksel risk, finansal risk ve performans riskinden çeşitli çalışmalarda bahsedilmektedir (Kumar ve Dange, 2014).

Çeşitli çalışmalarda fiziksel risk, tüketicinin satın aldığı mal veya hizmetin sağlık ya da güvenlik açısından tehlike oluşturma potansiyeli olarak tanımlanmaktadır (Mitchell, 1992; Mohtar ve Abbas, 2015; Nasir ve Yurder, 2015). Finansal risk tanımının belirtildiği bazı çalışmaları özetleyecek olursak finansal risk, satın alınan mal ya da hizmetin, mali açıdan mümkün olan kazancı sağlamama veya satın alınan mal ya da hizmet dolayısıyla para kaybı yaşama riski ya da mal ve hizmete sahip olabilmek için karşılaşılabilecek mali anlamda belirsizlik riski şeklinde tanımlanmaktadır (Mitchell, 1992; Kumar ve Dange, 2014; Soliha ve Widyasari, 2020). Zhang vd. (2016) çalışmalarında finansal riski, paylaşım ekonomisi hizmetlerinin ödemesini web siteleri aracılığıyla ya da mobil olarak yaparken karşılaşılabilecek sorunlardan dolayı parasal kayıp riski olarak ifade etmektedir. Önemli risklerden performans riski, bazı çalışmalarda özet olarak, ürün veya hizmet performansının beklenen standartlarda olamama riski şeklinde tanımlanmaktadır (Soliha ve Widyasari, 2020; Mitchell, 1992; Kumar ve Dange, 2014).

1.3.1. Algılanan Risk ve Paylaşım Ekonomisi

Algılanan riskin paylaşım ekonomisi kullanımı üzerindeki etkilerinin incelendiği bazı çalışmalarda, algılanan risklerin, paylaşım ekonomisi uygulamalarına katılma niyeti üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir (Lee vd., 2018; Sands vd., 2020; Mittendorf, 2017).

Paylaşım ekonomisini, sağlık ve güvenlikle ilgili endişelerden kaynaklanan fiziksel risk değişkeninden inceleyecek olursak, Uber ve Airbnb gibi paylaşım ekonomisi uygulamalarında tüketici güvenliğini tehdit edecek soygun, saldırı gibi çeşitli örnekler yaşanmaktadır; insanlar, tanımadığı kişilerle örneğin aynı evi paylaşmanın güvenli olmadığını düşündüğünden, Airbnb gibi paylaşım ekonomisi uygulamaları tercih etmeyebilmektedir; paylaşım ekonomisinin özellikle güvenlik ile ilgili olan fiziksel riskleri, kişilerin paylaşım ekonomisi uygulamalarını kullanma niyetleri üzerinde olumsuz anlamda etki edebilmektedir (Hong vd., 2019; Spindeldreher vd., 2018; Yi vd., 2020).

Paylaşım ekonomisi uygulamalarında web aracılığıyla ya da mobil olarak yapılan ödemelerde çeşitli işlem sorunları dolayısıyla parasal kayıp yaşanabileceği, paylaşım ekonomisi uygulamalarında belirtilen maliyetlerden daha fazla mali kayıp yaşanacağı, ödenen paraya göre iyi bir hizmet alınamayacağı şeklindeki finansal riskler, kişilerin paylaşım ekonomisi uygulamalarına katılma niyetini olumsuz anlamda etkileyebilmektedir (Zhang vd., 2016; Yi vd., 2020).

Performans riski paylaşım ekonomisinde bir diğer önemli risk türüdür; kişiler, turizm, ulaşım gibi bazı sektörlerde istenilen zamanlamanın, hijyenik koşulların sağlanamaması, web sitesinde belirtilen bilgilerden farklı bir hizmetle karşılaşacakları endişesi, hizmet esnasında karşılabilecekleri problemlere karşı bir çözüm üretilmeyeceği gibi durumların yaşanabileceği düşüncesiyle, istedikleri hizmet performansını elde edememe endişesi yaşamaktadır; bu durum kişilerin, paylaşım ekonomisine katılma niyetlerine, olumsuz anlamda etki edebilmektedir (Zhang vd., 2016; Yi vd., 2020).

1.3.1.1. Fiziksel Risk ve Airbnb

Yapılan çeşitli araştırmalar, Airbnb kullanımına yönelik tüketicilerin taşıdığı yüksek risk algılarının, bu uygulamayı kullanma niyetlerine önemli ölçüde etki ettiğini göstermektedir (Mittendorf, 2017; Yi vd., 2020). Ev sahipleri açısından yabancı kişilerle bir evi paylaşmak, ya da seyahat eden bir kişinin yabancı birinin evinde kalması durumu çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Airbnb platformunda evini bu uygulama aracılığıyla kiraya vermek isteyen ev sahiplerinin, kiracı olarak evini kiralayacak kişilerden gelecek çeşitli saldırı, hırsızlık gibi fiziksel risk bağlamında taşıdığı riskler mevcuttur; bunun yanında seyahat eden kişilerin kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb uygulamasını kullandığında, yabancı biri ile aynı evi paylaşırken ya da yabancı birinin evini kullanırken saldırı, hırsızlık gibi mevcut durumlarla karşılaşacağı endişesi taşıması bu uygulamaya karşı davranışsal niyetini etkileyebilmektedir (Mittendorf, 2017; Yi vd., 2020).

Bu çalışmada Türkiye’de ki tüketicilerin algıladığı, Airbnb’ye yönelik fiziksel risklerin, bu uygulamayı kullanma niyetlerini etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranmaktadır.

1.3.1.2. Finansal Risk ve Airbnb

Airbnb'ye yönelik finansal anlamda algılanan çeşitli risklerin olduğu yapılan birtakım araştırmalarda belirtilmektedir. Airbnb'de sunulandan daha fazla maliyetlerin ortaya çıkacağı endişesi, geleneksel otellere oranla daha pahalıya mal olacak bir sonuçla karşılaşılacağı düşüncesi, alınan hizmet ile ödenilen para karşılaştırıldığında, ödenen paranın alınan hizmete oranla yüksek olacağı şeklinde endişeler, Airbnb'ye yönelik, tüketicilerin algıladığı finansal risklerdir; bu durumların oluşacağını düşünen tüketicilerin, Airbnb kullanma niyetlerini de olumsuz olarak geliştirdiği çeşitli çalışmalarda belirtilmektedir (Mittendorf, 2017; Yi vd., 2020).

Bu çalışmada Türkiye'de ki tüketicilerin algıladığı, Airbnb'ye yönelik finansal risklerin, bu uygulamayı kullanma niyetlerini etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranmaktadır.

1.3.1.3. Performans Riski ve Airbnb

Tüketiciler, Airbnb platformunu kullandıklarında, web sitesinde gösterilenden çok daha farklı bir hizmetle karşılaşacakları korkusu yaşamaktadır; kişiler, web sitesinde görüp beğendikleri bir evin aslında web sitesinde gösterilenden çok daha farklı bir ev olacağı korkusu taşımakta, seçtikleri eve gittiklerinde bekledikleri sağlık ve hijyen koşullarıyla karşılaşamayacakları endişesi taşımaktadır; ilaveten kişiler, Airbnb'yi kullandıkları sırada anlık gelişen çeşitli istek ve şikayetlerinin anında ele alınarak değerlendirilemeyeceğinden endişe duymaktadırlar; tüm bunlar, tüketicilerin Airbnb'ye yönelik performans riski ile ilgili algıladıkları durumlardır (Spindeldreher vd., 2018; Mittendorf, 2017; Yi vd., 2020). Airbnb'ye yönelik kişilerin algıladıkları bu performans riskleri, Airbnb'ye yönelik davranışsal niyetlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de ki tüketicilerin algıladığı, Airbnb'ye yönelik performans risklerinin, bu uygulamayı kullanma niyetlerini etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranmaktadır.

BÖLÜM 2. AIRBNB KULLANMA NİYETİ MODELİ ÖNERMESİ

2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Kapsamı ve Önemi

Bu çalışma kişilerin Airbnb kullanma niyetlerini nelerin etkilediği sorusuyla başlamıştır; Türkiye’de ister ev sahibi olsun ister seyahat edenler olsun tüketicilerin bütününden oluşan tüm kişilerin, Airbnb’yi kullanma niyetlerine yönelik, araştırma yapılmaktadır; bu araştırma, Türkiye’de bulunan tüketicilerin, Türkiye’de ya da farklı ülkelerde lokasyon ayrımı yapmaksızın yaptığı Airbnb kullanımları ya da yapacağı Airbnb kullanma niyetleri bağlamında yapılan araştırmayı içermektedir.

Araştırma, Airbnb örneği üzerinden, Türkiye’de ki Airbnb kullanıcılarının, bu uygulamayı neden tercih ettiğini ve Türkiye’de ki Airbnb kullanmayan kişilerin, bu platformu neden tercih edip etmeyeceğini, planlı davranış teorisinde, öznel norm ve davranışsal niyet değişkenleri ile Airbnb arasında bağlantı kurarak, algılanan risk teorisinde ön test sürecinde performans riski, fiziksel risk ve finansal risk ile Airbnb arasında bağlantı kurarak, sonrasında ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde düzenlenen online anket çerçesinde fiziksel ve finansal risk bağlamında algılanan riski açıklamaya çalışmaktadır. Performans riski, literatürde daha önce paylaşım ekonomisi uygulamalarını kullanan kişilere yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan bir değişken olarak belirtilmektedir (Hong vd., 2019; Lee vd., 2018; Mittendorf, 2017; Zhang vd., 2016), bu çalışmada ise ön test uygulamasına eklenmesinin sebebi Airbnb örneği ile daha önce paylaşım ekonomisi kullanmış ve kullanmamış tüm kişilerin algıladığı performans riskinin derecesini ölçmektir; ön test sürecinde anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı görülmüş ve diğer online anket uygulamasından ve nihai modelden çıkartılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışmayı, Türkiye’de yaşayan tüm kişilerden oluşan tüketiciler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında ön test uygulamasında ve sonrasında yapılan anket uygulamasında olasılığı bilinmeyen örneklemeden kolaylıkla bulunabilen örnekleme metodundan yararlanılmıştır yani ön test ve sonrasında ankete dahil olan kişiler, ulaşılması kolay, yakın çevreden ulaşılan, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen bireylerden oluşmaktadır ve bireyler çalışmaya dahil edilirken seçilme olasılıkları eşit değildir, önceden belirlenen sayılara göre seçim yapılmamıştır (Etikan vd., 2016).

Ön test süreci online olarak düzenlenmiş olup, 38 üniversite öğrencisine yönelik anket yapılmıştır. Sonrasında yine online anket yoluyla Türkiye’de yaşayan 322 katılımcıdan toplanan veriler değerlendirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci

Bu çalışmada, verileri sayısal olarak ölçmeye dayanan, verileri istatistiksel olarak analiz edebilmek için ölçüm yapmaya izin veren nicel araştırma yönteminden faydalanılmaktadır (Queiros vd.,2017). Anket, belirlenen sorular aracılığıyla, bir hedef kitleyi oluşturan kişilerden veri toplanmasını sağlayan, kişilerin konu hakkındaki görüşlerini anlamamızı sağlayan nicel araştırma tekniklerinden biridir (Queiros vd.,2017).

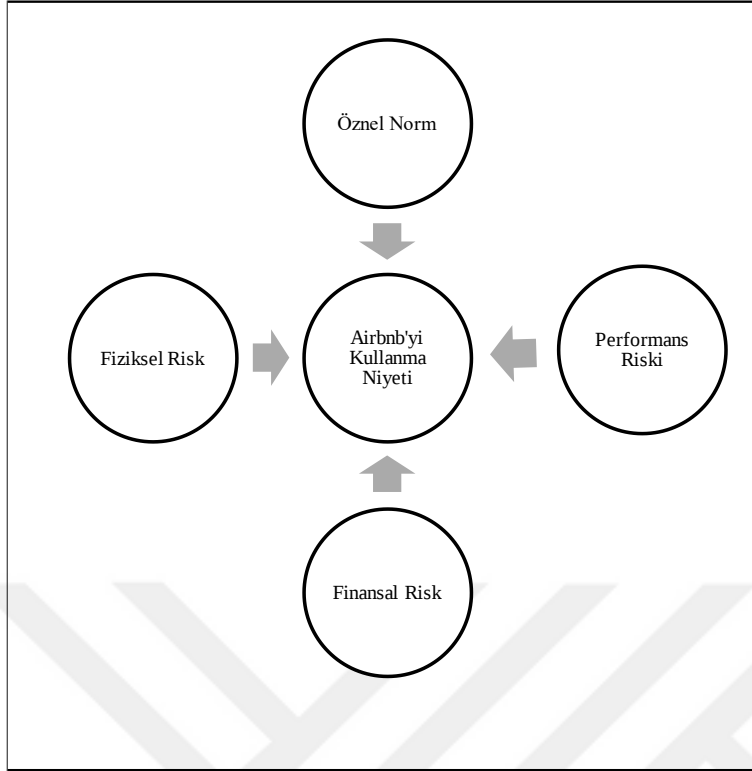
Çalışmada veriler, online anket ile toplanmış olup ön test sürecinde, bu veriler, 12 Kasım 2020’de başlayıp, 15 Kasım 2020’de biten online anket sonucunda Türkiye’de eğitim gören 38 üniversite öğrencisinin, sonrasında 25 Kasım 2020’de başlayıp 6 Aralık 2020’de biten Türkiye’de yaşayan 322 kişinin verdiği cevaplara göre oluşturulmuştur. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ankete katılan kişilerin, demografik özelliklerine ilişkin sorular ve Airbnb kullanım tecrübelerini yansıtan bir soruya yer verilmektedir.

Anketin ikinci bölümü, kişilerin Airbnb'ye katılma niyetlerini belirlemek için, araştırmanın amaçlarına uygun olarak, literatür yardımıyla hazırlanan ifadelerden oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde yer alan tüm ifadelerde, “1= Kesinlikle Katılmıyorum” ve “5=Kesinlikle Katılıyorum” aralığında 5 maddeli “Likert” tipi soru kalıbı kullanılmaktadır.

Likert ölçeği, 1932'de Rensis Likert tarafından oluşturulan, anket araştırmalarında yoğunlukla kullanılan bir ölçek olarak karşımıza çıkmaktadır; Likert ölçeği anketteki ifadelerle ilgili, ankete katılan kişilerin ifade hakkında ki görüşlerini belirtmeye yönelik ölçek puanlarından oluşmaktadır; 1, kesinlikle katılmıyorum; 2, katılmıyorum; 3, kararsızım; 4, katılıyorum; 5, kesinlikle katılıyorum anlamına gelmektedir (Li, 2013).

2.4. Araştırma Modeli ve Hipotezleri

İlk araştırma modeli, planlı davranış teorisinden öznel norm ve davranışsal niyet şeklinde iki değişken, algılanan risk teorisinden, performans riski, fiziksel risk ve finansal risk şeklinde üç değişken olmak üzere toplam beş değişkeni içermektedir, araştırma modeli Şekil 2.1.'de belirtilmektedir.

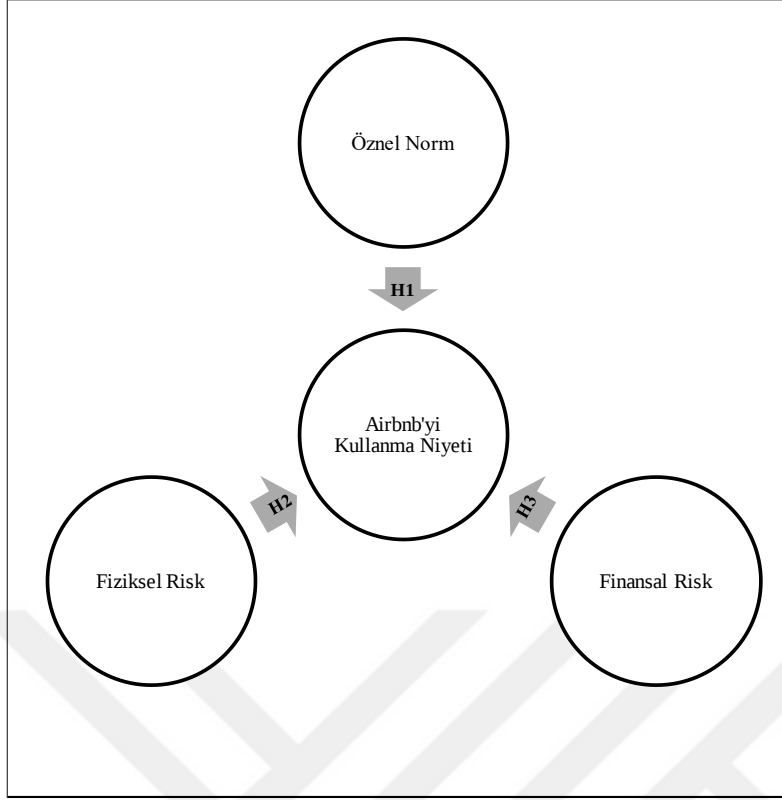

Şekil 2. 1. Ön Test için Önerilen Araştırma Modeli

Ön test sürecinden sonra performans riski değişkeni araştırmadan çıkarılmıştır, niyet üzerinde bu değişkenin etkisinin olmadığı ön test sonucunda da gösterilmiş olup bu nedenle araştırmadan çıkarılmıştır. Performans riski, literatürde daha önce paylaşım ekonomisi uygulamalarını kullanan kişilere yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan bir değişken olarak belirtilmektedir (Hong vd., 2019; Lee vd., 2018; Mittendorf, 2017; Zhang vd., 2016).

Ön test sürecinde daha önce paylaşım ekonomisi kullanmış ve kullanmamış tüm kişilerin algıladığı performans riskinin derecesini ölçülmüş; performans riskinin, niyet üzerinde anlamlı düzeyde bir etkisinin olmadığı görülmüş ve diğer online anket uygulamasından ve modelden çıkartılmıştır.

Sonuç olarak araştırma modelinin son hali Şekil 2.2.'de belirtilmektedir.

Şekil 2. 2. Nihai Araştırma Modeli

Araştırma modelinde kullanılan ifadeler literatürde daha önce yapılan bazı çalışmalardan, Airbnb ve paylaşım ekonomisine uyacak şekilde düzenlenmiştir. Literatürde daha önce konuyla ilgili yapılan ve araştırma modeline uyarlanarak dahil edilen çalışmaların genel özeti Tablo 2.1.'de belirtilmektedir. Planlı davranış teorisinin değişkenleriyle ilgili ifadeler Kim vd. (2018), Yi vd. (2020), Yu vd. (2018), Mao ve Lyu (2017), Liu ve Yang (2018), Sun vd. (2019)'dan uyarlanmıştır.

Öznel norm ve niyet üçer ifade ile ölçülmüştür. Algılanan risk teorisinin değişkenleri ile ilgili ifadeler Yi vd. (2020), Lee vd. (2018), Sands vd. (2020), Mittendorf (2017), Hong vd. (2019), Spindeldreher vd. (2018), Zhang vd. (2016)'dan uyarlanmıştır. Fiziksel risk, finansal risk üçer ifade ile performans riski dört ifade ile ölçülmüştür.

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti

Araştırma	Mao ve Lyu, 2017	Kim vd., 2018
Yapı	Çalışma, yapısal eşitlik modelini kullanarak, planlı davranış teorisi, beklenti teorisi ve Airbnb ile ilgili diğer yapıları (benzersiz deneyim beklentisi, bilinirlik ve insanların tüm online mecralarda bir ürün ya da hizmet hakkındaki iletişim ve etkileşimleri yani elektronik kulaktan kulağa iletişim) Airbnb'yi yeniden kullanılmasının temel belirleyicileri olarak sentezleyen bütünleştirici bir model önermektedir ve test etmektedir.	Çalışma, tüketicilerin paylaşım hizmetlerini kullanma niyetini etkileyen unsurların ve norm aktivasyon modeli ve planlı davranış teorisinin bütünleştirici modelinde paylaşım ekonomisi bilincinin ya da farkındalığının rolünün incelemektedir.
Teorik çerçeve	Planlı davranış teorisi, beklenti teorisi, benzersiz deneyim beklentisi, bilinirlik, elektronik kulaktan kulağa iletişim (E-Wom).	Norm aktivasyon modelinin aracı (mediator) modeli, sonuçların farkındalığı, sorumluluk atfetme, kişisel norm, prososyal niyet ve davranış şeklinde; norm aktivasyon modelinin düzenleyici (moderator) modeli, kişisel normlar, sorumluluk atfetme, sonuçların farkındalığı, prososyal niyet ve davranış; norm aktivasyon modeli ile planlı davranış teorisinin bütünleştirici çerçevesi ile norm aktivasyon modeli ve planlı davranış teorisi ile ilgili çalışmalar uyarlanarak paylaşım hizmetlerinin kullanımı değerlendirilmiştir.
Metodoloji	İlk anket kullanma paylaşım hizmetlerini kullanma deneyimi olan 50 lisans öğrencisi ile pilot olarak test edilmiş; sonrasında 624 online anket yanıtı alınarak, 7'li Likert ölçeği kullanılmaktadır.	60 lisans öğrencisi ile pilot olarak test edilerek, sonrasında online anket düzenlenerek 344 anket yanıtı, 5'li Likert ölçeği ile değerlendirilmektedir.
Örneklem	Amazon MTürk 18 yaş ve üzeri ABD tüketici paneli üyeleri ve 624 online anket yanıtı değerlendirilmektedir.	Online anket üzerinden 344 geçerli yanıt değerlendirilmektedir.
Bulgular	Öznel norm ve tutum yeniden kullanma niyetinin önemli belirleyicileri olduğu; algılanan davranışsal kontrolün yeniden kullanma niyeti üzerinde önemli bir etkisi olmadığı; algılanan değer ve risk, sadece tutum üzerinde etkili olduğu bu nedenle dolaylı olarak yeniden kullanma niyetini etkilediği; benzersiz deneyim beklentisi, bilinirlik, elektronik kulaktan kulağa iletişim, yeniden kullanma niyetini doğrudan ve dolaylı etkilediği belirtilmektedir.	Norm aktivasyon modeli açısından, bulgular, bir bireyin paylaşım hizmetlerini kullanma kararının paylaşım ekonomisinin farkındalığı ile aktive edildiği sıralı sürecin yani sonuçların farkındalığı → sorumluluk yüklenme → kişisel norm → tüketicilerin niyetini etkilediğini göstermektedir. Çalışma, paylaşım ekonomisinin farkındalığının, kişilerin tutumlarında önemli bir rol oynadığını ve ahlaki sorumluluklarının paylaşım hizmetlerini kullanma konusundaki davranışsal niyetlerini etkileyebileceğini göstermektedir.
Analitik teknikler	Yapısal eşitlik modeli, regresyon, doğrulayıcı faktör analizi.	Doğrulayıcı faktör analizi, ki-kare analizi, uyum indeksleri, korelasyon, yapısal eşitlik modeli.

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti Devam Ediyor

Araştırma	Yi vd., 2020	Yu vd., 2018
Yapı	Çalışmada paylaşım ekonomisinde algılanan bazı risk türleri ve bunların paylaşım ekonomisi uygulaması Airbnb'yi kullanarak karar verme süreci üzerindeki etkileri ve amaca yönelik davranış modeli kullanılarak Airbnb'yi benimseme konusunda karar verme süreci incelenmektedir. Çalışma, Airbnb'de risklerin paylaşım ekonomisinin gelişimini ve yayılmasını nasıl etkilediğini araştırmaktadır.	Bu çalışma, ticari bisiklet paylaşım sistemlerini kullanma niyetini açıklamak için bütünsel bir model geliştirmek için teknoloji kabul modeli ve planlı davranış teorisini birleştirmektedir.
Teorik çerçeve	Tutum, özel norm, olumlu beklenen duygu, olumsuz beklenen duygu, algılanan davranışsal kontrol, arzu ve davranışsal niyet amaca yönelik davranış modelinden ve fiziksel, finansal, gizlilik ve performans riskleri olmak üzere dört değişken algılanan risk teorisinden alınarak çalışmada kullanılmaktadır.	Teknoloji kabul modeli, planlı davranış teorisini.
Metodoloji	Online anket düzenlenerek, Kore pazarlama araştırma şirketi Korean Research tarafından çevrimiçi anket 150 kadın, 150 erkek olmak üzere 300 Koreli turist online anketi dağıtılarak, 300 Koreli turist değerlendirilmektedir, 5'li Likert ölçeği kullanılmaktadır.	Online anket Çin'deki www.zbj.com'da dağıtılarak, çevrimdışı kağıt tabanlı anketler, Güney Çin'deki bir üniversitedeki öğrencilere ve üniversitenin yakınındaki yüksek teknoloji parkındaki çalışanlara rastgele dağıtılarak, anketler 3 bölümden oluşturularak 286 kullanıcı değerlendirilmektedir, 5'li Likert ölçeği kullanılmaktadır.
Örneklem	Airbnb kullanmamış 300 Koreli turist değerlendirilmektedir.	286 kullanıcı ile yapılan anket değerlendirilmektedir.
Bulgular	Çalışma, hedefe yönelik davranış modelinin, potansiyel müşteriler için Airbnb'nin benimseme sürecini gösterdiğini belirtmektedir. 300 potansiyel müşteriye uygulanan yapısal eşitlik modelinin sonuçları, gizlilik ve finansal risklerin paylaşım ekonomisini kullanma niyetini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bununla birlikte, fiziksel ve performans risklerinin, davranışsal niyet veya arzu ile olumlu yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir.	Ticari bisiklet paylaşım sistemlerini kullanma niyetinin, sistemin algılanan faydası, bisiklet paylaşımına yönelik tutum ve algılanan davranışsal kontrol tarafından olumlu şekilde etkilenmektedir. Bisiklet paylaşımına yönelik tutumun, sistemin algılanan kullanılabilirliğinden ve algılanan kullanım kolaylığından olumlu yönde etkilenmektedir. Özel normun kullanma niyeti üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı belirtilmektedir.
Analitik teknikler	AMOS 22.0, yapısal eşitlik modeli, doğrulayıcı faktör analizi.	SPSS 22.0, kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modeli (Partial Least Squares Structural Equation Modeling: PLS-SEM).

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti Devam Ediyor

Araştırma	Liu ve Yang, 2018	Sun vd., 2019
Yapı	Teknoloji kabul modeline dayalı algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, davranışsal niyet değişkenleri, sürü davranışından özel norm, başkalarını taklit etme ve güven dış değişkenler olarak incelenmektedir.	Planlı davranış teorisine ve Çin'de gözlemlenen uygulamalara dayanan bu çalışma, tutumların, özel normların, algılanan davranışsal kontrolün ve kişisel normların kullanıcıların bisiklet davranışlarını bisiklet niyetleri yoluyla nasıl motive ettiğini incelemek için teorik bir çerçeve geliştirmektedir. Ayrıca, algılanan politika etkinliğinin, kullanıcıların bisiklete binme niyeti ile gerçek davranışları arasındaki moderatör yani düzenleyici etkisi test edilmektedir.
Teorik çerçeve	Gerekçeli eylem teorisi ve planlı davranış teorisine dayalı teknoloji kabul modeli.	Planlı davranış teorisi, algılanan politika etkinliğinin moderatör yani düzenleyici etkisi, kullanıcıların bisiklet paylaşım uygulamalarını kullanma niyetlerinin aracılık etkisi. Tutum, özel norm, algılanan davranışsal kontrol ve kişisel norm şeklindeki sosyo-demografik faktörlerin, politika gibi durumsal unsurları ve demografik değişkenleri dikkate alan entegre bir teorik çerçeve benimsenmektedir.
Metodoloji	İlk 20 kişi ile ön test yapılmaktadır, sonrasında moderatör yani düzenleyici etki cinsiyet olduğundan kadın erkek dengesini sağlayabilmek için 250 online, 250 kağıt tabanlı olmak üzere anket dağıtılarak; 150 online anket Wenjuanxing platformu aracılığıyla dağıtılarak ve bu online ankete katılanlar Çin'de çeşitli mesleklerle ilgilenen kişilerden oluşturularak, 100 online anket rastgele dağıtılmaktadır. Anketleri dolduran kişiler, bisiklet paylaşım uygulamalarını kullanma deneyimi olan kişilerden oluşmaktadır. 18 sorudan oluşan 5'li Likert ölçeği kullanılmaktadır.	7'li Likert ölçeği kullanılarak, Pekin ve Şangay, Çin'deki 874 geçerli anket yanıtı değerlendirilmektedir.
Örneklem	Bisiklet paylaşım uygulamalarını kullanma deneyimi olan 500 kişi değerlendirilmektedir.	Pekin ve Şangay, Çin'deki 874 geçerli anket yanıtı değerlendirilmektedir.
Bulgular	Algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığının, davranışsal niyeti etkileyen ana faktörler olduğu; güvenin, özel normun ve algılanan kullanım kolaylığının bir aracısı olarak belirtildiği; başkalarını taklit etmenin davranışsal niyeti etkilediği ve özel normun, güveni, algılanan faydayı, algılanan kullanım kolaylığını etkilediği; cinsiyetin, özel norm ve başkalarını taklit etme konusunda moderatör yani düzenleyici etkisi olduğu belirtilmektedir. Çalışma, kullanıcıların davranışsal niyetini geliştirmek için işletmelerin algılanan faydayı, algılanan kullanım kolaylığını ve güveni arttırması gerektiğini belirtmektedir ve işletmelerin kullanıcıların özel normu geliştirmesi için kuruluşlarla işbirliği yaptığını ve potansiyel kullanıcıları başkalarını taklit etmeye yönlendirdiğini göstermektedir. Bu çalışma, sürü davranışının, özel norm ve başkalarını taklit etme dahil, tüketicilerin davranışsal niyetini güven, algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığı yoluyla doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebileceğini ve bu ilişkilerde cinsiyetin önemli bir moderatör (düzenleyici) olduğunu göstermektedir.	Tutumun, algılanan davranışsal kontrolün ve kişisel normun, bisiklet paylaşım platformlarını kullanma niyetleri ve davranışlarının ikisi ile de pozitif olarak ilişkili olduğu; özel normun ise kullanıcıların bisiklet paylaşım platformlarını kullanma niyetlerini olumlu yönde etkilediği, kullanıcıların bisiklet paylaşım platformlarını kullanma niyetlerini etkileyen tutumun, algılanan davranışsal kontrolün, kişisel normun ve özel normun, kişilerin gerçek davranışları arasındaki ilişkiye aracılık ettiği; ve algılanan politika etkinliği, kullanıcıların bisiklet paylaşım platformlarını niyetlerinin gerçek medeni bisiklet davranışları üzerindeki etkisi için moderatör yani düzenleyici bir rol oynadığı belirtilmektedir. Sonuçlar, bisiklet paylaşım platformunu kullanma niyeti var olduğunda, tutum, algılanan davranışsal kontrol, kişisel norm ve özel normun kullanıcıların bisiklet paylaşım platformunu kullanma davranışını teşvik edebileceğini göstermektedir.
Analitik teknikler	Yapısal eşitlik modeli ve regresyon, SPSS, AMOS 23 yazılımı.	Yapısal eşitlik modeli, doğrulayıcı faktör analizi, çoklu grup analizi, SPSS 21 ve AMOS 21 yazılımı.

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti Devam Ediyor

Araştırma	Lee vd., 2018	Sands vd., 2020
Yapı	Bu çalışma, engelleyici, motive edici ve teknolojik faktörlerin, kullanıcıların paylaşım ekonomisine katılma niyetleri üzerindeki etkilerini incelemektedir. Alınan riskler, gizlilik riski ve güvenlik riski; fayda ve ekonomik ödül olarak alınan faydalar; ve platforma güven olarak güven incelenmektedir.	Sosyal psikolojiden yararlanarak, bu araştırma, sosyal normların bir sosyal etki biçimi olarak nasıl kullanılabileceğini araştırmakta ve tüketicileri daha yüksek düzeyde paylaşılan tüketimle meşgul olmaya itmektedir. Davranışsal niyet, tutum, sosyal kimlik, paylaşım meşgul olma, mobilite paylaşım kullanımı, perakende paylaşım kullanımı, turizm paylaşım kullanımı, finans paylaşım kullanımı, geniş paylaşım platformu kullanımı, sosyal değişim teorisi, paylaşım ekonomisine katılmanın yararları ve riskleri, paylaşım davranışı ve tutumu, davranışsal niyet, sosyal norm incelenmektedir.
Teorik çerçeve	Teknoloji destekli ticarete kullanıcı katılımının alınan risklerden, alınan faydalardan ve güvenen etkilenmesi konusu incelenmektedir.	Sosyal değişim teorisi, paylaşım ekonomisine katılmanın alınan faydaları ve riskleri, paylaşım davranışı ve tutumu, davranışsal niyet, sosyal norm, zaman baskısı, yenilikçilik.
Metodoloji	Hong Kong'daki Uber kullanıcıları arasında kendiliğinden bildirilen bir online anket dağıtılarak, 295 geçerli yanıt değerlendirilmektedir, 7'li Likert ölçeği kullanılmaktadır.	7'li Likert ölçeği ve anket kullanılarak, veriler Amerika Birleşik Devletleri'nde çevrimiçi işe alım konulu platform kullanılarak oluşturulmaktadır.
Örneklem	Hong Kong'daki 295 Uber kullanıcısı değerlendirilmektedir.	411 katılımcı değerlendirilmektedir.
Bulgular	Sonuçlar, alınan risklerin, alınan faydaların, platforma güvenin ve alınan platform niteliklerinin, kullanıcıların Uber'e katılma niyetinin önemli belirleyici olduğunu göstermektedir.	Paylaşmayanların ve mobilite odaklı paylaşımcıların profilleri, temel göstergeler değişkenleri (yani davranışsal niyet, tutum), psikografik ortak değişkenler (yani yenilikçilik) veya bunların alınan yararları ve riskleri açısından önemli ölçüde farklı olmadığı belirtilmektedir. Bu araştırma, tüketicilerin paylaşım ekonomisine katılma güdülerine ilişkin içgörü sağlamaktadır. Bu nedenle, bu araştırmada, her bir segment, bu motivasyonların tüketicilerin segment üyeliğinin önemli belirleyicileri olduğunu gösteren bulgularla buna göre profile edilmektedir. Spesifik olarak, üç paylaşım segmentinin (özellikle paylaşmayan segmente kıyasla) alınan çevresel motivasyonlara veya faydalara yüksek puanlar vererek, paylaşım davranışını yönlendiren çevresel motivasyonlarının güçlü olduğu bulunmaktadır. Ekonomik motivasyonların (özellikle ürün veya hizmet erişim veya gerektiğinde kullanılabilirlik) paylaşımcı olmayanlar ve mobilite odaklı paylaşımcılar için önemli ölçüde daha yüksek alınan riskler olduğu belirtilmektedir. Bu bulgu, mobilite odaklı paylaşımcıların, erişim ve kullanılabilirlik ile ilişkili ekonomik riskleri algıladıklarından, ek paylaşım dayalı ürün ve hizmetlerle meşgul olma konusunda biraz isteksiz olabileceklerini göstermektedir. Ayrıca bu araştırma, paylaşım dayalı tüketimin nasıl teşvik edileceğine dair önemli bir konuyu araştırmaktadır. Bu nedenle, güçlü davranış dürtüleri oluşturdıkları gösterildiğinden sosyal normları dikkate almaktadır. Bulgular, yalnızca bir segmentin (farklı platform paylaşımcısı) gelecekteki davranışlarını etkileme ihtimali olan davranışsal dürtülere duyarlı olduğunu göstermektedir. Bulgulara göre sosyal normların etkinliğinin paylaşım bağlamında sınırlı olabileceği belirtilmektedir.
Analitik teknikler	Yapısal eşitlik modeli, Kısmi en küçük kareler regresyon yöntemi (PLS; Partial Least Square).	Faktör analizi.

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti Devam Ediyor

Araştırma	Mittendorf, 2017	Hong vd., 2019
Yapı	Kiracılara duyulan güvenin ve kiracılarla ilgili algılanan riskin, ev sahiplerini tek kişilik oda ve tüm daire gibi belirli bir konaklama türünü paylaşma niyetlerini etkilemesi ve paylaşım niyetlerinin itici güçlerini araştırmaktadır. Güvenme eğilimi, kiracılara güven, kiracılara yönelik algılanan risk, tek bir odayı paylaşma niyeti, tüm daireyi paylaşma niyeti incelenmektedir.	Platform sağlayıcısının fiziksel riski hafifletme yatırımı, performans riskini azaltmak için ağzdan ağza iletişim mekanizmasının etkinliği, güvenliğin iyileştirilmesine yönelik yatırım, hükümetin fiziksel riskin azaltılmasına yönelik yatırım için ürettiği formüller incelenmektedir.
Teorik çerçeve	Güven ve algılanan risk teorisi.	Fiziksel risk, performans riski, güvenlik, kulaktan kulağa iletişim ya da ağzdan ağza iletişim.
Metodoloji	7'li Likert ölçeği, 36 soruluk online anket kullanılarak, 203 katılımcı ile, data Facebook gibi sosyal medya kanalları aracılığıyla Airbnb'de yer alan ev sahipleri hedef alınarak toplanmaktadır.	Müşterinin paylaşım platformundan bir ürün veya hizmet için ödeme yapmaya istekli olması, müşterinin geleneksel bir firmadan bir ürün veya hizmet için ödeme yapmaya istekli olması, paylaşım platformuna ait olan fiyat, geleneksel firmaya ait fiyat, performans riski, fiziksel risk, paylaşım platformu talebi, kulaktan kulağa ya da ağzdan ağza iletişimin etkisi, güvenliğin iyileştirilmesine yatırım, maliyet için ölçek parametresi şeklinde başlıklara sembol verilerek çalışmada formülleştirilmiştir.
Örnekleme	Paylaşım hizmetlerinin ana kullanıcı grubu olan Y kuşağının genç bireyleri hedeflenmektedir, 203 katılımcı değerlendirilmiştir.	Firma özelinde talep, fiyat, kar incelemesi, hükümetin politika senaryosu formülleri değerlendirilmiştir.
Bulgular	Paylaşım ekonomisi için kiracılara olan güven ve kiracılara yönelik algılanan riskin paylaşım ekonomisindeki platformları kullanan ev sahiplerinin niyetlerini farklı şekilde etkilediğini kabul eden güvene dayalı ev sahipleri için güvene dayalı karar verme modeli geliştirilmektedir. Çalışma güvenin ve algılanan riskin ev sahiplerinin yani konaklama sağlayıcılarının niyetlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Algılanan risk ve güvenin ev sahiplerinin niyetleri üzerinde bir aracılık (mediator) etkisi olduğu belirtilmektedir. Ev sahiplerinin kiracılara olan güven ile, kiracılara yönelik aracı (mediator) algılanan risk aracılığıyla tüm konaklama birimini paylaşma niyeti arasında kısmi bir aracılık (mediator) etkisi belirlenmektedir. Paylaşım hizmetindeki ev sahiplerinin, yalnızca tek bir odayı paylaşma niyetinin ne kiracılara olan güveninden ne de kiracılara yönelik algılanan riskten etkilenmediği belirtilmektedir. Ev sahipleri, konaklama yerlerinin kontrolünü tamamen bırakmazlar; böylece müşterinin herhangi bir suistimali durumunda her zaman müdahale edebilirler; başka bir deyişle çalışmanın, kontrol, kontrollü bir paylaşım ortamında güven gerekliliğinin ve algılanan riskin yerini alabilir şeklinde bulguları mevcuttur.	Performans riski arttığında, paylaşım platformunun yoğun bir şekilde ağzdan ağza yayılmasının talepte artışa yol açabileceğini ancak kârı artırmadığı görülmektedir. Fiziksel risk arttığında, ağzdan ağza etki, hem talebe hem de kâr artışına katkı sağlamadığı belirtilmektedir. Güvenliğin iyileştirilmesine yapılan yatırımın daha yüksek taleple birlikte daha yüksek kar getirdiği belirtilmektedir. Hükümetlerin fiziksel riski azaltmak için müdahale ettiği üç olası politika senaryosunu araştırılmış yani doğrudan sabit müdahale, doğrudan değişken müdahale ve dolaylı değişken sübvansiyon ve ardından koşullara bağlı olarak ve öncelik tüketici güvenliğinin mi yoksa paylaşım ekonomisinin büyümesinin mi olacağı belirlenmektedir.
Analitik teknikler	SPSS, Smart PLS, kısmi en küçük kareler yapısal denklem modellemesi, doğrulayıcı faktör analizi.	Çalışma özelinde üretilen formül.

Tablo 2. 1. Literatürde Daha Önce Yapılan ve Araştırma Modeline Uyarlanarak Dahil Edilen Çalışmaların Genel Özeti Devam Ediyor

Araştırma	Spindeldreher vd., 2018	Zhang vd., 2016
Yapı	Paylaşım ekonomisine katılma olasılığını etkileyen engelleri belirlemeye yönelik yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır ve yerleşik teori, çaba beklentisi, sahiplenme yoluyla bağımsızlık, güven eksikliği, performans riski, fiziksel risk, gizlilik riski, süreç riski ve istenmeyen sosyal etkileşim incelenmektedir.	Paylaşım ekonomisine katılma niyetlerini etkileyen kolaylık yani karar kolaylığı, erişim kolaylığı, işlem kolaylığı, fayda, fayda-sonrası kolaylık ve risk boyutları yani performans riski, gizlilik riski, finansal risk, fiziksel risk, sosyal risk; düzenleyici odaklar kuramı çerçevesinde, kaçınmacı ve yaklaşmacı motivasyonlardan oluşturulan yapıların katılım niyeti üzerindeki moderatör yani düzenleyici etkisi incelenmektedir.
Teorik çerçeve	Gömülü teori.	Kolaylık, algılanan risk, düzenleyici odaklar kuramı yani bireylerin, kaçınmacı ya da yaklaşmacı motivasyonlarından birisinin daha yoğun olması durumu ve bu motivasyonun tüketicilerin hangi amaçları önemli bulacaklarını ve bu amaçlara nasıl ulaşacaklarını belirlemesi süreci incelenmektedir.
Metodoloji	5 yarı yapılandırılmış görüşme (standart sorular ya da açık uçlu sorular) şeklinde, paylaşım ekonomisini bilen ancak paylaşım ekonomisi uygulamalarını kullanmayan kişilerle görüşme yapılarak, nitel araştırma yapılarak, gömülü teoride, tümevarım yani özel verilerden genel sonuç çıkarma yoluyla verilerin teori oluşturması sağlanarak araştırma yapılmaktadır.	Online anket yapılarak, 7'li Likert ölçeği kullanılarak, Uber kullanıcıları arasında, anket URL'sinin anlık mesajlaşma grubu ve çevrimiçi forumuna dağıtılması yoluyla yanıt verenlere ulaşarak, geçerli yanıtlara hediye verme yoluyla yanıt oranını arttırarak araştırma yapılmaktadır.
Örnekleme	Yaş ortalaması 24 (20-30) olan, 1 kadın, 4 erkekten oluşan, beş katılımcı ile görüşme yapılmaktadır.	Uber kullanıcılarının verileri değerlendirilmektedir.
Bulgular	Çaba beklentisi, sahiplenme yoluyla bağımsızlık, güven eksikliği, performans riski, fiziksel risk, gizlilik riski, süreç riski ve istenmeyen sosyal etkileşim şeklinde sekiz engelin paylaşım ekonomisine katılım üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu gösterilmektedir.	Çalışmanın sonuçları, araştırmacıların ve uygulayıcıların, insanların paylaşım ekonomisi konusundaki davranışlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır. Paylaşım ekonomisinde kolaylık ve risk faktörlerinin önemini vurgulamaktadır. İnsanları paylaşım ekonomisine katılmaya çekmek için, paylaşım hizmeti platformlarının hizmetlerinde çeşitli kolaylık boyutlarını artırması ve algılanan riskin farklı boyutlarını azaltması önerilmektedir. Paylaşım hizmeti sağlayıcılarının potansiyel kullanıcılara yönelik reklamlarını yaparken kaçınmacı ve yaklaşmacı tüketicileri göz önünde bulundurmalarının öneminden bahsedilmektedir.
Analitik teknikler	Tüm görüşmeler kaydedilerek ve yazıya dökülmüştür.	Kısmi en küçük kareler regresyon yöntemi (Partial Least Square; PLS).

Araştırmanın hipotezleri Tablo 2.2.'de belirtilmektedir.

Tablo 2. 2. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Kişinin Airbnb'ye yönelik öznel normu, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir.
H2: Kişinin Airbnb uygulamasına yönelik algıladığı fiziksel risk, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir.
H3: Kişinin Airbnb uygulamasına yönelik algıladığı finansal risk, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir.

BÖLÜM 3: VERİ ANALİZİ VE BULGULAR

3.1. Çalışmada Yürütülen Analizler ve Araştırma Bulguları

Bir çalışmada yürütülen analizleri genel olarak belirtmemiz gerekirse, ilk olarak ankete katılanlarla ilgili demografik bilgiler paylaşılmakta, sonrasında, araştırmanın güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alpha ve kompozit güvenilirlik analizleri yapılmaktadır, devamında yakınsak geçerlilik için kompozit güvenilirlik ile ortalama açıklanan varyans arasındaki ilişkiye bakılarak yakınsak geçerliliğin durumu belirlenmektedir; daha sonra ayrışma geçerliliği, korelasyon değerlerine bakılarak incelenmektedir; tüm bu analizlerden sonra yapı geçerliliğini tespit etmek için çoklu regresyon analizinden, Kaiser-Meyer-Olkin, Bartlett testinden, açıklayıcı faktör analizinden, doğrulayıcı faktör analizinden faydalanılmaktadır (Hair vd., 2010).

3.1.1. Ön Test ve Anket Uygulaması

Çalışmada öncelikle verilerin daha nitelikli hale getirilebilmesi, mevcut anketin niteliğinin arttırılması, anket yapısının güçlendirilmesi amacıyla ön test uygulaması yapılmıştır. Anketi geliştirme süreci için faydalanılan ön test sürecinde, anketi yanıtlayanlar açısından sorularda bir problemin olup olmadığına karar verilerek, bir problem varsa bu konunun kaynağına inilip çözme yoluna gidilmiştir. Ön test sürecinde, sorulan sorular için belirlenen cevap alternatiflerinin yeterli sayıda ve uygun olup olmadığı, soruların hedef kitle tarafından doğru algılanıp algılanmadığı, mevcut soruların araştırma modelinde belirtilen değişkenleri ölçüp ölçmediği belirlenmektedir (Assael ve Keon, 1982). Ön test sürecinde ve sonrasında yapılan anket uygulamasında ve hipotez testleri için IBM Statistics ve IBM SPSS AMOS Versiyon 26 programları kullanılmıştır.

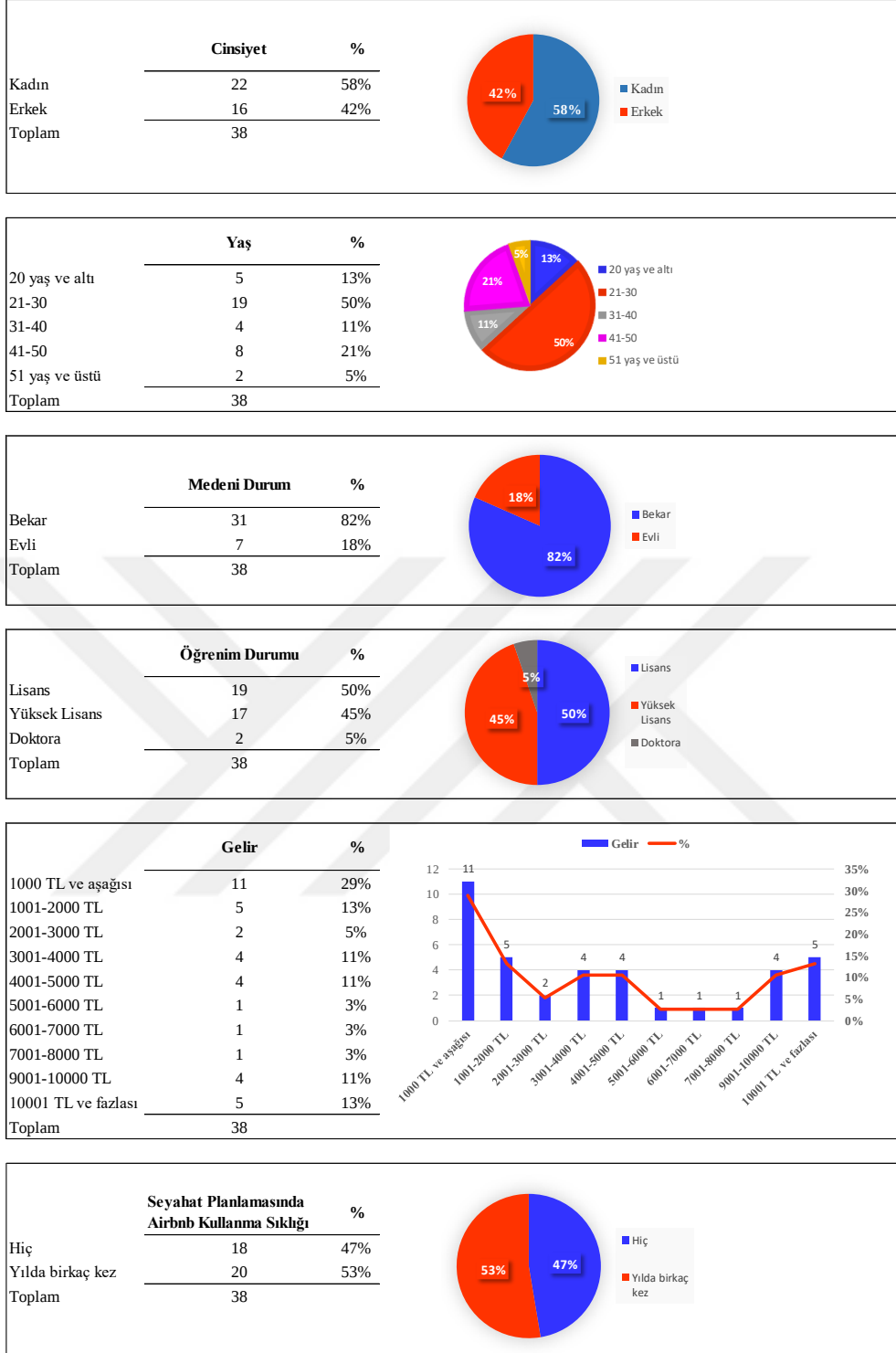
Çalışmada, önerilen ilk modelin ve nihai modelin test edilmesi için ön test uygulamasında 38 kişiye yapılan online anket uygulamasının sonuçlarını içeren ve nihai modelin test edilmesine yönelik 322 kişinin cevapladığı online anket uygulamasının sonuçlarını içeren analizler yapılmıştır.

3.1.2. Ön Test ve Anket Uygulaması Demografik Veriler

3.1.2.1. Ön Test Demografik Veriler

Şekil 3.1.'de ön test sürecinde, ilk modeli ve sonrasında nihai modeli test ederken ankete katılan 38 kişinin demografik verileri yer almaktadır.

Şekil 3. 1. Ön Test Demografik Veriler

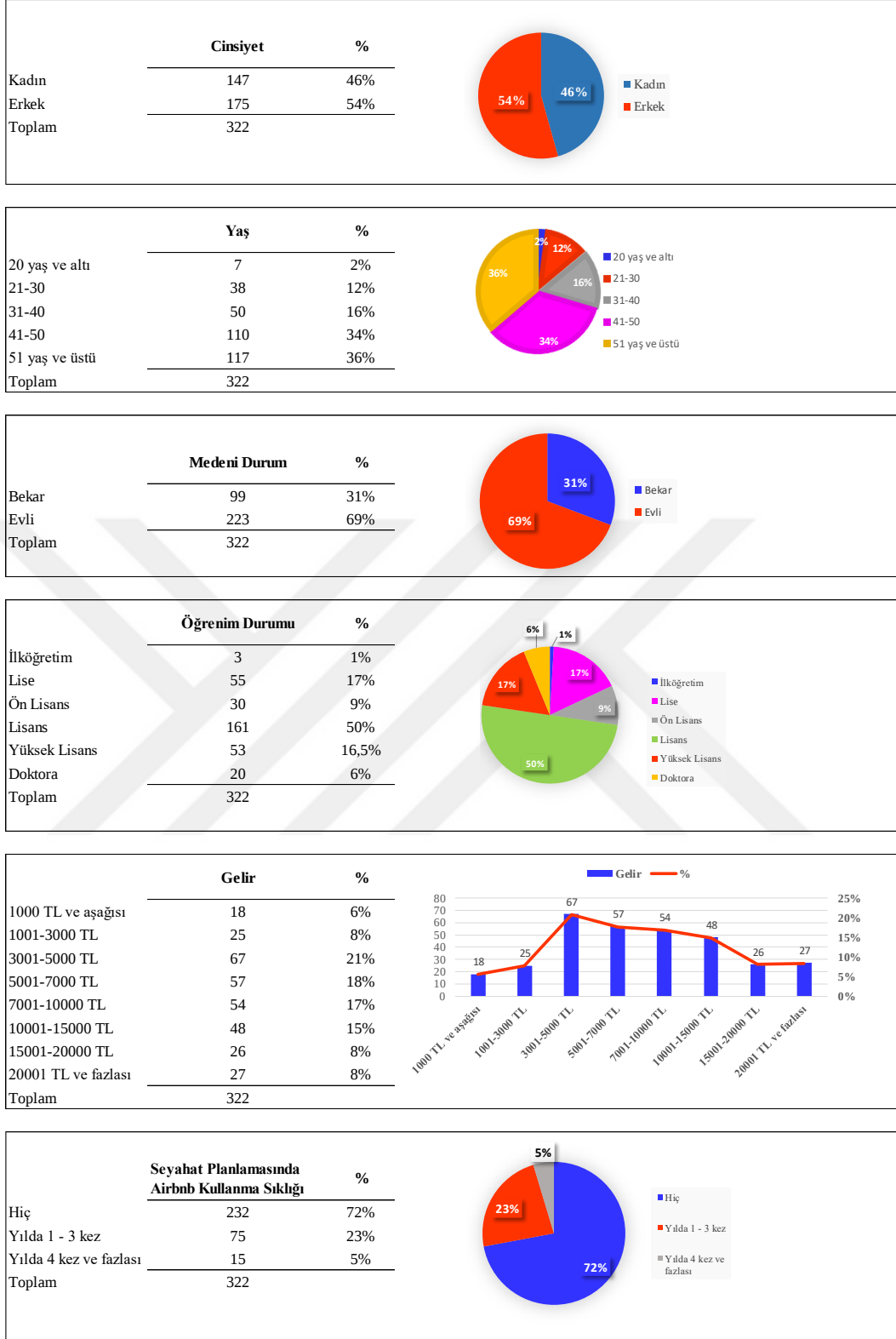
Şekil 3.1.'de yer alan bilgilere göre ön teste katılan kişilerin %58'i kadın, %42'si erkek olarak gözükmemektedir; en yüksek yaş grubu, %50 ile 21-30 yaş grubu olarak bulunmuştur, katılımcıların %82'si bekar, %18'i evli bireylerden oluşmaktadır; ankete katılanların, %50'sinin lisans mezunu, %45'inin yüksek lisans mezunu, %5'inin doktora mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.1.'de en yüksek gelir skalası %29 ile 1000 TL ve aşağısı gelire sahip bireylerin oluşturduğu grubu kapsamaktadır ki bu sonucun çıkmasında, ön test sürecinde anket uygulamasının, üniversite öğrencilerine yönelik yapılması etkili bir sebeptir. Şekil 3.1.'de seyahat planlamasında Airbnb'yi kullanma sıklığına bakıldığında %53'ünün yılda birkaç kez Airbnb platformunu kullandığı, %47'lik bir kesimin Airbnb'yi hiç kullanmadığı görülmektedir.

3.1.2.2. Anket Uygulaması Demografik Veriler

Şekil 3.2.'de nihai modeli test etmeye yönelik yapılan anket uygulamasında, anketi cevaplayan 322 kişiye dair demografik veriler yer almaktadır.

Şekil 3. 2. Anket Uygulaması Demografik Veriler

Şekil 3.2.'de yer alan bilgilere göre anket uygulamasına katılan kişilerin %46'sı kadın, %54'ü erkek olarak gözükmemektedir; en yüksek yaş grubu, %36 ile 51 yaş ve üstü, sonrasında %34 ile 41-50 yaş grubu olarak bulunmuştur.

Şekil 3.2.'ye göre katılımcıların %31'i bekar, %69'u evli bireylerden oluşmaktadır; ankete katılanların %50'si lisans mezunu, %17'si yüksek lisans ve lise mezunu, %9'u ön lisans mezunu, %6'sı doktora mezunu, %1'i ilköğretim mezunu olduğu anlaşılmaktadır; en yüksek gelir skalası %21 ile 3001-5000 TL gelire sahip bireylerin oluşturduğu grubu kapsamaktadır. Şekil 3.2.'de seyahat planlamasında Airbnb'yi kullanma sıklığına bakıldığında %23'ünün yılda 1-3 kez, %5'inin yılda 4 kez ve daha fazla Airbnb platformunu kullandığı, %72'sinin Airbnb platformunu hiç kullanmadığı görülmektedir.

3.1.3. Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri

3.1.3.1. Ön Test Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri

Güvenilirliğin test edilmesinde yani iç tutarlılığın test edilmesinde ifadelerin ilgilenilen yapıyı ölçme durumu araştırılmaktadır; ifadenin toplam ile korelasyonuna (item-total statistics) bakılmaktadır, burada ifade silindiğinde Cronbach's Alpha'da önemli bir değişimin olup olmadığına "Cronbach's Alpha if Item Deleted" kısmından bakılmaktadır; ifadeler arası (inter-item correlation matrix) korelasyonların 0,4'ten yüksek olması önerilmektedir ve ifadelerin yönlerine de bu bölümden bakılır; hepsi pozitif yönde ya da hepsi negatif yönde olmalıdır (Hair vd., 2010). Sonrasında güvenilirlik katsayısı olarak Cronbach's Alpha katsayısına bakılmaktadır; Cronbach's Alpha değerinin 0,7'nin üzerinde olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017).

Tablo 3. 1. Ön Test İlk Model 5 Değişken Cronbach's Alpha

Reliability Statistics				
	Cronbach's Alpha			
Öznel Norm	0,902			
Niyet	0,933			
Fiziksel Risk	0,849			
Finansal Risk	0,835			
Performans Riski	0,847			
Inter-Item Correlation Matrix				
	Ö1	Ö2	Ö3	
Ö1	1,000	0,728	0,750	
Ö2	0,728	1,000	0,797	
Ö3	0,750	0,797	1,000	
	N1	N2	N3	
N1	1,000	0,890	0,741	
N2	0,890	1,000	0,838	
N3	0,741	0,838	1,000	
	FİZ1	FİZ2	FİZ3	
FİZ1	1,000	0,602	0,550	
FİZ2	0,602	1,000	0,827	
FİZ3	0,550	0,827	1,000	
	FİN1	FİN2	FİN3	
FİN1	1,000	0,595	0,742	
FİN2	0,595	1,000	0,558	
FİN3	0,742	0,558	1,000	
	PER1	PER2	PER3	PER4
PER1	1,000	0,683	0,558	0,576
PER2	0,683	1,000	0,656	0,440
PER3	0,558	0,656	1,000	0,576
PER4	0,576	0,440	0,576	1,000
Item-Total Statistics				
	Cronbach's Alpha if Item Deleted			
Ö1	0,885			
Ö2	0,855			
Ö3	0,842			
N1	0,910			
N2	0,851			
N3	0,941			
FİZ1	0,905			
FİZ2	0,709			
FİZ3	0,748			
FİN1	0,715			
FİN2	0,842			
FİN3	0,742			
PER1	0,791			
PER2	0,799			
PER3	0,795			
PER4	0,836			

Tablo 3.1.'de ifadenin toplam ile korelasyonuna (item-total statistics) bakıldığında burada ifade silindiğinde Cronbach's Alpha'da önemli bir değişimin olmamakla birlikte çoğunlukla ifadeler silindiğinde Cronbach's Alpha değerinin düştüğü görülmektedir; bu değerlere göre silinmesi gereken ifadeler görülmemektedir. İfadeler arası (inter-item correlation matrix) korelasyonların 0,4'ten yüksek olması önerilmektedir ve ifadelerin yönlerine de Inter-Item Correlation Matrix'den bakılmaktadır; hepsi pozitif yönde ya da hepsi negatif yönde olmalıdır (Hair vd.,2010); buna göre Tablo 3.1.'de 0,4'ün altında ifade yer almamakta ve tüm ifadelerin aynı yönde olduğu görülmektedir. Güvenilirlik katsayısı olarak Cronbach's Alpha katsayısına bakılmaktadır; Cronbach's Alpha değerinin 0,7'nin üzerinde olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.1.'de tüm değişkenlerin Cronbach's Alpha değeri 0,7'nin üzerindedir.

Tablo 3. 2. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Cronbach's Alpha

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha			
Özel Norm	0,902		
Niyet	0,933		
Fiziksel Risk	0,849		
Finansal Risk	0,835		
Inter-Item Correlation Matrix			
	Ö1	Ö2	Ö3
Ö1	1,000	0,728	0,750
Ö2	0,728	1,000	0,797
Ö3	0,750	0,797	1,000
	N1	N2	N3
N1	1,000	0,890	0,741
N2	0,890	1,000	0,838
N3	0,741	0,838	1,000
	FİZ1	FİZ2	FİZ3
FİZ1	1,000	0,602	0,550
FİZ2	0,602	1,000	0,827
FİZ3	0,550	0,827	1,000
	FİN1	FİN2	FİN3
FİN1	1,000	0,595	0,742
FİN2	0,595	1,000	0,558
FİN3	0,742	0,558	1,000
Item-Total Statistics			
	Cronbach's Alpha if Item Deleted		
Ö1	0,885		
Ö2	0,855		
Ö3	0,842		
N1	0,910		
N2	0,851		
N3	0,941		
FİZ1	0,905		
FİZ2	0,709		
FİZ3	0,748		
FİN1	0,715		
FİN2	0,842		
FİN3	0,742		

Tablo 3.2.'de ifadenin toplam ile korelasyonuna (item-total statistics) bakıldığında burada ifade silindiğinde Cronbach's Alpha'da önemli bir değişimin olmamakla birlikte çoğunlukla ifadeler silindiğinde Cronbach's Alpha değerinin düştüğü görülmektedir; bu değerlere göre silinmesi gereken ifadeler görülmemektedir.

İfadeler arası (inter-item correlation matrix) korelasyonların 0,4'ten yüksek olması önerilmektedir ve ifadelerin yönlerine de Inter-Item Correlation Matrix'den bakılmaktadır; hepsi pozitif yönde ya da hepsi negatif yönde olmalıdır (Hair vd.,2010); buna göre Tablo 3.2.'de 0,4'ün altında ifade yer almamakta ve tüm ifadelerin aynı yönde olduğu görülmektedir. Güvenilirlik katsayısı olarak Cronbach's Alpha katsayısına bakılmaktadır; Cronbach's Alpha değerinin 0,7'nin üzerinde olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.2.'de tüm değişkenlerin Cronbach's Alpha değeri 0,7'nin üzerindedir.

Cronbach's Alpha değeri, araştırmada çok fazla değişken olduğunda, bununla paralel olarak yüksek değer verebilmektedir; Cronbach's Alpha değerini kontrol edebilmek için kompozit güvenilirlik (CR=Composite Reliability)'den faydalanmak gerekmektedir; kompozit güvenilirlik değerinin 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Bu çalışmada güvenilirlik Cronbach's Alpha ile test edildikten sonra kompozit güvenilirlik ile de kontrol edilerek, güvenilirlik test edilmiştir.

Tablo 3. 3. Ön Test İlk Model 5 Değişken Kompozit Güvenilirlik

	CR	Referans	
Öznel Norm	0,906	CR>0,7	√
Niyet	0,945	CR>0,7	√
Fiziksel Risk	0,900	CR>0,7	√
Finansal Risk	0,834	CR>0,7	√
Performans Riski	0,651	CR>0,7	X

Kompozit güvenilirlik değerinin 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.3.'e göre, performans riski dışında tüm değişkenler kompozit güvenilirliği sağlamaktadır.

Tablo 3. 4. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Kompozit Güvenilirlik

	CR	Referans	
Öznel Norm	0,914	CR>0,7	✓
Niyet	0,938	CR>0,7	✓
Fiziksel Risk	0,872	CR>0,7	✓
Finansal Risk	0,842	CR>0,7	✓

Kompozit güvenilirlik değerinin 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.4.'e göre, tüm değişkenler kompozit güvenilirliği sağlamaktadır.

3.1.3.2. Anket Uygulaması Cronbach's Alpha ve Kompozit Güvenilirlik Analizleri

Tablo 3. 5. Anket Uygulaması Nihai Model Cronbach's Alpha

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha			
Öznel Norm	0,908		
Niyet	0,930		
Fiziksel Risk	0,896		
Finansal Risk	0,705		
Inter-Item Correlation Matrix			
	Ö1	Ö2	Ö3
Ö1	1,000	0,759	0,699
Ö2	0,759	1,000	0,846
Ö3	0,699	0,846	1,000
	N1	N2	N3
N1	1,000	0,863	0,762
N2	0,863	1,000	0,820
N3	0,762	0,820	1,000
	FİZ1	FİZ2	FİZ3
FİZ1	1,000	0,731	0,724
FİZ2	0,731	1,000	0,775
FİZ3	0,724	0,775	1,000
	FİN1	FİN2	FİN3
FİN1	1,000	0,546	0,383
FİN2	0,546	1,000	0,401
FİN3	0,383	0,401	1,000
Item-Total Statistics			
	Cronbach's Alpha if Item Deleted		
Ö1	0,914		
Ö2	0,821		
Ö3	0,863		
N1	0,901		
N2	0,864		
N3	0,927		
FİZ1	0,724		
FİZ2	0,775		
FİZ3	1,000		
FİN1	0,573		
FİN2	0,554		
FİN3	0,706		

Tablo 3.5.'de ifadenin toplam ile korelasyonuna (item-total statistics) bakıldığında burada ifade silindiğinde Cronbach's Alpha'da önemli bir değişimin olmamakla birlikte çoğunlukla ifadeler silindiğinde Cronbach's Alpha değerinin düştüğü görülmektedir; bu değerlere göre silinmesi gereken ifadeler görülmemektedir. İfadeler arası (inter-item correlation matrix) korelasyonların 0,4'ten yüksek olması önerilmektedir ve ifadelerin yönlerine de Inter-Item Correlation Matrix'den bakılmaktadır; hepsi pozitif yönde ya da hepsi negatif yönde olmalıdır (Hair vd., 2010); buna göre Tablo 3.5.'de 0,4'ün altında Finansal Risk 1 ifadesi ile Finansal Risk 3 ifadesinin arasındaki korelasyonun aldığı değer 0,4'ün altında olduğu görülmekte; diğer ifadelerin 0,4'ün üzerinde olduğu görülmektedir; tüm ifadelerin aynı yönde olduğu görülmektedir. Güvenilirlik katsayısı olarak Cronbach's Alpha katsayısına bakılmaktadır; Cronbach's Alpha değerinin 0,7'nin üzerinde olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.5.'de tüm değişkenlerin Cronbach's Alpha değeri 0,7'nin üzerindedir.

Tablo 3. 6. Anket Uygulaması Nihai Model Kompozit Güvenilirlik

	CR	Referans	
Öznel Norm	0,870	CR>0,7	√
Niyet	0,890	CR>0,7	√
Fiziksel Risk	0,894	CR>0,7	√
Finansal Risk	0,509	CR>0,7	X

Kompozit güvenilirlik değerinin 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.6.'ya göre, finansal risk değişkeni kompozit güvenilirliği sağlamazken, diğer tüm değişkenler kompozit güvenilirliği sağlamaktadır.

3.1.4. Geçerlilik Analizleri

3.1.4.1. Ön Test Geçerlilik Analizleri

Araştırmaya dahil edilen değişkenlere ait ifadelerin kendi aralarında ve bu ifadelerden oluşan faktörlerle ilişki içinde olduğunu gösteren hesaplamaya yakınsak geçerlilik denilmektedir (Yaşlıoğlu, 2017; Akyüz, 2018). AVE, faktörle ilgili ifadelerin kovaryanslarının (yüklerinin) karelerinin toplamının ifade sayısına bölünmesi ile elde edilmektedir; bu işlem her bir faktör yapısı için ayrı ayrı hesaplanmaktadır (Yaşlıoğlu, 2017).

Yakınsak geçerlilikten bahsedebilmek için tüm kompozit güvenilirlik (CR=composite reliability) değerlerinin formül yardımıyla hesaplanması ve bu değer, yine formülle hesaplanan ortalama açıklanan varyans değerinden (AVE= Average Variance Extracted) büyük olması yani CR>AVE, AVE değerinin de 0,5'ten büyük yani AVE>0,5 olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Bu çalışmada yakınsak geçerlilik test edilmiştir. Kompozit güvenilirlik formülü Şekil 3.3.'de gösterilmektedir; “λ” standardize faktör yükünü, “n” ifade sayısını, “δ” hata varyansını ifade etmektedir (Yaşlıoğlu, 2017).

$$CR = \frac{(\sum_{i=1}^n \lambda_i)^2}{(\sum_{i=1}^n \lambda_i)^2 + (\sum_{i=1}^n \delta_i)}$$

Şekil 3. 3. Kompozit güvenilirlik Formülü

Tablo 3. 7. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yakınsak Geçerlilik

İfade	Referans Aralığı	AVE	CR	CR > AVE
Özel Norm	AVE > 0,50	0,76		
	CR > 0,7		0,91	
	CR > AVE			✓
Niyet	AVE > 0,50	0,85		
	CR > 0,7		0,95	
	CR > AVE			✓
Finansal Risk	AVE > 0,50	0,63		
	CR > 0,7		0,83	
	CR > AVE			✓
Fiziksel Risk	AVE > 0,50	0,75		
	CR > 0,7		0,90	
	CR > AVE			✓
Performans Riski	AVE > 0,50	0,32		
	CR > 0,7		0,65	
	CR > AVE			✓

Tablo 3.7.'de, performans riski dışındaki bütün değişkenler, CR>AVE, AVE>0,5 (Yaşlıoğlu, 2017) kuralına uygun gözükmemektedir; performans riski değişkeninin modelden çıkartılmasında yakınsak geçerlilik kriterini karşılamamasının rolü büyüktür.

Tablo 3. 8. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yakınsak Geçerlilik

İfade	Referans Aralığı	AVE	CR	CR > AVE
Öznel Norm	AVE > 0,50	0,78		
	CR > 0,7		0,91	
	CR > AVE			√
Niyet	AVE > 0,50	0,84		
	CR > 0,7		0,94	
	CR > AVE			√
Finansal Risk	AVE > 0,50	0,64		
	CR > 0,7		0,84	
	CR > AVE			√
Fiziksel Risk	AVE > 0,50	0,70		
	CR > 0,7		0,87	
	CR > AVE			√

Yakınsak geçerlilikten bahsedebilmek için $CR > AVE$, AVE değerinin de 0,5'ten büyük yani $AVE > 0,5$ olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.8.'de, bütün değişkenler bu kurala uygun gözükmemektedir; performans riski değişkeninin modelden çıkartılmasından sonra yakınsak geçerliliğin sağlandığı görülmektedir.

Ayrışma geçerliliğine bakma yöntemlerinden biri faktörler arası korelasyon kat sayılarına bakılmasıdır (Şencan, 2005). Korelasyon analizi iki veya daha fazla değişken arasında bir ilişkinin olup olmadığını gösteren bir analiz olmaktadır; korelasyon katsayısı yani r değeri -1 ile +1 arasında değerler almaktadır; korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir; veriler normal dağılıma sahip olursa Pearson korelasyon katsayısı, veriler normal dağılmazsa Spearman korelasyon katsayısı kullanılmaktadır; korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değerler almaktadır; korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir; veriler normal dağılıma sahip olursa Pearson korelasyon katsayısı kullanılmaktadır (Şencan, 2005).

Bu çalışmada veriler normal dağıldığı için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır ve bu analiz sonucunda ayrışma geçerliliği sonuçlarını gösteren korelasyon katsayıları incelenmiştir. Korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,30-0,70 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018).

Tablo 3. 9. Ön Test İlk Model 5 Değişken Pearson Korelasyon Katsayıları

Pearson Korelasyon Katsayıları					
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk	Finansal Risk	Performans Riski
Niyet		0,39808545	-0,04111216	-0,36995332	-0,224218162
Öznel Norm			0,030495305	-0,21195473	-0,036551403
Fiziksel Risk				0,347406375	0,576495537
Finansal Risk					0,604303290
Performans Riski					

Tablo 3.9.'da Pearson Korelasyon katsayıları görülmektedir; korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018). Buna göre niyet ile öznel norm arasında 0,398'lik orta düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında 0,041'lik düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında 0,370'lik orta düzeyde; niyet ile performans riski arasında 0,224'lik düşük düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında 0,030'luk düşük düzeyde; öznel norm ile finansal risk arasında 0,212'lik düşük düzeyde; öznel norm ile performans riski arasında 0,037'lik düşük düzeyde; fiziksel risk ile finansal risk arasında 0,347'lik orta düzeyde, fiziksel risk ile performans riski arasında 0,576'lik orta düzeyde; finansal risk ile performans riski arasında 0,604'lük orta düzeyde ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.9.'da niyet ile fiziksel, finansal ve performans riski arasında; öznel norm ile finansal ve performans riski arasında ters yönlü; niyet ile öznel norm, öznel norm ile fiziksel risk, fiziksel risk ile finansal risk ve performans riski, finansal risk ile performans riski arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 10. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Pearson Korelasyon Katsayıları

Pearson Korelasyon Katsayıları				
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk	Finansal Risk
Niyet		0,398085455	-0,041112157	-0,369953315
Öznel Norm			0,030495305	-0,211954726
Fiziksel Risk				0,347406375
Finansal Risk				

Tablo 3.10.'da Pearson Korelasyon katsayıları görülmektedir; korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018); buna göre niyet ile öznel norm arasında 0,398'lik orta düzeyde ; niyet ile fiziksel risk arasında 0,041'lik düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında 0,370'lik orta düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında 0,030'luk düşük düzeyde; öznel norm ile finansal risk arasında 0,212'lik düşük düzeyde; fiziksel risk ile finansal risk arasında 0,347'lik orta düzeyde ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.10.'da niyet ile fiziksel ve finansal risk arasında; öznel norm ve finansal risk arasında ters yönlü; niyet ile öznel norm, öznel norm ile fiziksel risk, fiziksel risk ile finansal risk arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Korelasyon katsayısının yorumlanabilmesi için p değerinin yani sigma 2-tailed değerinin diğer bir ifade ile anlamlılık düzeyinin 0.05'den küçük olması gerekmektedir, bu durum korelasyon kat sayısının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çavdar vd., 2018; Ong ve Puteh, 2017). Sigma two-tailed belirtmemizin sebebi çalışmada belirtilen hipotezlerin yön belirtmemesinden kaynaklanmaktadır; pozitif ya da negatif yönlü ilişki araştırılırsa one-tailed sigma değerlerine bakılması gerekmektedir (Ye vd., 2012).

Tablo 3. 11. Ön Test İlk Model 5 Değişken Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri

Sig. (2-tailed)				
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk	Finansal Risk
Niyet		0,0133142	0,806402279	0,02224555
Öznel Norm			0,8557804	0,201424639
Fiziksel Risk				0,032591306
Finansal Risk				
Performans Riski				

Hipotezde pozitif ya da negatif yönlü ilişki araştırılırsa one-tailed sigma değerlerine; hipotezlerde yön belirtilmemişse sigma two-tailed değerlerine bakılmaktadır (Ye vd., 2012), bu çalışmada hipotezlerde yön belirtilmediğinden sigma two-tailed değerlerine bakılmaktadır.

Korelasyon katsayısının yorumlanabilmesi için p değerinin yani sigma 2-tailed değerinin diğer bir ifade ile anlamlılık düzeyinin 0.05'den küçük olması gerekmektedir, bu koşul korelasyon kat sayısının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çavdar vd., 2018; Ong ve Puteh, 2017); buna göre Tablo 3.11'de niyet ile öznel norm arasında anlamlı, niyet ile fiziksel risk arasında anlamsız, niyet ile finansal risk arasında anlamlı, niyet ile performans riski arasında anlamsız bir ilişki yani korelasyon olduğu; öznel norm ile finansal risk arasında anlamsız, öznel norm ile fiziksel risk arasında anlamsız, öznel norm ile performans riski arasında anlamsız ilişki olduğu; fiziksel risk ile finansal risk arasında anlamlı, fiziksel risk ile performans riski arasında anlamlı, finansal risk ile performans riski arasında anlamlı ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 12. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri

Sig. (2-tailed)			
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk
Niyet		0,013314197	0,806402279
Öznel Norm			0,8557804
Fiziksel Risk			
Finansal Risk			

Korelasyon katsayısının yorumlanabilmesi için p değerinin yani sigma 2-tailed değerinin diğer bir ifade ile anlamlılık düzeyinin 0.05'den küçük olması gerekmektedir, bu durumda korelasyon kat sayısının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çavdar vd., 2018; Ong ve Puteh, 2017); buna göre Tablo 3.12'de niyet ile öznel norm arasında anlamlı, niyet ile fiziksel risk arasında anlamsız, niyet ile finansal risk arasında anlamlı bir ilişki yani korelasyon olduğu; öznel norm ile finansal risk arasında anlamsız, öznel norm ile fiziksel risk arasında anlamsız ilişki olduğu; fiziksel risk ile finansal risk arasında anlamlı ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Çoklu regresyon analizi, iki veya daha çok değişken arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik, birden çok bağımsız değişken varsa uygulanmaktadır; bununla birlikte değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olması durumunda çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmaktadır (Deniz ve Koç, 2019). Bu çalışmada ilk olarak önerilen araştırma modelinde bir bağımlı değişken, üç bağımsız değişken, nihai araştırma modelinde bir bağımlı değişken dört bağımsız değişken yer almaktadır ve doğrusal bir ilişki olduğu düşünülmektedir; bu nedenle, yapı geçerliliğini görmeye yönelik yöntemlerden biri olan çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 3. 13. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,503	0,252877	0,162316694	1,019375859

R değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm arasındaki çoklu korelasyon katsayısıdır; bağımlı değişken ile bütün bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); Tablo 3.13'de bu değer 0,503 olarak bulunmuştur. R square değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk, performans riski öznel norm arasındaki ilişkiyi göstermekte ve elde edilen sonuç bakımından bu ilişki yüksek mi düşük mü bu sorunun cevabını vermektedir (Büyüköztürk, 2012), yani bu model niyetin %25'ini açıklamaktadır yorumu yukarıda belirtilen Tablo 3.13.'de ki R square değerine bakılarak yapılmaktadır.

Adjusted R Square değeri oluşturulan denklemin tahmin gücünü göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); Tablo 3.13.'e göre bu modelin tahmin gücü %16'dır. Standart hata, tahmin edilen değerler ile gerçek değerler arasındaki farkın ölçütü olup, yapılan analizde, standart hata değeri 1,019375859 olarak bulunmuştur; Tablo 3.13. bize 5 değişkenli önerilen ilk modelin özetini vermektedir (Büyüköztürk, 2012).

Tablo 3. 14. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,497	0,2470452	0,180608031	1,008185079

R değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm arasındaki çoklu korelasyon katsayısıdır; bağımlı değişken ile bütün bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); Tablo 3.14'de bu değer 0,497 olarak bulunmuştur. R square değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm arasındaki ilişkiyi göstermekte ve elde edilen sonuç bakımından bu ilişki yüksek mi düşük mü bu sorunun cevabını vermektedir (Büyüköztürk, 2012), yani bu model niyetin %25'ini açıklamaktadır yorumu yukarıda belirtilen Tablo 3.14.'de ki R square değerine bakılarak yapılmaktadır. Adjusted R Square değeri oluşturulan denklemin tahmin gücünü göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); bu modelin tahmin gücü %18'dir. Standart hata, tahmin edilen değerler ile gerçek değerler arasındaki farkın ölçütü olup, yapılan analizde, standart hata değeri 1,008185079 olarak bulunmuştur; Tablo 3.14. bize modelin özetini vermektedir (Büyüköztürk, 2012).

Tablo 3. 15. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA

ANOVA			
Model		F	Sig.
1	Regression	2,792359241	0,042

a. Dependent Variable: Niyet

b. Predictors: (Constant), Performans_Riski, Öznel_Norm, Fiziksel_Risk, Finansal_Risk

Tablo 3.15.'de Açıklanan değişimin (regression) açıklanmayan (residual-hata terimi) değişime oranı olan F değeri (Büyüköztürk, 2012), 2.792 olup; Sig.=P=0,042 olarak bulunmuştur.

Testin anlamlılık düzeyi %5 olduğundan yani $p=\sigma<0,05$ kuralına göre σ 0,042<0,05 bulunmuştur; yani $p<0,05$ ise model genel olarak anlamlı bir model olarak gözükmemektedir (Büyüköztürk, 2012); H_0 hipotezi böylelikle reddedilmektedir, dolayısıyla bu testin sonucu olarak, modeldeki dört bağımlı değişken öznel norm, finansal risk, fiziksel risk ve performans riski ile niyet arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmaktadır.

Tablo 3. 16. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA

ANOVA			
Model		F	Sig.
1	Regression	3,718478018	0,020

a. Dependent Variable: Niyet
b. Predictors: (Constant), Finansal Risk, Öznel Norm, Fiziksel Risk

Tablo 3.16.'de açıklanan değişimin (regression) açıklanmayan (residual-hata terimi) değişime oranı olan F değeri (Büyüköztürk, 2012), 3.718 olup; Sig.=P=0,02 olarak bulunmuştur. Testin anlamlılık düzeyi %5 olduğundan yani $p=\sigma<0,05$ kuralına göre σ 0,02<0,05 bulunmuştur; yani $p<0,05$ ise model genel olarak anlamlı bir model olarak gözükmemektedir (Büyüköztürk, 2012); H_0 hipotezi böylelikle reddedilmektedir; dolayısıyla bu testin sonucu olarak, modeldeki üç bağımlı değişken öznel norm, finansal risk, fiziksel risk ile niyet arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmaktadır.

Tablo 3. 17. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık

Model		Coefficients				
		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	3,498	0,868		4,030	0,000
	Öznel Norm	0,400	0,186	0,334	2,148	0,039
	Fiziksel Risk	0,141	0,247	0,106	0,574	0,570
	Finansal Risk	-0,354	0,256	-0,269	-1,385	0,175
	Performans Riski	-0,143	0,283	-0,110	-0,508	0,615

Bağımlı Değişken: Niyet

Tablo 3.17.'de bağımsız değişkenlerin her birinin bağımlı değişken üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Burada sırasıyla B, B'nin standart hatası, β (Beta), t ve P yani Sigma değerleri verilmiştir.

Tablo 3.17.'nin B sütununda bulunan kısmi regresyon katsayılarına ait değerlerdir, bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasında doğru orantı mı yoksa ters orantı mı var bunu belirlemektedir (Büyüköztürk, 2012). Buna göre Tablo 3.17.'de, öznel norm, fiziksel risk, bağımsız değişkenleri ile niyet bağımlı değişkeni arasındaki ilişkinin doğru orantılı olduğu; finansal risk ve performans riski bağımsız değişkeni ile niyet arasında ters orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir yani finansal riskinde ki ve performans riskinde ki artış, diğer bağımsız değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda niyet üzerinde azalmaya sebep olmaktadır.

Tablo 3.17.'nin Beta (β) sütununda yer alan kısım, kısmi korelasyon katsayılarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre öznel norm ile niyet arasındaki korelasyon yani ilişki 0,334, finansal risk ile niyet arasındaki ilişki 0,269, fiziksel risk ile niyet arasındaki ilişki yani korelasyon 0,106, performans riski ile niyet arasındaki ilişki 0,110'dur; bu sonuca göre niyet için en önemli değişken öznel norm değişkenidir.

Tablo 3.17.'nin t sütununda yer alan kısmi regresyon kat sayılarının standart hatalara bölünmesi ile bulunan regresyon kat sayılarının anlamlılığıyla ilgili değeri vermektedir (Büyüköztürk, 2012).

Sigma kısmı %5 anlamlılık seviyesinde yani $p < 0,05$ ölçütüne göre değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre Tablo 3.17.'de öznel norm değişkeni 0,039 değeri ile $< 0,05$ regresyona katkı sağlarken, finansal risk değişkeninin 0,175 ile fiziksel risk değişkeninin 0,570 ile ve performans riskinin 0,615 ile regresyona önemli bir katkısı bulunmamaktadır.

Tablo 3. 18. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık

		Coefficients				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	3,424	0,846		4,046	0,000
	Öznel Norm	0,393	0,184	0,328	2,141	0,040
	Fiziksel Risk	0,081	0,213	0,061	0,379	0,707
	Finansal Risk	-0,423	0,215	-0,321	-1,968	0,057

Bağımlı değişken : Niyet

Tablo 3.18., bağımsız değişkenlerin her birinin bağımlı değişken üzerindeki etkisini göstermektedir. Burada sırasıyla B, B'nin standart hatası, β (Beta), t ve P yani Sigma değerleri verilmiştir.

Tablo 3.18.'in B sütununda bulunan kısmi regresyon katsayılarına ait değerler bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasında doğru orantı mı yoksa ters orantı mı var bunu belirlemektedir (Büyüköztürk, 2012). Buna göre Tablo 3.18.'de öznel norm, fiziksel risk, bağımsız değişkenleri ile niyet bağımlı değişkeni arasındaki ilişkinin doğru orantılı olduğu; finansal risk bağımsız değişkeni ile niyet arasında ters orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir yani finansal risk de ki artış, diğer bağımsız değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda niyet üzerinde azalmaya sebep olmaktadır.

Tablo 3.18.'in Beta (β) sütununda yer alan kısım, kısmi korelasyon katsayılarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre öznel norm ile niyet arasındaki korelasyon yani ilişki 0,328, finansal risk ile niyet arasındaki ilişki 0,321, fiziksel risk ile niyet arasındaki ilişki yani korelasyon 0,061'dir; bu durumda niyet için en önemli değişkenin öznel norm değişkeni olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18.'in t sütununda yer alan kısmı regresyon kat sayılarının standart hatalara bölünmesi ile bulunan regresyon kat sayılarının anlamlılığıyla ilgili değeri vermektedir (Büyüköztürk, 2012). Sigma kısmı %5 anlamlılık seviyesinde yani $p < 0,05$ ölçütüne göre değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre öznel norm değişkeni 0,040 değeri ile $< 0,05$ regresyona katkı sağlarken, finansal risk değişkeninin 0,057 ile fiziksel risk değişkeninin 0,707 ile regresyona önemli bir katkısı bulunmamaktadır.

Tablo 3. 19. Ön Test İlk Model 5 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık

Collinearity Statistics			
	Model	Tolerance	VIF
1	(Constant)		
	Öznel Norm	0,938	1,066
	Fiziksel Risk	0,665	1,504
	Finansal Risk	0,599	1,671
	Performans Riski	0,480	2,085

a. Dependent Variable: Niyet

Collinearity Diagnostics		
	Model	Condition Index
1	1	1,000
	2	5,796
	3	8,854
	4	12,863
	5	13,822

a. Dependent Variable: Niyet

Tablo 3.19.'da değişkenler arasında çoklu bağlantılılığa bakılmaktadır; değişkenler arasındaki condition index 30'dan küçükse iki değişken arasında ilişkinin çok yüksek olmadığı anlamına gelmektedir; bu değer 30'dan yüksek çıkarsa birbirine çok benzeyen değişkenlerin varlığı ve bu değişkenlerden birinin modelden çıkarılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Tablo 3.19.'a göre modelde yer alan indekslerin hepsi 30'dan küçük olduğundan değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı görülmektedir.

Tolerance değerinin 0,2'den büyük, VIF (variance inflation factor) değerinin yani varyans genişlik faktörünün 10'dan küçük olması gerekmektedir ki değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı belirlenebilsin; Tolerance değeri, bağımsız değişkendeki varyansın, diğer bağımsız değişkenlerin açıklayamadığı bölümünü göstermektedir; VIF değeri, 1'i Tolerance değerine bölerek bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Buna göre Tablo 3.19.'da tüm değişkenlerin Tolerance değerinin 0,2'den büyük, VIF değerinin de 10'dan küçük olduğu yani bu çalışmanın modelinin çoklu bağlantılılığa sahip olmadığı görülmektedir, yani değişkenler açısından yüksek ilişki yüzünden çıkarılması gereken bir değişken gözükmemektedir.

Tablo 3. 20. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık

Collinearity Statistics			
Model		Tolerance	VIF
1	(Constant)		
	Öznel Norm	0,943	1,061
	Fiziksel Risk	0,868	1,152
	Finansal Risk	0,830	1,205

a. Dependent Variable: Niyet

Collinearity Diagnostics		
Model		Condition Index
1	1	1,000
	2	5,392
	3	7,907
	4	11,844

a. Dependent Variable: Niyet

Tablo 3.20.'de değişkenler arasında çoklu bağlantılılığa bakılmaktadır; değişkenler arasındaki condition index 30'dan küçükse iki değişken arasında ilişkinin çok yüksek olmadığı anlamına gelmektedir; bu değer 30'dan yüksek çıkarsa birbirine çok benzeyen değişkenlerin varlığı ve bu değişkenlerden birinin modelden çıkarılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Tablo 3.20.'ye göre modelde yer alan indekslerin hepsi 30'dan küçük olduğundan değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı görülmektedir.

Tolerance değerinin 0,2'den büyük, VIF (variance inflation factor) değerinin yani varyans genişlik faktörünün 10'dan küçük olması gerekmektedir ki değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı belirlenebilsin; Tolerance değeri, bağımsız değişkendeki varyansın, diğer bağımsız değişkenlerin açıklayamadığı bölümünü göstermektedir; VIF değeri, 1'i Tolerance değerine bölerek bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Buna göre, Tablo 3.20.'de tüm değişkenlerin Tolerance değerinin 0,2'den büyük, VIF değerin de 10'dan küçük olduğu yani bu çalışmanın modelinin çoklu bağlantılılığa sahip olmadığı görülmektedir.

3.1.4.2. Anket Uygulaması Geçerlilik Analizleri

Tablo 3. 21. Anket Uygulaması Nihai Model Yakınsak Geçerlilik

İfade	Referans Aralığı	AVE	CR	CR > AVE
Öznel Norm	AVE > 0,50	0,70		
	CR > 0,7		0,87	
	CR > AVE			√
Niyet	AVE > 0,50	0,73		
	CR > 0,7		0,89	
	CR > AVE			√
Finansal Risk	AVE > 0,50	0,27		
	CR > 0,7		0,51	
	CR > AVE			√
Fiziksel Risk	AVE > 0,50	0,74		
	CR > 0,7		0,89	
	CR > AVE			√

Yakınsak geçerlilikten bahsedebilmek için kompozit güvenilirlik (CR=composite reliability) değerinin ortalama açıklanan varyans değerinden (AVE=Average Variance Extracted) büyük olması yani $CR > AVE$, AVE değerinin de 0,5'ten büyük yani $AVE > 0,5$ olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017); buna göre Tablo 3.21.'de, finansal risk dışındaki bütün değişkenler bu kurala uygun gözükmemektedir; diğer değişkenlerin yakınsak geçerliliği sağladığı görülmektedir.

Tablo 3. 22. Anket Uygulaması Nihai Model Pearson Korelasyon Katsayıları

	Pearson Korelasyon Katsayıları			
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk	Finansal Risk
Niyet		0,73075497	-0,05362591	-0,078258804
Öznel Norm			-0,04746645	-0,080556254
Fiziksel Risk				0,555717888
Finansal Risk				

Anket uygulamasındaki ayrışma geçerliliğini belirleyebilmek için Tablo 3.22.'de Pearson Korelasyon katsayıları verilmektedir; korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018); buna göre niyet ile öznel norm arasında 0,730'luk yüksek düzeyde ; niyet ile fiziksel risk arasında 0,053'lük düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında 0,078'lik düşük düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında 0,047'lik düşük düzeyde; öznel norm ile finansal risk arasında 0,080'lik düşük düzeyde; fiziksel risk ile finansal risk arasında 0,555'lik orta düzeyde ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.22.'de niyet ile fiziksel ve finansal risk arasında; öznel norm ile fiziksel risk ve finansal risk arasında ters yönlü; niyet ile öznel norm arasında doğrusal, fiziksel risk ile finansal risk arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 23. Anket Uygulaması Nihai Model Korelasyon Sig. (2-tailed) Değerleri

	Sig. (2-tailed)			
	Niyet	Öznel Norm	Fiziksel Risk	Finansal Risk
Niyet		0,000	0,337442518	0,161216389
Öznel Norm			0,395925158	0,149230849
Fiziksel Risk				0,000
Finansal Risk				

Korelasyon katsayısının yorumlanabilmesi için p değerinin yani sigma 2-tailed değerinin diğer bir ifade ile anlamlılık düzeyinin 0.05'den küçük olması gerekmektedir, bu durumda korelasyon kat sayısının anlamlı olduğunu göstermektedir (Çavdar vd., 2018; Ong ve Puteh, 2017); buna göre Tablo 3.23.'de niyet ile öznel norm arasında anlamlı, niyet ile fiziksel risk arasında anlamsız, niyet ile finansal risk arasında anlamsız bir ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir. Tablo 3.23.'de öznel norm ile finansal risk arasında anlamsız, öznel norm ile fiziksel risk arasında anlamsız ilişki olduğu; fiziksel risk ile finansal risk arasında anlamlı ilişki yani korelasyon olduğu görülmektedir.

Anket uygulamasına yönelik yapı geçerliliğini görebilmenin bir yolu olan çoklu doğrusal regresyon analiziyle ilgili, Tablo 3.24.'de çoklu doğrusal regresyon analizinin özeti verilmektedir.

Tablo 3. 24. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Model Özeti

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,731	0,534478	0,530086124	0,760302949

R değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm arasındaki çoklu korelasyon katsayısıdır; bağımlı değişken ile bütün bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); Tablo 3.24.'de bu değer 0,731 olarak bulunmuştur. R square değeri niyet ile fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm arasındaki ilişkiyi göstermekte ve elde edilen sonuç bakımından bu ilişki yüksek mi düşük mü bu sorunun cevabını vermektedir (Büyüköztürk, 2012), yani bu model niyetin %53,44'ünü açıklamaktadır yorumu yukarıda belirtilen Tablo 3.24.'de ki R square değerine bakılarak yapılmaktadır. Adjusted R Square değeri oluşturulan denklemin tahmin gücünü göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); bu modelin tahmin gücü Tablo 3.24.'e göre %53' dür. Standart hata, tahmin edilen değerler ile gerçek değerler arasındaki farkın ölçütü olup, yapılan analizde, standart hata değeri 0,760302949 olarak bulunmuştur; Tablo 3.24. bize modelin özetini vermektedir (Büyüköztürk, 2012).

Tablo 3. 25. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ANOVA

ANOVA			
Model		F	Sig.
1	Regression	121,701299	0,000

a. Dependent Variable: Niyet

b. Predictors: (Constant), Finansal Risk, Öznel Norm, Fiziksel Risk

Tablo 3.25.'de açıklanan değişimin (regression) açıklanmayan (residual-hata terimi) değişime oranı olan F değeri (Büyüköztürk, 2012), 121,701 olup; Sig.=P=0,000 olarak bulunmuştur.

Testin anlamlılık düzeyi %5 olduğundan yani $p=\sigma<0,05$ kuralına göre σ 0,000<0,05 bulunmuştur; yani $p<0,05$ ise model genel olarak anlamlı bir model olarak gözükmemektedir (Büyüköztürk, 2012); H_0 hipotezi böylelikle reddedilmektedir; dolayısıyla bu testin sonucu olarak, modeldeki üç bağımsız değişken öznel norm, finansal risk, fiziksel risk ile niyet arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmaktadır.

Tablo 3. 26. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Anlamlılık

Coefficients						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		B	Std. Error	Beta	t	Sig.
1	(Constant)	1,146	0,185		6,191	0,000
	Öznel Norm	0,807	0,042	0,729	18,995	0,000
	Fiziksel Risk	-0,013	0,052	-0,012	-0,257	0,798
	Finansal Risk	-0,019	0,068	-0,013	-0,281	0,779

Bağımlı değişken : Niyet

Tablo 3.26., bağımsız değişkenlerin her birinin bağımlı değişken üzerindeki etkisini göstermektedir. Burada sırasıyla B, B'nin standart hatası, β (Beta), t ve P yani Sigma değerleri verilmiştir.

Tablo 3.26.'nın B sütununda bulunan kısmi regresyon katsayılarına ait değerler bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasında doğru orantı mı yoksa ters orantı mı var bunu belirlemektedir (Büyüköztürk, 2012). Buna göre öznel norm bağımsız değişkenleri ile niyet bağımlı değişkeni arasındaki ilişkinin doğru orantılı olduğu; fiziksel risk ve finansal risk bağımsız değişkeni ile niyet arasında ters orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir yani finansal risk de ki ya da fiziksel risk de ki artış, diğer bağımsız değişkenlerin etkisi sabit tutulduğunda niyet üzerinde azalmaya sebep olmaktadır.

Tablo 3.26.'nın Beta (β) sütununda yer alan kısım, kısmi korelasyon katsayılarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre öznel norm ile niyet arasındaki korelasyon yani ilişki 0,729, finansal risk ile niyet arasındaki ilişki 0,013, fiziksel risk ile niyet arasındaki ilişki yani korelasyon 0,012'dir; tabloya göre niyet için en önemli değişken, öznel norm değişkenidir.

Tablo 3.26.'nın t sütununda yer alan kısmi regresyon kat sayılarının standart hatalara bölünmesi ile bulunan regresyon kat sayılarının anlamlılığıyla ilgili değeri vermektedir (Büyüköztürk, 2012). Sigma kısmı %5 anlamlılık seviyesinde yani $p < 0,05$ ölçütüne göre değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, 2012); buna göre öznel norm değişkeni 0,000 değeri ile $< 0,05$ regresyona katkı sağlarken, finansal risk değişkeninin 0,779 ile fiziksel risk değişkeninin 0,798 ile regresyona önemli bir katkısı bulunmamaktadır.

Tablo 3. 27. Anket Uygulaması Nihai Model Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Çoklu Bağlantılılık

Collinearity Statistics			
Model		Tolerance	VIF
1	(Constant)		
	Öznel Norm	0,994	1,007
	Fiziksel Risk	0,691	1,447
	Finansal Risk	0,688	1,453

a. Dependent Variable: Niyet

Collinearity Diagnostics		
Model		Condition Index
1	1	1,000
	2	4,656
	3	7,825
	4	10,528

a. Dependent Variable: Niyet

Tablo 3.27.'de değişkenler arasında çoklu bağlantılılığa bakılmaktadır; değişkenler arasındaki condition index 30'dan küçükse iki değişken arasında ilişkinin çok yüksek olmadığı anlamına gelmektedir; bu değer 30'dan yüksek çıkarsa birbirine çok benzeyen değişkenlerin varlığı ve bu değişkenlerden birinin modelden çıkarılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Büyüköztürk, 2012).

Tablo 3.27.'ye göre modelde yer alan indekslerin hepsi 30'dan küçük olduğundan değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı görülmektedir.

Tolerance değerinin 0,2'den büyük, VIF (variance inflation factor) değerinin yani varyans genişlik faktörünün 10'dan küçük olması gerekmektedir ki değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı belirlenebilsin; Tolerance değeri, bağımsız değişkendeki varyansın, diğer bağımsız değişkenlerin açıklayamadığı bölümünü göstermektedir; VIF değeri, 1'i Tolerance değerine bölerek bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Buna göre Tablo 3.27.'de tüm değişkenlerin Tolerance değeri 0,2'den büyük, VIF değerinin de 10'dan küçük olduğu yani bu çalışmanın modelinin çoklu bağlantılılığa sahip olmadığı görülmektedir; yani birbirine çok benzedikleri için çıkarılması gereken bir değişken bulunmamaktadır.

3.1.5. Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

3.1.5.1. Ön Test Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

Bu çalışmada, faktör analizi kullanılmıştır; bir araştırma modelinde bulunan değişkenleri ölçmeyi ve birçok değişken içinden anlamlı olan değişkenleri oluşturmayı sağlayan istatistik analizi, faktör analizi olarak adlandırılmaktadır (Hair vd., 2010). Bir çalışmada, faktör analizini kullanmadan önce, bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir, öncelikle toplanan verinin Likert gibi eşit aralıklı bir ölçek ile hesaplanarak ortaya çıkarılması ve toplanan verinin çoklu normal dağılıma uyması gerekmektedir, sonrasında toplanan verinin faktör yapısına uygunluğuna bakılmaktadır (Şencan, 2005: 365).

Veri setinin çoklu normal dağılıma uygunluğu, değişkenlerin ve ifadelerin Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) değerlerine bakılarak karar verilmektedir (Mardia, 1970; Şencan, 2005: 194). Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) değerleri -2 ile +2 değerleri arasında ise bu durumda çoklu normal dağılıma uyduğu anlamına gelmektedir (George ve Mallery, 2010). 38 üniversite öğrencisine yönelik yapılan, 5 değişkeni ve 16 ifadeyi içeren ön test verileri çerçevesinde oluşturulan Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) değerleri sonuçları Tablo 3.28.'de belirtilmektedir.

Tablo 3. 28. Ön Test İlk Model 5 Değişken Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Öznel Norm	0,137139893	0,169949687	38
Niyet	-0,300930635	-0,725777513	38
Fiziksel Risk	-0,049326846	-0,113076373	38
Finansal Risk	0,145435458	0,463101975	38
Performans Riski	-0,226596964	-0,725302672	38

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Ö1	0,577594387	0,515616315	38
Ö2	0,085022707	-0,454503561	38
Ö3	-0,153850805	0,023914678	38
N1	-0,4424716	-0,162438235	38
N2	-0,441775315	-0,701031596	38
N3	-0,495664783	-0,399798047	38
FİZ1	0,092108902	-0,288389288	38
FİZ2	0	-0,640379749	38
FİZ3	-0,27826726	-0,808004882	38
FİN1	0,417766751	-0,013614733	38
FİN2	0,021388976	0,292716407	38
FİN3	-0,091193269	0,619732766	38
PER1	0,0165668	-1,030333515	38
PER2	-0,164928617	-0,508631283	38
PER3	-0,155812267	-0,503905966	38
PER4	0,05472563	-0,328646085	38

Tablo 3.28.'de görüldüğü üzere, ön test sürecinde elde edilen 5 değişkenden ve 16 ifadeden oluşan ilk modeli kapsayan dataya göre Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) değerlerinin öznel norm, niyet, fiziksel risk, finansal risk ve performans riski değişkenlerine göre -2 ile +2 arasında olduğu yani çoklu normal dağılıma uyduğu görülmektedir (George ve Mallery, 2010).

38 üniversite öğrencisine yönelik yapılan, 4 değişkeni ve 12 ifadeyi içeren nihai modeli kapsayan ön test verileri çerçevesinde oluşturulan Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) değerleri sonuçları Tablo 3.29.'da belirtilmektedir.

Tablo 3. 29. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Öznel Norm	0,137139893	0,169949687	38
Niyet	-0,300930635	-0,725777513	38
Fiziksel Risk	-0,049326846	-0,113076373	38
Finansal Risk	0,145435458	0,463101975	38

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Ö1	0,577594387	0,515616315	38
Ö2	0,085022707	-0,454503561	38
Ö3	-0,153850805	0,023914678	38
N1	-0,4424716	-0,162438235	38
N2	-0,441775315	-0,701031596	38
N3	-0,495664783	-0,399798047	38
FİZ1	0,092108902	-0,288389288	38
FİZ2	0	-0,640379749	38
FİZ3	-0,27826726	-0,808004882	38
FİN1	0,417766751	-0,013614733	38
FİN2	0,021388976	0,292716407	38
FİN3	-0,091193269	0,619732766	38

Tablo 3.29.'da görüldüğü üzere, ön test sürecinde elde edilen 4 değişkenden ve 12 ifadeden oluşan dataya göre Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) değerlerinin öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre -2 ile +2 arasında olduğu yani çoklu normal dağılıma uyduğu görülmektedir (George ve Mallery, 2010).

Çalışmada ki veriler normal dağılım gösterdikten sonra verilerin faktör yapısına uygunluğuna bakılmaktadır; bu uygunluğu görebilmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısına bakılmaktadır ve Barlett Küresellik testinin sonuçları incelenmektedir (Williams vd., 2010).

Faktörleştirilebilirlik için Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısının 0,60'dan yüksek olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2002; Williams vd., 2010).

Barlett testi, değişkenler arasındaki ilişkiyi kısmi korelasyonlar temelinde incelemektedir, test sonucunda ki-kare istatistiğinin anlamlı çıkması, verilerin uygun olduğunu göstermektedir, yani sigma ya da $p < 0,05$ koşulu sağlanıyorsa istatistik sonucu anlamlı çıkmaktadır ve veri seti faktör analizi için uygunluğu sağlamaktadır şeklinde yorumlanmaktadır, bir anlamda yapı geçerliliği test edilmektedir (Constantin, 2014; Williams vd., 2010; Hair vd., 2010).

Tablo 3. 30. Ön Test İlk Model 5 Değişken Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	Bartlett's Test of Sphericity
	Sig.
0,709324697	0,000

Faktörleştirilebilirlik için Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısının 0,60'dan yüksek olması gerekmektedir; Tablo 3.30.'da görüldüğü üzere, ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk, finansal risk ve performans riski değişkenlerine göre Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısı 0,60'dan yüksek olduğundan faktörleştirilebilirlik için yeterli düzeyde bir veri olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2002; Williams vd., 2010). Barlett testinde, $p < 0,05$ koşulu yani $\sigma < 0,05$ koşulu sağlanıyorsa istatistik sonucu anlamlı çıkmaktadır ve veri setinin faktör analizi için uygunluğu sağlanmaktadır (Constantin, 2014; Williams vd., 2010; Hair vd., 2010); Tablo 3.30.'da görüldüğü üzere, ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk, finansal risk ve performans risk değişkenlerine göre elde edilen sigma değeri 0,05'den küçük çıkmıştır ve veri seti faktör analizi için gerekli uygunluğu sağlamaktadır.

Tablo 3. 31. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	Bartlett's Test of Sphericity
	Sig.
0,681692946	0,000

Faktörleştirilebilirlik için Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısının 0,60'dan yüksek olması gerekmektedir; Tablo 3.31.'de görüldüğü üzere, ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısı 0,60'dan yüksek olduğundan faktörleştirilebilirlik için yeterli düzeyde bir veri olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2002; Williams vd., 2010). Barlett testinin, $p < 0,05$ koşulu yani $\sigma < 0,05$ koşulu sağlanıyorsa istatistik sonucu anlamlı çıkmaktadır ve veri setinin faktör analizi için uygunluğu sağlanmaktadır (Constantin, 2014; Williams vd., 2010; Hair vd., 2010); Tablo 3.31.'de görüldüğü üzere, ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre elde edilen sigma değeri 0,05'den küçük çıkmıştır ve veri seti faktör analizi için gerekli uygunluğu sağlamaktadır.

Faktör analizi, açıklayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; açıklayıcı faktör analizi ile değişkenler arasında bağlantı kurularak değişkenlerle ilgili faktörler ortaya çıkarılmaktadır; doğrulayıcı faktör analizinde hipotezler test edilmektedir (Hair vd., 2010).

Açıklayıcı faktör analizinde, faktörler, değişkenler doğrultusunda çeşitli yöntemlerle ortaya çıkarılmaktadır; bunlar: temel bileşenler analizi (principal component analysis), temel eksen faktörler analizi (principal axis analysis), maksimum olabilirlik analizi (maximum likelihood analysis), imaj-faktör analizi (image factoring), ağırlıklandırılmamış en küçük kareler analizi (unweighted least squares), genelleştirilmiş en küçük kareler analizi (generalized least squares) ve alfa analizi (alpha factoring) şeklindeki faktörleştirme yöntemlerinden oluşmaktadır (Karaman vd., 2017).

Literatürde yapılan çalışmalarda, araştırılan verinin çoklu normal dağılım göstermesi halinde maksimum olabilirlik analizi ile ölçülmesinin uygun olduğunu belirtilmektedir, çünkü maksimum olabilirlik analizi ile önerilen modelin uyum iyiliği indeksi hesaplanabilmektedir (Fabriger vd., 1999).

Açıklayıcı faktör analizinde uygun olan faktörleştirme yöntemi belirlendikten sonra çalışmada yer alan her ifadenin ilgili faktördeki yükünü en üst seviyeye çıkarabilmek için faktör döndürmesi yapılır.

Faktör döndürme yöntemleri eğik ve dik döndürme olarak ikiye ayrılmaktadır; faktörler birbiriyle ilişkili ise eğik döndürme, ilişkili düzeyi az ya da yok ise dik döndürme yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2002); dik döndürme yöntemi ile korelasyon yapılamamakta yani birbiriyle korelasyonlu yani ilişkili faktörler bulamamakta sadece bağımsız faktörler ortaya çıkarmaktadır; eğik döndürme de ise faktörler arasında korelasyon kurarak yani ilişkili faktörler ortaya çıkarılmaktadır (Yaşlıoğlu, 2017). Bu çalışma da faktörlerin birbiri ile ilişkili olduğu düşünüldüğünden eğik döndürme faktörleştirme yöntemi kullanılmaktadır. Eğik döndürme de ortaya çıkan sonuç, yapı (structure) ve model (pattern) matrisi şeklindedir; yapı (structure) matrisi değişkenler arasındaki korelasyonları gösterirken, model (pattern) matrisi, gözlenen değişkenler ile faktör arasındaki ilişkiyi bize göstermektedir; eğik döndürme de veri, model (pattern) matrisindeki faktör yükleri dikkate alınarak yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, 2002).

Çalışmalarda dik döndürme faktörleştirme yöntemi kullanıldığında çoğunlukla çalışmalarda variamax ve quartimax tekniğinin, eğik döndürme faktörleştirme yöntemi kullanıldığında daha çok direct oblimin ve promax tekniğinin tercih edildiği görülmektedir (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmada eğik döndürme faktörleştirme yöntemi kullanılarak promax tekniğinden faydalanılmaktadır.

Faktör sayısı belirlenirken ilk olarak öz değerlere (eigen values) bakılır, bu değer ilgili faktörün açıkladığı toplam varyansı göstermektedir, özdeğeri bir ve birden büyük olursa faktörler dikkate alınmaktadır; faktörlerin açıkladığı toplam varyansın %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010).

Faktör sayısında diğer önemli kriter, faktör yük değeridir, örneklem sayısına göre değişen faktör yük değerinde, örneklem sayısı yüksek olduğunda 0,30 değerinin kabul edilebileceği, örneklem sayısı düşük olduğunda 0,70 değerinin kabul edileceği belirtilmektedir, örneklem sayısı belirlenirken analiz edilecek değişken sayısının en az beş katı kadar olmalıdır şeklinde bir kural belirtilmektedir yani değişken sayısı araştırma da örneğin 10 ise örneklem sayısının en az 50 olması gerekmektedir, bu durumda örneklem sayısı düşük olacağından faktör yükü en az 0,70 olarak belirlenmektedir; bir ifadenin iki faktör için yük değeri vermesi durumunda , ilgili ifadenin yük değerlerinin farkının, binişik ifade olmaması için en az 0,1 olması gerekmektedir (Hair vd., 2010).

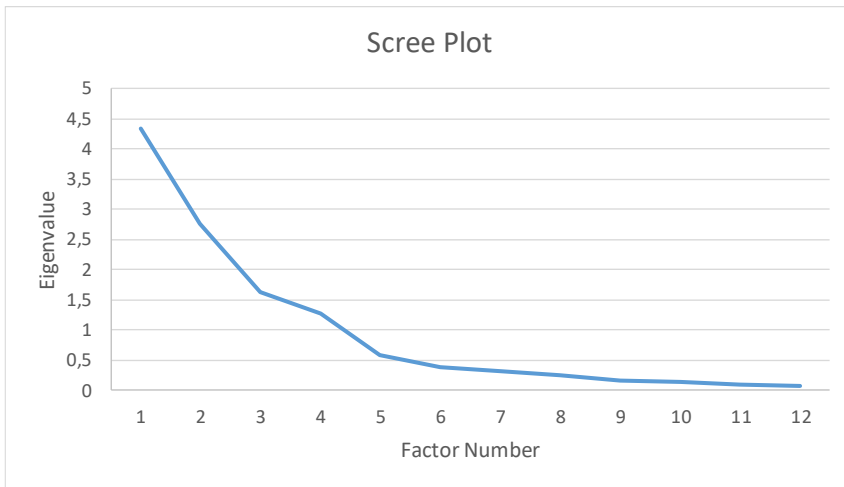
Tablo 3. 32. Ön Test İlk Model 5 Değişken Açıklanan Toplam Varyans

Açıklanan Toplam Varyans			
İlk Özdeğerler			
Faktör	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	5,64201	35,26255277	35,26255277
2	3,46894	21,68085454	56,94340731
3	1,64411	10,27569979	67,21910711
4	1,36274	8,517107859	75,73621496
5	0,98617	6,163536498	81,89975146
6	0,75622	4,726354654	86,62610612
7	0,52156	3,259746822	89,88585294
8	0,33979	2,123658377	92,00951132
9	0,3173	1,983110837	93,99262215
10	0,24782	1,548856401	95,54147855
11	0,22326	1,395392159	96,93687071
12	0,14414	0,900872725	97,83774344
13	0,1313	0,820623899	98,65836734
14	0,08994	0,562129161	99,2204965
15	0,07359	0,459934386	99,68043088
16	0,05113	0,319569117	100

Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik

Faktör sayısı belirlenirken ilk olarak öz değerlere (eigen values) bakılır, bu değer, ilgili faktörün açıkladığı toplam varyansı göstermektedir, özdeğeri bir ve birden büyük olursa faktörler dikkate alınmaktadır; faktörlerin açıkladığı toplam varyansın %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010); Tablo 3.32.'de görüldüğü üzere ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk, finansal risk ve performans risk değişkenlerine göre ilk özdeğerler kısmının toplam kısmında özdeğeri 1'den yüksek olan 4 faktör olduğu görülmektedir yani bu kurala uyan 4 faktör üretilmiştir.

İlk özdeğerler kısmının kümülatif % kısmı, faktörü yüzde kaç açıkladığını göstermektedir yani faktörler toplam varyansı % kaç açıklıyor sorusunun cevabı verilmektedir, bu değer %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010); özdeğeri 1'den büyük olan faktörlerin toplam açıkladığı varyans %75,73 olarak görülmektedir, birinci faktör toplam varyansı %35,26 açıklarken, ikinci faktör % 21,68, üçüncü faktör % 10,27, dördüncü faktör % 8,51 açıklamaktadır; kümülatif % kısmında özdeğeri birden büyük ilk faktör, % 35,26, ikinci faktör, özdeğeri birden büyük birinci faktörle ikinci faktörün toplamı olan %56,94, üçüncü faktör, özdeğeri birden büyük ilk üç faktörün toplamı olan %67,21; dördüncü faktör, özdeğeri birden büyük ilk dört faktörün toplamı olan %75,73 aynı zamanda bu değer bu faktörlerin açıkladığı toplam varyans yüzdesini göstermektedir.

Şekil 3. 4. Ön Test İlk Model 5 Değişken Scree Plot Grafiği

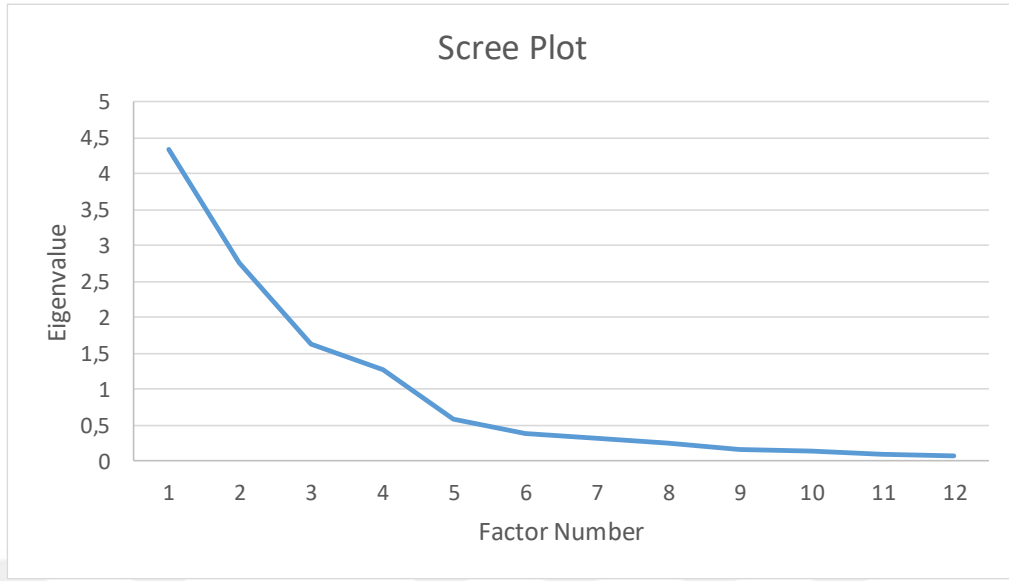
Faktör yapısı belirlenirken Scree Plot grafiği de fikir vermektedir (Hair vd., 2010); buna göre 5 değişkenden oluşan ön test verilerine göre Şekil 3.4.'de de görüldüğü üzere 4 faktörün oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 3. 33. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Açıklanan Toplam Varyans

Açıklanan Toplam Varyans			
İlk Özdeğerler			
Faktör	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	4,348123402	36,23436168	36,23436168
2	2,762361469	23,01967891	59,25404059
3	1,636051539	13,63376282	72,88780342
4	1,277415191	10,64512659	83,53293001
5	0,590127067	4,917725562	88,45065557
6	0,385719681	3,214330678	91,66498625
7	0,319351152	2,661259604	94,32624585
8	0,253518388	2,112653233	96,43889908
9	0,147645514	1,230379281	97,66927836
10	0,129661148	1,080509566	98,74978793
11	0,087148437	0,726236976	99,47602491
12	0,062877011	0,523975093	100

Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik

Faktör sayısı belirlenirken ilk olarak özdeğerlere (eigen values) bakılır, bu değer ilgili faktörün açıkladığı toplam varyansı göstermektedir, özdeğeri bir ve birden büyük olursa faktörler dikkate alınmaktadır; faktörlerin açıkladığı toplam varyansın %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010); Tablo 3.33.'de görüldüğü üzere ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre oluşturulan nihai modele göre ilk özdeğerler kısmının toplam kısmında özdeğeri 1'den yüksek olan 4 faktör olduğu görülmektedir yani bu kurala uyan 4 faktör üretilmiştir. İlk özdeğerler kısmının kümülatif % kısmı, faktörü yüzde kaç açıkladığını göstermektedir yani faktörler toplam varyansı % kaç açıklıyor sorusunun cevabı bulunmaktadır, bu değer %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010); buna göre Tablo 3.33.'de açıklanan toplam varyansın %83,53 olduğu görülmektedir, performans değişkenini modelden çıkardıktan sonra üretilen öz değeri birden büyük dört faktörün açıkladığı toplam varyansın, %75,73'den, %83,53'e yükseldiği görülmektedir.

Şekil 3. 5. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Scree Plot Grafiği

Faktör yapısı belirlenirken Scree Plot grafiği de fikir vermektedir (Hair vd., 2010); buna göre 4 değişkenden oluşan ön test verilerine göre Şekil 3.5.'de de görüldüğü üzere 4 faktörün oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 3. 34. Ön Test İlk Model 5 Değişken Model (Pattern) Matrisi

MODEL (PATTERN) MATRİSİ				
İfade	Faktör			
	1	2	3	4
FİN3, Airbnb'ye ödediğim para karşılığında, Airbnb'den daha düşük seviyede bir hizmet alacağımı düşünüyorum.	0,87803			
FİN2, Maliyetlerin Airbnb tarafından sunulandan daha yüksek olması muhtemeldir.	0,76414			
FİN1, Airbnb kullanmak geleneksel otelleri kullanmaktan daha pahalı olacaktır.	0,7278			
PER4, Airbnb'yi kullanırken isteğimin veya şikayetimin, hizmet sağlayıcısı tarafından derhal ele alınamayabileceğinden endişe duyuyorum.	0,68099			
PER2, Airbnb web sitesinde belirtilen bilgileri ile konutun gerçek halinin farklı olabileceğinden endişeliyim.	0,59604	0,33653		
PER3, Airbnb hizmetlerini kullanırken hijyen ve sağlık koşullarının beklentilerin altında olmasından korkuyorum.	0,51243			
PER1, Airbnb'nin beklediğim düzeyde fayda sağlamayacağından endişeliyim.	0,45927	0,44692		
FİZ2, Airbnb'yi kullanmak suçluların bana zarar verme ihtimalini artırır.		0,98863		
FİZ3, Airbnb'yi kullanmak bir saldırıya hedef olma ihtimalini artırabilir.		0,9192		
FİZ1, Airbnb'yi kullanırken bana karşı bir suç işleneceğinden korkarım.		0,66321		
N2, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmaya hazırım.			0,99145	
N3, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmayı deneyeceğim.			0,95222	
N1, Seyahat ederken Airbnb'yi kullanmayı planlıyorum.			0,81702	
Ö2, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı ister.				0,95969
Ö3, Görüşlerine değer verdiğim kişiler, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı tercih eder.				0,90006
Ö1, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb kullanmam gerektiğini düşünüyor.				0,75007
Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik Döndürme Yöntemi: Kaiser normalizasyonu ile Promax.				

Faktör sayısında diğer önemli kriter, faktör yük değeridir, örneklem sayısına göre değişen faktör yük değerinde, örneklem sayısı yüksek olduğunda 0,30 değerinin kabul edilebileceği, örneklem sayısı düşük olduğunda 0,70 değerinin kabul edileceği belirtilmektedir, örneklem sayısı belirlenirken analiz edilecek değişken sayısının en az beş katı kadar olmalıdır şeklinde bir kural belirtilmektedir (Hair vd., 2010); buna göre Tablo 3.34.'de görüldüğü üzere faktör yük değeri, performans riski değişkeninde yer alan dört ifade de düşük gözükmemektedir; bu durum bu model için uygun bir değişken olmadığı konusunu istatistiksel olarak ta gösterdiğinden bu değişken modelden çıkartılmıştır.

Tablo 3. 35. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Model (Pattern) Matrisi

MODEL (PATTERN) MATRİSİ				
İfade	Faktör			
	1	2	3	4
N2, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmaya hazırım.	0,96365			
N3, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmayı deneyeceğim.	0,95699			
N1, Seyahat ederken Airbnb'yi kullanmayı planlıyorum.	0,81483			
Ö3, Görüşlerine değer verdiğim kişiler, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı tercih eder.		0,94838		
Ö2, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı ister.		0,92038		
Ö1, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb kullanmam gerektiğini düşünüyor.		0,77349		
FİZ2, Airbnb'yi kullanmak suçluların bana zarar verme ihtimalini artırır.			1,0089	
FİZ3, Airbnb'yi kullanmak bir saldırıya hedef olma ihtimalimi artırabilir.			0,84412	
FİZ1, Airbnb'yi kullanırken bana karşı bir suç işleneceğinden korkarım.			0,61524	
FİN3, Airbnb'ye ödediğim para karşılığında, Airbnb'den daha düşük seviyede bir hizmet alacağımı düşünüyorum.				0,81672
FİN2, Maliyetlerin Airbnb tarafından sunulandan daha yüksek olması muhtemeldir.				0,80707
FİN1, Airbnb kullanmak geleneksel otelleri kullanmaktan daha pahalı olacaktır.				0,77503

Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik

Döndürme Yöntemi: Kaiser normalizasyonu ile Promax.

Tablo 3.35.'de görüldüğü üzere, ön test sürecinden elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk, finansal risk değişkenlerine göre örneklem sayısı düşük olduğunda 0,70 değerinin kabul edileceği (Hair vd., 2010) kuralına uymayan ve 0,61524 faktör yük değerine sahip olan FİZ1 ifadesi dışında, tüm ifadelerin faktör yük değeri, 0,70 kuralına uymaktadır.

Yapısal eşitlik modeli, bir araştırma modelinde gözlenen değişkenler ile örtük değişkenler arasında nedensellik ve korelasyon ilişkisi bulunursa kullanılmaktadır; böyle bir modelde varyans, kovaryans analizleri, doğrulayıcı faktör analizi, yol analizi, çoklu regresyon analizleri yapılabilmektedir (Dursun ve Kocagöz, 2010). Yapısal eşitlik modelinde, ölçüm modeli doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal model ise yol analizi ile test edilmektedir (Kaynak, 2012).

Yapısal eşitlik modelinin bir çeşidi olan doğrulayıcı faktör analizi, yapısal eşitlik modelinin ölçüm modeli kapsamında yer almaktadır; doğrulayıcı faktör analizinde, gözlemlenen değişkenler ile örtük değişkenler ve faktörler arasındaki ilişki gösterilmektedir; ifadeleri ve ifadelerin faktörlerini doğrulamaktadır; açıklayıcı faktör analizinde oluşturulan faktörler ile hipotez çerçevesinde oluşturulan faktörlerin uygunluğunun bakıldığı analiz, doğrulayıcı faktör analizi olarak belirtilmektedir (Aytaç ve Öngen, 2012).

Doğrulayıcı faktör analizinde standardize regresyon değerleri, gözlenen değişkenlerin yani ifadelerin, örtük değişkenleri tahmin etme seviyesini, yani açıklayıcı faktör analizinde belirtilen faktör yüklerine benzer değerlerini göstermektedir; bu değerlerin 0,70'e yakın ya da daha yüksek değerler alması gerekmektedir (Kaynak, 2012).

Tablo 3. 36. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri

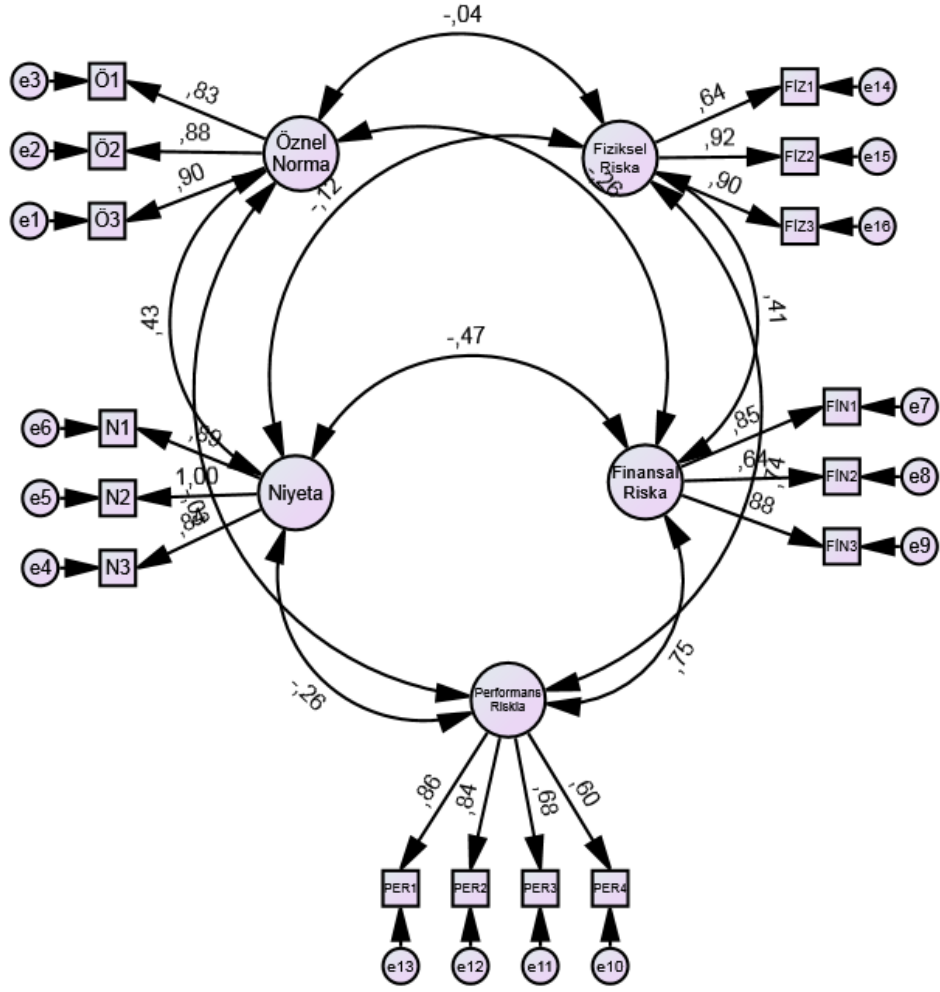
Standardize Regresyon Değerleri		
		Estimate
Öznel_Norm_3	<--- Öznel_Norma	0,895
Öznel_Norm_2	<--- Öznel_Norma	0,885
Öznel_Norm_1	<--- Öznel_Norma	0,835
Niyet_3	<--- Niyeta	0,838
Niyet_2	<--- Niyeta	0,999
Niyet_1	<--- Niyeta	0,892
Finansal_Risk_1	<--- Finansal_Riska	0,853
Finansal_Risk_2	<--- Finansal_Riska	0,643
Finansal_Risk_3	<--- Finansal_Riska	0,881
Performans_Riski_4	<--- Performans_Riskia	0,598
Performans_Riski_3	<--- Performans_Riskia	0,682
Performans_Riski_2	<--- Performans_Riskia	0,844
Performans_Riski_1	<--- Performans_Riskia	0,859
Fiziksel_Risk_1	<--- Fiziksel_Riska	0,639
Fiziksel_Risk_2	<--- Fiziksel_Riska	0,916
Fiziksel_Risk_3	<--- Fiziksel_Riska	0,902

Doğrulayıcı faktör analizinde standardize regresyon değerleri gözlenen değişkenlerin yani ifadelerin, örtük değişkenleri tahmin etme seviyesini, yani açıklayıcı faktör analizinde belirtilen faktör yüklerine benzer değerlerini göstermektedir; bu değerlerin 0,70'e yakın ya da daha yüksek değerler alması gerekmektedir; (Kaynak, 2012); buna göre Tablo 3.36.'da 0,70'den düşük Performans Riski 4, Performans Riski 3, Fiziksel Risk 1, Finansal Risk 2 ifadeleri bulunmaktadır; Fiziksel Risk 1 ve Finansal Risk 2 ifadelerinin 0,70'e yakın değerler olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 37. Ön Test İlk Model 5 Değişken İki Faktör Arasındaki Korelasyon

İki Faktör Arasındaki Korelasyon		
		Estimate
Öznel_Norma	<--> Niyeta	0,427
Öznel_Norma	<--> Finansal_Riska	-0,257
Öznel_Norma	<--> Performans_Riskia	-0,027
Öznel_Norma	<--> Fiziksel_Riska	-0,038
Niyeta	<--> Finansal_Riska	-0,474
Niyeta	<--> Performans_Riskia	-0,26
Niyeta	<--> Fiziksel_Riska	-0,123
Finansal_Riska	<--> Performans_Riskia	0,747
Finansal_Riska	<--> Fiziksel_Riska	0,405
Performans_Riskia	<--> Fiziksel_Riska	0,738

Korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018); korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.37.'de öznel norm ile niyet arasında doğrusal ve orta düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki; öznel norm ile finansal risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; öznel norm ile performans riski arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında orta düzeyde ve ters yönlü; niyet ile performans riski arasında düşük düzeyde ve ters yönlü; fiziksel risk ile finansal risk arasında orta düzeyde ve doğrusal; finansal risk ile performans riski arasında yüksek düzeyde ve doğrusal; fiziksel risk ile performans riski arasında doğrusal ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Şekil 3.6.'de ön test 5 değişken için ilk modele yönelik yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları yer almaktadır.

Şekil 3. 6. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 3. 38. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri

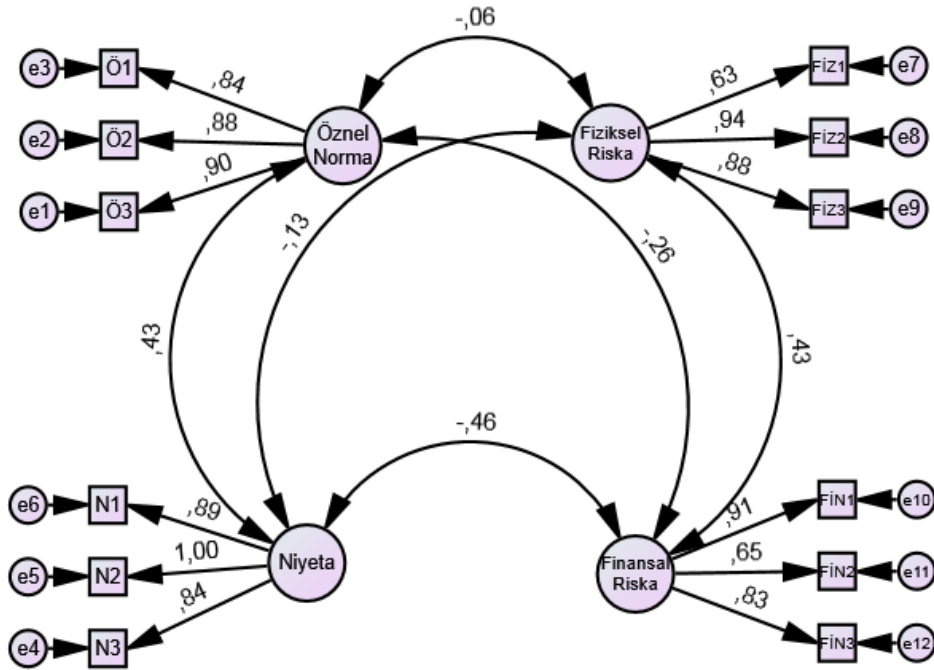
Standardize Regresyon Değerleri		
		Estimate
Öznel_Norm_3	<--- Öznel_Norma	0,896
Öznel_Norm_2	<--- Öznel_Norma	0,883
Öznel_Norm_1	<--- Öznel_Norma	0,836
Niyet_3	<--- Niyeta	0,836
Niyet_2	<--- Niyeta	1,002
Niyet_1	<--- Niyeta	0,888
Fiziksel_Risk_1	<--- Fiziksel_Riska	0,635
Fiziksel_Risk_2	<--- Fiziksel_Riska	0,944
Fiziksel_Risk_3	<--- Fiziksel_Riska	0,877
Finansal_Risk_1	<--- Finansal_Riska	0,909
Finansal_Risk_2	<--- Finansal_Riska	0,647
Finansal_Risk_3	<--- Finansal_Riska	0,826

Doğrulayıcı faktör analizinde standardize regresyon değerleri gözlenen değişkenlerin örtük değişkenleri tahmin etme seviyesini, yani faktör yüklerini göstermektedir; bu değerlerin 0,70'e yakın ve 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Kaynak, 2012); buna göre Tablo 3.38.'de performans riski değişkeni çıkarılarak yapılan analizde Fiziksel Risk 1 ve Finansal Risk 2 ifadelerinin regresyon değerlerinin 0,70'e yakın değerler olduğundan modelde bırakılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3. 39. Ön Test Nihai Model 4 Değişken İki Faktör Arasındaki Korelasyon

İki Faktör Arasındaki Korelasyon		
		Estimate
Öznel_Norma	<--> Niyeta	0,425
Öznel_Norma	<--> Fiziksel_Riska	-0,065
Öznel_Norma	<--> Finansal_Riska	-0,26
Niyeta	<--> Fiziksel_Riska	-0,128
Niyeta	<--> Finansal_Riska	-0,455
Fiziksel_Riska	<--> Finansal_Riska	0,427

Korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018); korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.39.'da öznel norm ile niyet arasında doğrusal ve orta düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki; öznel norm ile finansal risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında orta düzeyde ve ters yönlü; fiziksel risk ile finansal risk arasında orta düzeyde ve doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Şekil 3.7.'de ön test 4 değişken için yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları yer almaktadır.

Şekil 3. 7. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Modelin uyum iyiliği, ki-kare istatistiği (χ^2/df), uyum iyiliği indeksi (GFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), normalize edilmiş uyum indeks değeri (NFI) ve yaklaşık hataların ortalama kare kökü (RMSEA) değerleri ile değerlendirilmektedir. (Şencan, 2005; Aytaç ve Öngen, 2012).

Ki kare istatistiği, model hakkında bilgi vererek, modelin doğruluğu hakkında bilgi vermektedir; uyum iyiliği indeksi (GFI), gözlemlenen değişkenler arasındaki genel kovaryans miktarını göstermektedir; karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), araştırma modelinin uyumu ile örtük değişkenler arasındaki korelasyonu karşılaştırmaktadır; normalize edilmiş uyum indeks değeri, önerilen hipotez modeli ile sıfır hipotezinin modelinin ki-kare değeri arasındaki tutarsızlığı analiz etmektedir, göreceli ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen CMIN/DF değeri yani χ^2/sd değeri modelin uyumlu olup olmadığını göstermektedir (Şencan, 2005; Karagöz ve Ağbektas, 2016); yaklaşık hataların ortalama karekökü olan RMSEA, planlanan parametreler ile iki değişkenin birlikte nasıl değiştiklerini inceleyen kovaryans matrisi arasındaki uyumu göstermektedir (Yaşlıoğlu, 2017).

Tablo 3. 40. Ön Test İlk Model 5 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri				
CMIN/DF (χ^2/sd)	GFI	NFI	CFI	RMSEA
1,361	0,727	0,757	0,917	0,099

Ki-kare istatistiği yani CMIN/DF yani χ^2/df değerinin 5'e eşit ya da 5'den küçük olması yeterli kabul edilmektedir (Marsh ve Hocevar, 1985); uyum iyiliği indeksi (GFI) 0,95'e ve 1 aralığında ya da bu değerlere eşitse iyi uyum, 0,90 ve 0,95 aralığında ya da bu değerlere eşitse kabul edilebilir uyumu ve karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) 0,95 ve 1 aralığında ya da bu değerlere sahipse iyi uyumu, 0,90 ile 0,95 arasında veya bu değerlere eşit ise kabul edilir uyumu göstermektedir; normalize edilmiş uyum indeks değeri (NFI) 0,90 ve üstünde ise iyi uyumu göstermektedir; yaklaşık hataların ortalama kare kökü (RMSEA); 0,05'den küçük veya eşit ise mükemmel uyumu, 0,05 ile 0,08 arasında ise iyi uyumu, 0,08 ile 0,10 arasında ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Pituch ve Stevens, 2016; Erkorkmaz vd., 2013; Karagöz ve Ağbektas, 2016; İlhan ve Çetin, 2014).

Bu bilgilere göre Tablo 3.40.'da CMIN/DF yani χ^2/df değeri 5'in altında 1,361 çıkarak yeterli kabul edilen bir değer elde edilmiştir; GFI değeri 0,727 olduğundan kabul edilmeyen değer almıştır; NFI değerinin 0,757 ile iyi uyuma sahip olmadığı görülürken, CFI değeri 0,917 değeri ile iyi uyumu göstermektedir; RMSEA değerinin de 0,099 ile kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 41. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri				
CMIN/DF (χ^2/sd)	GFI	NFI	CFI	RMSEA
1,351	0,795	0,824	0,944	0,097

Tablo 3.41.'de CMIN/DF yani χ^2/df değeri 5'in altında 1,351 çıkarak yeterli kabul edilen bir değer elde edilmiştir; GFI değeri 0,795 olduğundan kabul edilmeyen değer almıştır; NFI değerinin 0,824 ile iyi uyuma sahip olmadığı görülürken, CFI değeri 0,944 değeri ile iyi uyumu göstermektedir; RMSEA değerinin de 0,097 ile kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğu görülmektedir.

Yapısal eşitlik modelinin bir diğer çeşidi olan yol analizinde, gözlemlenen değişkenler ile analiz yapılarak çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmaktadır. İki veya daha fazla değişken arasındaki nedensel ilişki yol analizi ile incelenmektedir. (Lleras, 2005). Yol analizindeki regresyon değerlerinde yer alan p yani anlamlılık değerinin 0,05'den düşük çıkması oluşturulan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir (Arbuckle, 2010). Regresyon yapılırken tahmin edilen değerlerle birlikte standart hataları ile ilgili değerler elde edilmektedir; tahmin edilen değerleri standart hatalara bölerek kritik değer bulunmaktadır; p değeri yol analizinde “*” ile gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,05 ölçütüne; “**” gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,01 ölçütüne, “***” ile gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,001 ölçütüne uyuyor anlamına gelmektedir (Arbuckle, 2010).

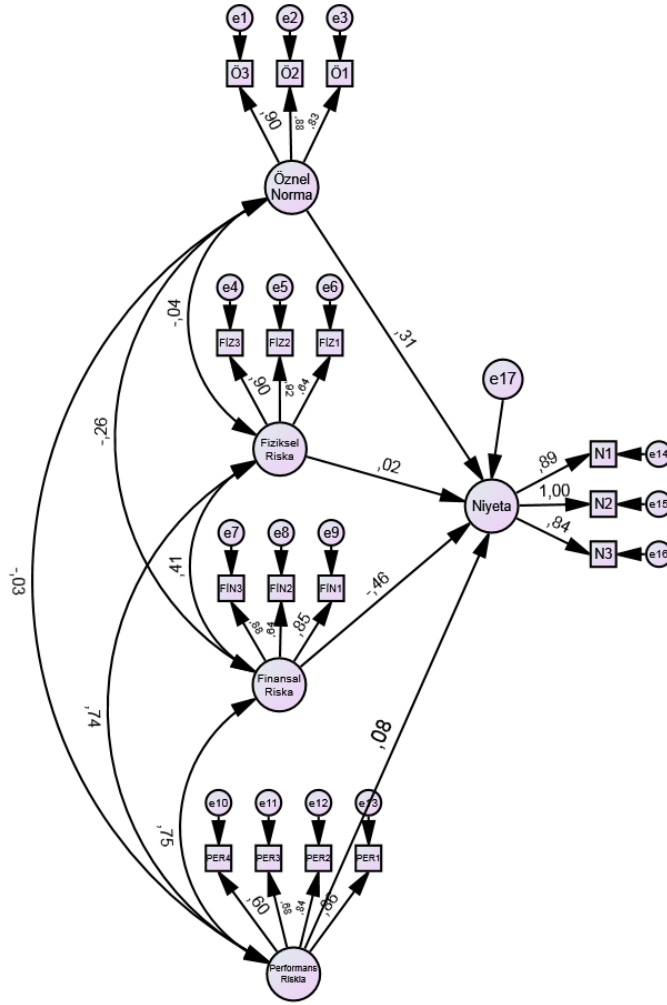
Tablo 3. 42. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yol Analizi

Yol Analizi Regresyon Katsayıları				Tahmin	Standart Hata	Kritik Değer	P (Anlamlılık) Değeri
Niyeta	<---	Öznel_Norma		0,377	0,209	1,8	0,072
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska		0,022	0,347	0,064	0,949
Niyeta	<---	Finansal_Riska		-0,605	0,451	-1,34	0,18
Niyeta	<---	Performans_Riskia		0,125	0,758	0,165	0,869

Yol Analizi Standart Regresyon Katsayıları				Estimate
Niyeta	<---	Öznel_Norma		0,312
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska		0,018
Niyeta	<---	Finansal_Riska		-0,458
Niyeta	<---	Performans_Riskia		0,076

Yol analizindeki regresyon değerlerinde yer alan p yani anlamlılık değerinin 0,05'den düşük çıkması oluşturulan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir (Arbuckle, 2010); Tablo 3.42.'de $p < 0,05$ değere sahip bağımsız değişken gözükmemektedir; yani niyet ile öznel norm, fiziksel risk, finansal risk ve performans risk arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yapılan 5 değişkenli ilk modele yönelik ön testin sonucuyla ortaya çıkmaktadır.

İlk modeli içeren 5 değişkenli 38 kişilik ön test sonucuna göre elde edilen yol analizi sonucu Şekil 3.8.'de görülmektedir.

Şekil 3. 8. Ön Test İlk Model 5 Değişken Yol Analizi Sonuçları

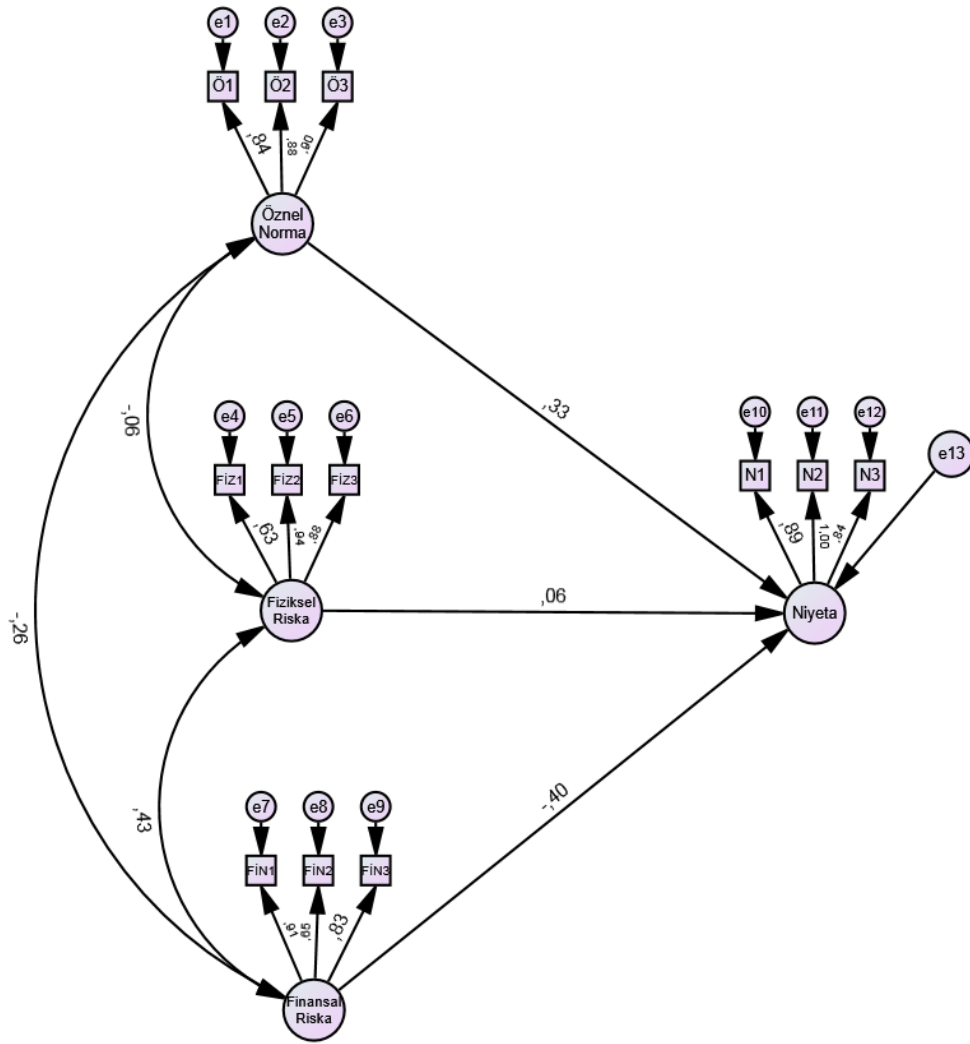
Tablo 3. 43. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yol Analizi

Yol Analizi Regresyon Katsayıları						
			Tahmin	Standart Hata	Kritik Değer	P (Anlamlılık) Değeri
Niyeta	<---	Öznel_Norma	0,379	0,186	2,04	0,041
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska	0,101	0,265	0,382	0,703
Niyeta	<---	Finansal_Riska	-0,416	0,193	-2,158	0,031

Yol Analizi Standart Regresyon Katsayıları			
			Estimate
Niyeta	<---	Öznel_Norma	0,326
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska	0,063
Niyeta	<---	Finansal_Riska	-0,398

Yol analizindeki regresyon değerlerinde yer alan p yani anlamlılık değerinin 0,05'den düşük çıkması oluşturulan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir (Arbuckle, 2010).

Tablo 3.43.'de $p < 0,05$ değere sahip bağımsız değişken olarak öznel norm ve finansal risk değişkenleri gözükmemektedir; yani niyet ile öznel norm ve finansal risk arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ve fiziksel risk ile niyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, yapılan 4 değişkenli nihai modelin ön testin sonucuna göre ortaya çıkmaktadır. Nihai modeli kapsayan 4 değişkenli 38 kişilik ön test sonucuna göre elde edilen yol analizi sonucu Şekil 3.9.'da görülmektedir.

Şekil 3. 9. Ön Test Nihai Model 4 Değişken Yol Analizi Sonuçları

3.1.5.2. Anket Uygulaması Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

Faktör analizine başlamadan önce yapılması gereken normallik analizi kapsamında Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) değerleri, Tablo 3.44.'de belirtilmektedir.

Tablo 3. 44. Anket Uygulaması Nihai Model Basıklık (Kurtosis), Çarpıklık (Skewness) Değerleri

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Öznel Norm	0,383475565	-0,32230975	322
Niyet	0,020068064	-0,708738765	322
Fiziksel Risk	0,630272214	0,167874804	322
Finansal Risk	0,430909251	0,510356389	322

	Skewness	Kurtosis	Veri Sayısı
Ö1	0,412329107	-0,376499436	322
Ö2	0,364050483	-0,506509849	322
Ö3	0,401405682	-0,682777214	322
N1	0,128386757	-0,830183762	322
N2	0,024018232	-0,795511408	322
N3	-0,111232872	-0,627317948	322
FİZ1	0,550285366	-0,310483945	322
FİZ2	0,670783338	0,045947138	322
FİZ3	0,636331597	0,001283744	322
FİN1	0,638045956	0,360930971	322
FİN2	0,382692327	-0,134449574	322
FİN3	0,393772136	-0,027203725	322

Tablo 3.44.'de görüldüğü üzere, 4 değişkenden ve 12 ifadeden oluşan nihai modeli ölçmek için, 322 kişinin cevapladığı anket uygulaması sonuçlarına göre ortaya çıkan, Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) değerleri, öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerinin, -2 ile +2 arasında olduğunu yani veri setinin çoklu normal dağılıma uyduğunu göstermektedir (George ve Mallery, 2010).

Tablo 3. 45. Anket Uygulaması Nihai Model Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	Bartlett's Test of Sphericity Sig.
0,833529963	0,000

Faktörleştirilebilirlik için Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısının 0,60'dan yüksek olması gerekmektedir; Tablo 3.45.'de görüldüğü üzere, anket uygulamasından elde edilen data ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre Kaiser-Meyer-Olkin kat sayısı 0,60'dan yüksek olduğundan faktörleştirilebilirlik için yeterli düzeyde uygun bir veri olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2002; Williams vd., 2010).

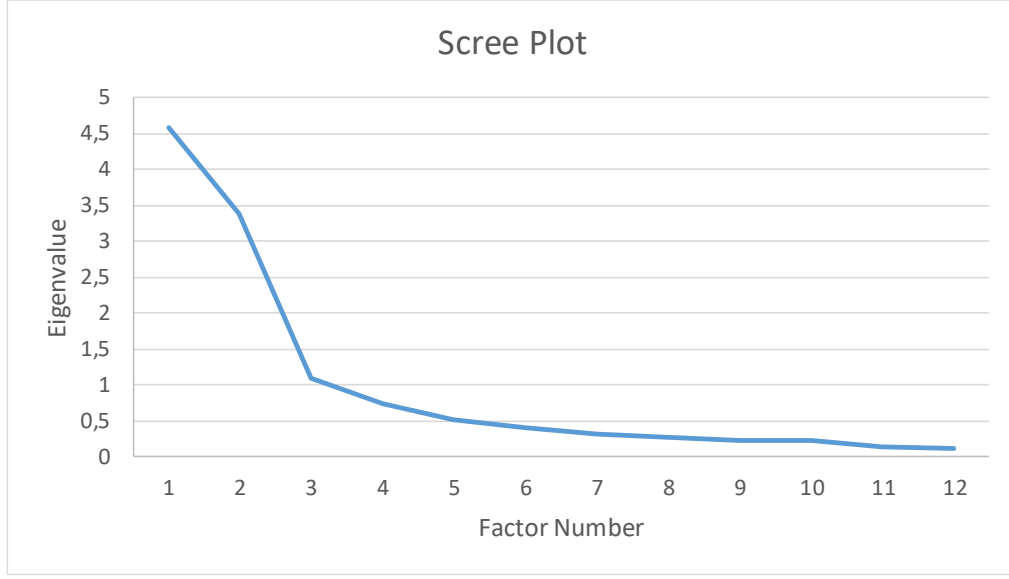
Barlett testi, $p < 0,05$ koşulu yani $\sigma < 0,05$ koşulu sağlanıyorsa istatistik sonucu anlamlı çıkmaktadır ve veri setinin faktör analizi için uygunluğu sağlanmaktadır (Constantin, 2014; Williams vd., 2010; Hair vd., 2010); Tablo 3.45.'de görüldüğü üzere, anket uygulamasından elde edilen data ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre elde edilen sigma değeri 0,05'den küçük çıkmıştır yani veri setinin faktör analizi için gerekli uygunluğu sağladığı görülmektedir.

Tablo 3. 46. Anket Uygulaması Nihai Model Açıklanan Toplam Varyans**Açıklanan Toplam Varyans**

İlk Özdeğerler			
Faktör	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	4,59379	38,28161327	38,28161327
2	3,37352	28,11266195	66,39427522
3	1,09709	9,142413174	75,5366884
4	0,73903	6,15855941	81,69524781
5	0,51193	4,266050897	85,9612987
6	0,41132	3,42764832	89,38894702
7	0,31177	2,598044436	91,98699146
8	0,26979	2,248221172	94,23521263
9	0,22414	1,867835973	96,1030486
10	0,21843	1,82026532	97,92331392
11	0,1451	1,20916036	99,13247428
12	0,1041	0,867525716	100

Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik

Faktör sayısı belirlenirken ilk olarak öz değerlere (eigen values) bakılır, bu değer, ilgili faktörün açıkladığı toplam varyansı göstermektedir, özdeğeri bir ve birden büyük olursa faktörler dikkate alınmaktadır; faktörlerin açıkladığı toplam varyansın %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010); Tablo 3.46.'da görüldüğü üzere 322 kişinin cevapladığı anket uygulamasından elde edilen dataya ve öznel norm, niyet, fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerine göre ilk özdeğerler kısmının toplam kısmında özdeğeri 1'den yüksek olan 3 faktör olduğu görülmektedir yani bu kurala uyan 3 faktör üretilmiştir. İlk özdeğerler kısmının kümülatif % kısmı, faktörü yüzde kaç açıkladığını göstermektedir yani burada, faktörler toplam varyansı % kaç açıklıyor sorusunun cevabı bulunmaktadır, bu değer %60 ve üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2010). Buna göre öz değeri 1'den büyük olan birinci faktör toplam varyansı %38,28, ikinci faktör %28,11 ve üçüncü faktör %9,14 açıklamaktadır; faktörlerin açıkladığı toplam varyansın %75,53 olduğu görülmektedir.

Şekil 3. 10. Anket Uygulaması Nihai Model Scree Plot Grafiği

Faktör yapısı belirlenirken Scree Plot grafiği de fikir vermektedir (Hair vd., 2010); buna göre nihai modeli kapsayan, 4 değişkenden oluşan anket uygulamasındaki verilere göre Şekil 3.10.'da da görüldüğü üzere 3 faktörün oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 3. 47. Anket Uygulaması Nihai Model - Model (Pattern) Matrisi

MODEL (PATTERN) MATRİSİ			
İfade	Faktör		
	1	2	3
FİZ3, Airbnb'yi kullanmak bir saldırıya hedef olma ihtimalimi artırabilir.	0,89264		
FİZ2, Airbnb'yi kullanmak suçluların bana zarar verme ihtimalini artırır.	0,86661		
FİZ1, Airbnb'yi kullanırken bana karşı bir suç işleneceğinden korkarım.	0,81445		
FİN3, Airbnb'ye ödediğim para karşılığında, Airbnb'den daha düşük seviyede bir hizmet alacağımı düşünüyorum.	0,6603		
FİN2, Maliyetlerin Airbnb tarafından sunulandan daha yüksek olması muhtemeldir.	0,45291		
FİN1, Airbnb kullanmak geleneksel otelleri kullanmaktan daha pahalı olacaktır.	0,3969		
N2, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmaya hazırım.		0,97189	
N3, Airbnb'yi seyahat ederken kullanmayı deneyeceğim.		0,84158	
N1, Seyahat ederken Airbnb'yi kullanmayı planlıyorum.		0,73886	
Ö2, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı ister.			1,03304
Ö3, Görüşlerine değer verdiğim kişiler, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı tercih eder.			0,78818
Ö1, Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb kullanmam gerektiğini düşünüyor.			0,63809
Faktörleştirme Yöntemi: Maksimum Olabilirlik			
Döndürme Yöntemi: Kaiser normalizasyonu ile Promax.			

Örneklem sayısına göre değişen faktör yük değerinde, örneklem sayısı yüksek olduğunda 0,30 değerinin kabul edilebileceği, örneklem sayısı düşük olduğunda 0,70 değerinin kabul edileceği belirtilmektedir, örneklem sayısı belirlenirken analiz edilecek değişken sayısının en az beş katı kadar olmalıdır şeklinde bir kural belirtilmektedir (Hair vd., 2010); buna göre 322 kişilik katılımcı sayısı, 4 tane değişken sayısına göre en az 20 katılımcı olması gerektiği düşünüldüğünde, büyük örneklem sayılabilmektedir; buna göre faktör yükünün en az 0,30 değerine sahip olması gerekmektedir; Tablo 3.47.'de ki faktör yüklerine göre 0,30'un altında faktör yükü bulunmamaktadır; ilaveten finansal risk ve fiziksel risk algılanan risk kategorisine uygun olarak aynı faktör altında konumlandırılmıştır.

Tablo 3. 48. Anket Uygulaması Nihai Model Doğrulayıcı Faktör Analizi Standardize Regresyon Değerleri

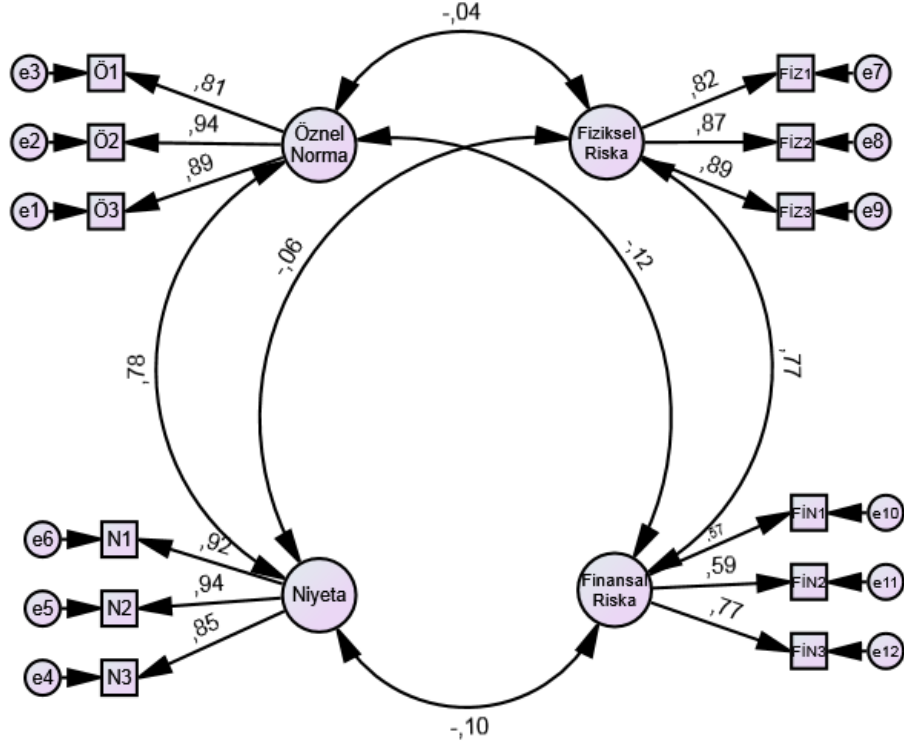
Standardize Regresyon Değerleri		
		Estimate
Öznel_Norm_3	<--- Öznel_Norma	0,892
Öznel_Norm_2	<--- Öznel_Norma	0,943
Öznel_Norm_1	<--- Öznel_Norma	0,805
Niyet_3	<--- Niyeta	0,85
Niyet_2	<--- Niyeta	0,942
Niyet_1	<--- Niyeta	0,919
Fiziksel_Risk_1	<--- Fiziksel_Riska	0,819
Fiziksel_Risk_2	<--- Fiziksel_Riska	0,872
Fiziksel_Risk_3	<--- Fiziksel_Riska	0,894
Finansal_Risk_1	<--- Finansal_Riska	0,568
Finansal_Risk_2	<--- Finansal_Riska	0,587
Finansal_Risk_3	<--- Finansal_Riska	0,765

Doğrulayıcı faktör analizinde standardize regresyon değerleri gözlenen değişkenlerin örtük değişkenleri tahmin etme seviyesini, yani faktör yüklerini göstermektedir; bu değerlerin 0,70'e yakın ve 0,70'den yüksek olması gerekmektedir (Kaynak, 2012); buna göre Tablo 3.48.'de Fiziksel Risk 1 ifadesinin regresyon değerinin 0,70'in üstüne çıkarak 0,819 şeklinde regresyon değeri aldığı görülürken, Finansal Risk 1 ve Finansal Risk 2'nin 0,70'in altında kaldığı görülmektedir.

Tablo 3. 49. Anket Uygulaması Nihai Model İki Faktör Arasındaki Korelasyon

İki Faktör Arasındaki Korelasyon		
		Estimate
Öznel_Norma	<--> Niyeta	0,776
Öznel_Norma	<--> Fiziksel_Riska	-0,039
Öznel_Norma	<--> Finansal_Riska	-0,123
Niyeta	<--> Fiziksel_Riska	-0,059
Niyeta	<--> Finansal_Riska	-0,097
Fiziksel_Riska	<--> Finansal_Riska	0,77

Korelasyon katsayısının, 0,70-1,00 arasında olması değişkenler arasında yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise değişkenler arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çavdar vd., 2018); korelasyon katsayısının pozitif olması değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu, negatif olması ise ters yönlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Şencan, 2005); buna göre Tablo 3.49.'da öznel norm ile niyet arasında doğrusal ve yüksek düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki; öznel norm ile finansal risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında ters yönlü ve düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında düşük düzeyde ve ters yönlü; fiziksel risk ile finansal risk arasında yüksek düzeyde ve doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Şekil 3.11.'de nihai model doğrultusunda 4 değişken ve 12 ifadeden oluşan, 322 katılımcıyı içeren anket uygulamasının, doğrulayıcı faktör analizi sonuçları gösterilmektedir.

Şekil 3. 11. Anket Uygulaması Nihai Model Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Tablo 3. 50. Anket Uygulamasına göre Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri				
CMIN/DF (χ^2/sd)	GFI	NFI	CFI	RMSEA
3,631	0,923	0,938	0,954	0,091

Ki-kare istatistiği yani CMIN/DF yani χ^2/df değerinin 5'e eşit ya da 5'den küçük olması yeterli kabul edilmektedir (Marsh ve Hocevar, 1985); buna göre Tablo 3.50.'de CMIN/DF değeri yeterli düzeyde çıkmıştır.

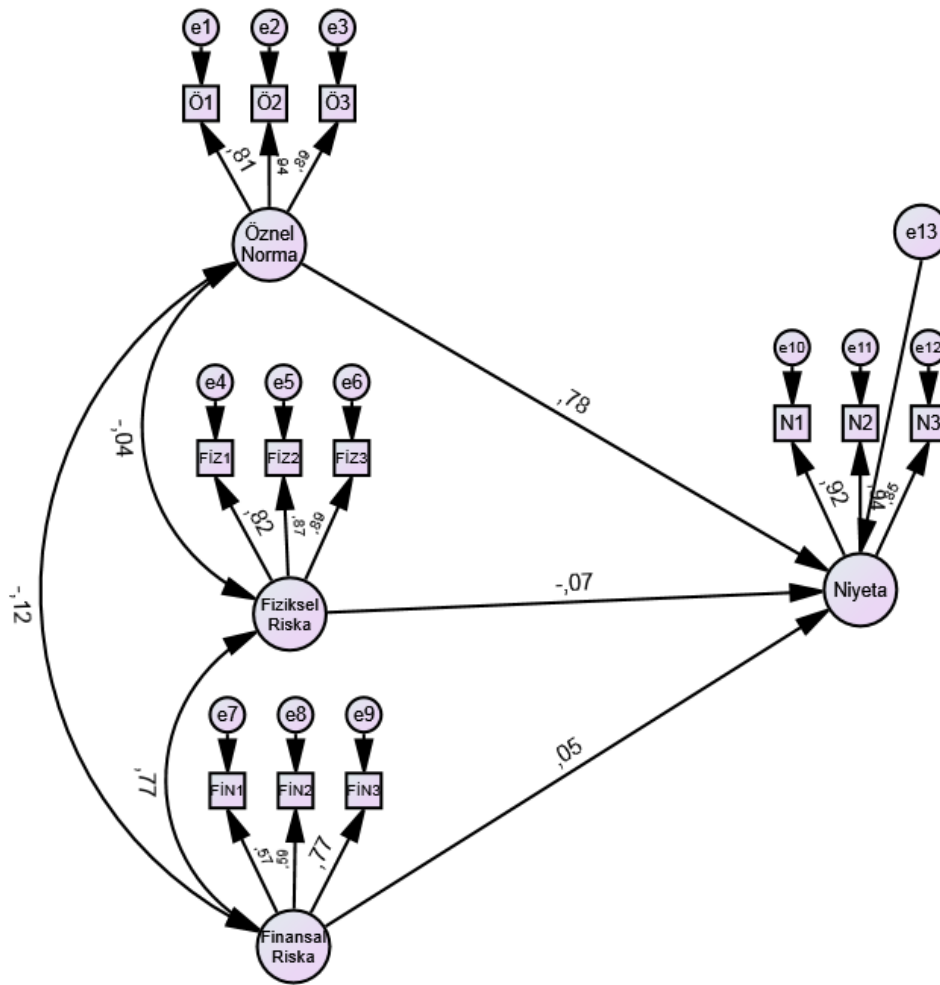
Uyum iyiliği indeksi (GFI) 0,95'e ve 1 aralığında ya da bu değerlere eşitse iyi uyum, 0,90 ve 0,95 aralığında ya da bu değerlere eşitse kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Pituch ve Stevens, 2016; Erkorkmaz vd., 2013; Karagöz ve Ağbektas, 2016; İlhan ve Çetin, 2014); buna göre Tablo 3.50.'de GFI değeri 0,923 ile kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) 0,95 ve 1 aralığında ya da bu değerlere sahipse iyi uyumu, 0,90 ile 0,95 arasında veya bu değerlere eşit ise kabul edilir uyumu göstermektedir (Pituch ve Stevens, 2016; Erkorkmaz vd., 2013; Karagöz ve Ağbektas, 2016; İlhan ve Çetin, 2014); buna göre Tablo 3.50.'de CFI değeri 0,954 ile iyi uyumu göstermektedir. Normalize edilmiş uyum indeks değeri (NFI) 0,90 ve üstünde ise iyi uyumu göstermektedir (Pituch ve Stevens, 2016; Erkorkmaz vd., 2013; Karagöz ve Ağbektas, 2016; İlhan ve Çetin, 2014); buna göre Tablo 3.50.'de 0,938 ile NFI, iyi uyumu göstermektedir. Yaklaşık hataların ortalama kare kökü (RMSEA); 0,05'den küçük veya eşit ise mükemmel uyumu, 0,05 ile 0,08 arasında ise iyi uyumu, 0,08 ile 0,10 arasında ise kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Pituch ve Stevens, 2016; Erkorkmaz vd., 2013; Karagöz ve Ağbektas, 2016; İlhan ve Çetin, 2014); buna göre Tablo 3.50.'de 0,091 değeri ile RMSEA, kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Anket uygulamasına göre elde edilen uyum iyiliği değerlerinin, iyi uyumu gösteren ve kabul edilebilir değerler içinde çıktığı görülmektedir.

Tablo 3. 51. Anket Uygulaması Nihai Model Yol Analizi

Yol Analizi Regresyon Katsayıları						
			Tahmin	Standart Hata	Kritik Değer	P (Anlamlılık) Değeri
Niyeta	<---	Öznel_Norma	1,002	0,071	14,177	***
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska	-0,084	0,105	-0,801	0,423
Niyeta	<---	Finansal_Riska	0,108	0,193	0,558	0,577

Yol Analizi Standart Regresyon Katsayıları			
			Estimate
Niyeta	<---	Öznel_Norma	0,78
Niyeta	<---	Fiziksel_Riska	-0,069
Niyeta	<---	Finansal_Riska	0,052

Yol analizindeki regresyon değerlerinde yer alan p yani anlamlılık değerinin 0,05’den düşük çıkması oluşturulan analizin anlamlı olduğunu göstermektedir; ilaveten p değeri yol analizinde “*” ile gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,05 ölçütüne; “**” gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,01 ölçütüne, “***” ile gösteriliyorsa p küçük ya da eşit 0,001 ölçütüne uyuyor anlamına gelmektedir (Arbuckle, 2010); Tablo 3.51.’de $p < 0,05$ değere sahip bağımsız değişken olarak ve “***” değeri ile 0,001 ölçütüne uyan öznel norm gözükmemektedir; yani niyet ile öznel norm arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ve fiziksel risk ile niyet arasında ve finansal risk ile niyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yapılan nihai araştırma modelindeki 4 değişkenli 12 ifadeli anket uygulamasına göre ortaya çıkmaktadır. Anket uygulamasında nihai araştırma modeline göre 322 kişinin cevapladığı anket sonucundan elde edilen yol analizi sonucu Şekil 3.12.’de gösterilmektedir.

Şekil 3. 12. Anket Uygulamasına göre Yol Analizi Sonuçları

SONUÇLAR

Airbnb, günümüzde, 7 milyondan fazla konaklama yeri sunmakta, 100.000'den fazla şehirde ve 220'den fazla ülkede aktif durumdadır. Airbnb platformu, otel odalarına göre daha ucuz konaklama imkanı sunmaktadır ve istenilen büyüklükte daire opsiyonları, farklı lokasyon alternatifleri ile dikkat çeken bir platformdur; bu nedenle kişilerin bu platforma yönelik niyetlerini etkileyen değişkenler araştırılmıştır; Airbnb kullanma sıklığı çerçevesinde, Türkiye'de ki kişilerin seyahat etme alışkanlıklarında çalışmada bakılmıştır. Bu çalışmaya başlarken koronavirüs salgını henüz başlamamıştı; araştırma süreci devam ederken koronavirüs salgını meydana geldi, salgın sonrasında Airbnb'ye yönelik araştırmaya devam etmemin sebebi Airbnb'ye olan talebin devam ettiğini görmemden kaynaklanmıştır. AirDNA'nın Airbnb'ye ve Vrbo'ya yönelik yapmış olduğu araştırmasında, kısa süreli ev kiralama hizmeti veren platformlara Covid-19'un etkileri incelenmiştir; Şekil 1.5.'de belirtilen, araştırmanın sonucuna bakıldığında Mart 2020'nin Covid-19'dan kaynaklanan en düşük doluluk oranı haftasına kıyasla 21 Haziran 2020'de doluluk oranlarının dikkate değer derecede yükseldiği görülmüştür.

Kişilerin az kullanılan varlıklarını, online olarak ulaşılabilir hale getiren paylaşım ekonomisi hayatımızda yeni bir düzenin başladığının sinyallerini vermeye başlamıştır, Airbnb bir paylaşım ekonomisi örneğidir ve kısa süreli ev kiralama hizmeti vererek ev sahipleri ile seyahat edenleri online olarak bir araya getirmektedir. Bu durum az kullanılan veya hiç kullanılmayan bir konutun başka kişilerle paylaşılmasıdır, konutu edinmek yerine paylaşım yoluyla kullanmak ya da kiralamak üstelik bunu online bir mecra vasıtasıyla dünyanın öbür ucundaki bir kişinin ulaşabileceği şekilde online yoldan tasarlamak yeni bir olgudur. Burada cevabı aranan soru kişilerin Airbnb platformunu kullanmaya ya da kullanmamaya iten etmenleri belli noktalarda tespit edebilmektir.

Bu çalışma, Türkiye’de ki tüm kişilerden oluşan hedef kitleyi kapsamaktadır ve ister Airbnb kullanıcısı olsun, ister hiç Airbnb’yi kullanmamış olsun, tüm kişilerin niyetlerine etki eden değişkenler araştırılmaktadır.

İlk olarak Airbnb kullanma niyetlerini etkileyen unsurlar, planlı davranış teorisi bakış açısıyla ele alınmış; sonrasında kişilerin bu konudaki niyetlerini etkileği düşünülen kişilerin algıladıkları riskler de çalışmaya dahil edilmiştir. Literatürde daha önce paylaşım ekonomisiyle ilgili yapılan araştırmalar detaylı olarak incelenmiş olup, paylaşım ekonomisi ve planlı davranış teorisi bağlantısını kuran ve paylaşım ekonomisi ve algılanan risk bağlantısını kuran çalışmalar literatürde dikkatlice gözden geçirilmiştir.

Daha önce yapılan bu çalışmaların sonucunda Türkiye’de Airbnb kullananlar ve kullanmayanlar şeklinde tüm tüketicileri kapsayan, kişilerin bu platform üzerinde niyetlerini etkilediği düşünülen öznel norm, fiziksel risk, finansal risk ve performans riski değişkenleri ile ilgili bir çalışmanın olmadığı göze çarpmıştır. Literatürde, performans riski değişkeninin paylaşım ekonomisi kullananlara yönelik yapılan bir değişken olduğu görülmüş, bu çalışmada hem kullanan hem kullanmayan kişiler açısından tüm kişiler nezdinde nasıl algılandığı merak edildiğinden ilk modele bu değişken dahil edilmiş ve ön test sürecinde ilk model araştırılmıştır.

İlk modelde niyet üzerinde, öznel normun, fiziksel riskin, finansal riskin, performans riskinin anlamlı bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. İlk model ön test sürecinde 38 üniversite öğrencisine yönelik yapılan anket ile test edilmiştir. İlk modelde performans riskinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı istatistiksel olarak görüldüğünden nihai modelden çıkartılmıştır. Niyet üzerinde öznel normun, fiziksel riskin ve finansal riskin anlamlı bir etkisinin olduğu düşünülen nihai model ilk olarak ön test sürecinde 38 üniversite öğrencisinin verdiği yanıtlara göre analiz edilmiştir. Ön test analiz sonuçlarına göre güncellenen araştırma modeli ve anketi tekrar uygulanmıştır.

Toplanan verilerin analiz sonuçlarına bakıldığında, nihai modelin başka bir deyişle, öznel normun, fiziksel riskinin ve finansal riskinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığının araştırıldığı 322 kişinin cevapladığı anket uygulamasında kişilerin %46'sı kadın, %54'ü erkek; en yüksek yaş grubu, % 36 ile 51 yaş ve üstü, sonrasında %34 ile 41-50 yaş grubu olarak bulunmuştur; katılımcıların %31'i bekar, %69'u evli bireylerden oluşmaktadır; ankete katılanların %50'si lisans mezunu, %17'si yüksek lisans ve lise mezunu, %9'u ön lisans mezunu, %6'sı doktora mezunu, %1'i ilköğretim mezunu olduğu anlaşılmaktadır; en yüksek gelir skalası %21 ile 3001-5000 TL gelire sahip bireylerin oluşturduğu grubu içermiştir; seyahat planlamasında Airbnb'yi kullanma sıklığına bakıldığında %23'ünün yılda 1-3 kez, %5'inin yılda 4 kez ve daha fazla Airbnb platformunu kullandığı, %72'sinin Airbnb platformunu hiç kullanmadığı görülmüştür. Airbnb kullanma konusunda ankete katılan Türkiye'de ki tüketicilerin çoğunun Airbnb platformunu hiç kullanmadığı görülmüştür.

Nihai modelin anket uygulaması sonuçlarına göre tüm değişkenlerin Cronbach's Alpha değeri 0,7'nin üzerindedir; finansal risk dışında tüm değişkenlerin kompozit güvenilirliğinin ise 0,7'nin üzerinde olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, toplanan veriler 5'li Likert ölçeği ile hesaplanmıştır ve toplanan verinin basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) değerlerine göre çoklu normal dağılıma uyduğu görülmüştür.

Yakınsak geçerliliğe baktığımızda anket uygulamasındaki sonuçlara göre nihai modelde finansal risk dışındaki bütün değişkenlerin yakınsak geçerliliği sağladığı görülmüştür.

Nihai modelin test edildiği anket uygulamasının korelasyon sonuçlarına göre niyet ile öznel norm arasında yüksek düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında düşük düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında düşük düzeyde; öznel norm ile finansal risk arasında düşük düzeyde; fiziksel risk ile finansal risk arasında orta düzeyde ilişki yani korelasyon olduğu görülmüştür. Niyet ile en yüksek ilişkiye sahip değişken, öznel norm değişkenidir.

Nihai modele yönelik yapılan anket uygulamasının regresyon sonuçlarına göre bu model niyetin %53'ünü açıklamıştır; modeldeki üç bağımlı değişken öznel norm, finansal risk, fiziksel risk ile niyet arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur; anket uygulamasına göre öznel norm, niyet için en önemli değişkendir.

Nihai model için yapılan anket uygulamasından elde edilen sonuçlara göre çoklu bağlantılılığa bakılmış olup, çoklu bağlantılılığa sahip değişkenlerin olmadığı başka bir deyişle, birbirine çok benzeyen değişkenlerin olmadığı görülmüştür ve bu sonuç, birbirine yüksek düzeyde benzemesi sebebiyle modelden çıkarılması gereken bir değişkenin olmadığını görmemizi sağlamıştır.

Çalışmada faktörleştirilebilirlik için uygunluğun tespit edilmesine yönelik KMO ve Barlett değerlerine bakılmış, nihai modelin test edildiği anket uygulamasının sonucuna göre veri setlerinin faktör analizi için uygun olduğu bulunmuştur.

Açıklayıcı faktör analizinde, anket uygulamasında özdeğeri 1'den yüksek olan 3 faktörün, açıkladığı toplam varyansın %75,53 olduğu görülmüştür.

322 kişilik örnekleme değişken sayısına göre örneklem yüksek olduğundan faktör yük değeri en az 0,30 olarak alınmış olup faktör yüklerine göre 0,30'un altında faktör yükü bulunmamaktadır; ilaveten finansal risk ve fiziksel risk algılanan risk kategorisine uygun olarak aynı faktör altında kategorize edilmiştir.

Doğrulamalı faktör analizinde standardize regresyon değerleri gözlenen değişkenlerin yani ifadelerin, örtük değişkenleri tahmin etme seviyesini, yani açıklayıcı faktör analizinde belirtilen faktör yüklerine benzer değerlerini göstermektedir; bu değerlerin 0,70'e yakın ya da daha yüksek değerler alması gerekmektedir (Kaynak, 2012); nihai modele yönelik anket uygulamasının verilerine göre yapılan doğrulamalı faktör analizi standardize regresyon değerlerine göre Fiziksel Risk 1 ifadesinin regresyon değerinin 0,70'in üstüne çıkarak 0,819 şeklinde regresyon değeri aldığı görülürken, Finansal Risk 1 ve Finansal Risk 2'nin 0,70'in altında kaldığı görülmektedir.

Anket uygulamasının datasına göre yapılan doğrulayıcı faktör analizi korelasyon değerlerine bakıldığında öznel norm ile niyet arasında yüksek düzeyde; öznel norm ile fiziksel risk arasında düşük düzeyde; öznel norm ile finansal risk arasında düşük düzeyde; niyet ile fiziksel risk arasında düşük düzeyde; niyet ile finansal risk arasında düşük düzeyde; fiziksel risk ile finansal risk arasında yüksek düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir; bu sonuçlara göre niyet ile öznel norm arasında yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anket uygulamasının nihai modele yönelik uyum iyiliği değerlerine bakıldığında CFI değeri iyi uyumu; NFI, iyi uyumu göstermektedir; RMSEA, kabul edilebilir uyumu göstermektedir; anket uygulaması verilerine göre elde edilen uyum iyiliği değerlerinin, iyi uyumu gösteren ve kabul edilebilir değerler içinde olduğu tespit edilmiştir.

Anket uygulamasının nihai modele yönelik datasına göre $p < 0,05$ değere sahip bağımsız değişken olarak öznel norm elde edilmiştir; yani niyet ile öznel norm arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ve fiziksel risk ile niyet arasında ve finansal risk ile niyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yapılan nihai araştırma modelindeki 4 değişkenli 12 ifadeli anket uygulamasına göre ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu analizlerden elde edilen sonuçlara göre niyet üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu düşünülen fiziksel risk, finansal risk ve öznel norm değişkenlerinden, 322 kişinin cevaplarından oluşan dataya göre yapılan analiz sonuçlarından, öznel normun niyet üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür; “H1: Kişinin Airbnb’ye yönelik öznel normu, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir” hipotezi kabul edilmiştir. Fiziksel risk ve finansal risk değişkenlerinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır; buna göre “H2: Kişinin Airbnb’ye yönelik algıladığı fiziksel risk, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir.” ve “H3: Kişinin Airbnb’ye yönelik algıladığı finansal risk, bu uygulamayı kullanma niyeti üzerinde etkilidir.” hipotezleri reddedilmiştir.

Türkiye’de Airbnb kullanan ve kullanmayan kişilere yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre kişilerin öznel normunun Airbnb uygulamasını kullanma niyetleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Bu durum, özellikle kararsız kullanıcıların, önem verdiği kişilerden ya da kurumlardan etkilendiğinin bir göstergesidir. Böyle bir sonucun çıkması turizm sektörü açısından önemli bir bulgudur. Turizm sektörünün bu sonucu göz önünde bulundurarak, öznel normun Airbnb’yi kullanma niyetinin önemli bir belirleyicisi olduğunu bilerek yönetsel stratejilerini oluşturması önem arz etmektedir. Buna ek olarak, pazarlama stratejilerinin oluşturulmasında Airbnb’ye yönelik öznel normun niyet üzerinde bu denli önemli olduğunun ortaya çıkması, bu hizmeti satın alma niyetini etkilediği düşünülürse, bu bilgiye göre strateji kurgulanması bir adım öne geçilmesini sağlayacaktır.

Veri toplama sürecinde hem yüz yüze hem online olarak karma anket tekniği tasarlanmış olmasına rağmen, Covid-19’un yoğunlaşması sebebiyle veri toplama süreci online anket tekniği kullanılarak yürütülmüştür.

Bu çalışma, 7 milyondan fazla konaklama yeri sunan, 100.000’den fazla şehirde ve 220’den fazla ülkede aktif durumda olan Airbnb’yi kullanma niyetlerini nelerin etkilediği sorusuyla başlamış olup, kişiler için önemli olan, karar vermesini etkileyen diğer kişilerin görüşlerini algılamasını yansıtan öznel normunun, Airbnb’yi kullanma niyeti üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu alanda yapılacak bundan sonraki çalışmalara katkı sağlayabileceği ve turizm sektörünün bu bulguyu, stratejik planlama sürecinde yol gösterici olarak kullanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Airbnb (2019). Airbnb Hosts Share More Than Six Million Listings Around the World. *Airbnb*. <https://news.airbnb.com/airbnb-hosts-share-more-than-six-million-listings-around-the-world/>.

Airbnb (2020a). About us. *Airbnb*. <https://news.airbnb.com/about-us/>.

Airbnb (2020b). What is Airbnb and how does it work? *Airbnb*. <https://www.airbnb.com/help/article/2503/what-is-airbnb-and-how-does-it-work>.

Airbnb (2020c). Your safety is our priority. *Airbnb*. <https://www.airbnb.com/trust>.

Airbnb (2020d). How does it work when Airbnb verifies your identity? *Airbnb*. <https://www.airbnb.com/help/article/1237/how-does-it-work-when-airbnb-verifies-your-identity>.

AirDNA (2020). About AirDNA. *AirDNA*. <https://www.airdna.co/about-2>.

Ajzen, Icek. *Action control: From Cognition to Behavior, From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior*. Ed. Julius Kuhl, Jürgen Beckmann. Berlin: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 1985.

Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.

Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control, and the Theory of Planned Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4), 665-683.

Akyüz, H. E. (2018). Yapı Geçerliliği İçin Doğrulayıcı Faktör Analizi: Uygulamalı Bir Çalışma. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 7(2), 186-198.

Allen, D. (2015). The Sharing Economy. *Institute of Public Affairs Review*, 67(3), 25-27.

Arbuckle, J. L. *IBM SPSS Amos 19 User's Guide*. Crawfordville, FL: Amos Development Corporation, 2010.

Assael, H., & Keon, J. (1982). Nonsampling vs. Sampling Errors in Survey Research. *Journal of Marketing*, 46, 114-123.

Aytaç, M., & Öngen, B. (2012). Doğrulayıcı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi*, 5, 14-22.

Bauer, R.A. (1960). Consumer Behavior as Risk Taking. Ed. Hancock, R.S., *Dynamic Marketing for a Changing World, Proceedings of the 43rd. Conference of the American Marketing Association*, 389-398.

Belk, R. (2014). You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of Business Research*, 67, 1595-1600.

Benjaafar, S., & Hu, M. (2020). Operations Management in the Age of the Sharing Economy: What Is Old and What Is New? *Manufacturing & Service Operations Management*, 22(1), 93-101.

Boros, L., Dudas, G., Kovalcsik, T., Papp, S., & Vida, G. (2018). Airbnb in Budapest: Analysing Spatial Patterns and Room Rates of Hotels and Peer-To-Peer Accommodations. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 21(1), 26-38.

Botsman, R., & Rogers R. (Ekim 2010). Beyond Zipcar: Collaborative Consumption. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2010/10/beyond-zipcar-collaborative-consumption>.

Buda, G., Pethes, B., & Lehota, J. (2020). Dominant Consumer Attitudes in the Sharing Economy—A Representative Study in Hungary. *Resources*, 9(1).

Buhalis, D., Andreu, L., & Gnoth, J. (2020). The dark side of the sharing economy: Balancing value co-creation and value co-destruction. *Psychology and Marketing*, 37(5), 689-704.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirme Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.

Büyüköztürk, Ş. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: 16. Baskı, Pegem Akademi, 2012.

Cannon, S., & Summers, L. H. (2014). How Uber and the Sharing Economy Can Win Over Regulators. *Harvard Business Review*.

Cheng, M., & Jin, X. (2019). What do Airbnb users care about? An analysis of online review comments. *International Journal of Hospitality Management*, 76, 58-70.

Constantin, C. (2014). Principal Component Analysis – A Powerful Tool in Computing Marketing. Information. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series V: Economic Sciences*, 7(56), 25-30.

Çavdar, O., Cumhuri, F., Koç, Y., & Doymuş, K. (2018). Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 27-33.

Dal, V., & Eroğlu, A. H. (2015). Farklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 361-385.

Deniz, G., & Koç, S. (2019). Türkiye’ de Ekonomik Büyüme ile Bazı Makro Değişkenler Arasındaki İlişki: Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 101-113.

Dursun, Y., & Kocagöz, E. (2010). Yapısal Eşitlik Modellemesi ve Regresyon: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35, 1-17.

Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K., & Sanisoğlu, S.Y. (2013). Doğrulamalı Faktör Analizi ve Uyum İndeksleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 33(1), 210-223.

Etikan, İ., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1-4.

Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C., & Strahan, E. J. (1999). Evaluating The Use Of Exploratory Factor Analysis In Psychological Research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299.

Fang, B., Ye, Q., & Law, R. (2016). Effect of sharing economy on tourism industry employment. *Annals of Tourism Research*, 57, 264-267.

Frenken, K. (2017). Political economies and environmental futures for the sharing economy. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*, 375(2095).

Frenken, K., & Schor, J. (2017). Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 3-10.

George, D., & Mallery, P. *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference.17.0 update*. Boston: Allyn & Bacon, 2010.

Gutierrez, J., Garcia-Palomares, J. C., Romanillos, G., Salas-Olmedo, M. H. (2016). Airbnb in tourist cities: comparing spatial patterns of hotels and peer-to-peer accommodation.

Guttentag, D. (2015). Airbnb: disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current Issues in Tourism*, 18(12), 1192-1217.

Gyodi, K. (2017). Airbnb and Booking.com: Sharing Economy Competing Against Traditional Firms? *Working Paper DELab UW*, 3.

Hair, J., F., Black W. C., Babin, B. J., & Anderson R. E. *Multivariate Data Analysis*. Ed. Global Edition. Pearson Education Limited, 2010.

Hamari, J., Sjöklint, M., & Ukkonen, A. (2016). The Sharing Economy: Why People Participate in Collaborative Consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67(9), 2047-2059.

Hawlitschek, F., Teubner, T., & Gimpel, H. (2016). Understanding the Sharing Economy: “Drivers and Impediments for Participation in Peer-to-Peer Rental.” *Hawaii International Conference on System Sciences*, 49, 4782-4792.

Heinrichs, H. (2013). Sharing Economy: A Potential New Pathway to Sustainability. *GAIA - Ecological Perspectives on Science and Society*, 22(4), 228-231.

Hong, J. H., Kim, B. C., & Park, K. S. (2019). Optimal risk management for the sharing economy with stranger danger and service quality. *European Journal of Operational Research*, 279(3), 1024-1035.

Hsu, C-L., Chang, C-Y., & Yansritakul, C. (2017). Exploring purchase intention of green skincare products using the theory of planned behavior: Testing the moderating effects of country of origin and price sensitivity. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 34, 145-152.

İlhan, M., & Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS Programları Kullanılarak Gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Analizlerine İlişkin Sonuçların Karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.

Jang, S. Y., Chung, J. Y., & Kim, Y. G. (2015). Effects of Environmentally Friendly Perceptions on Customers' Intentions to Visit Environmentally Friendly Restaurants: An Extended Theory of Planned Behavior. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(6), 599-618.

Jhaver, S., Karpfen, Y., & Antin, J. (2018). Algorithmic Anxiety and Coping Strategies of Airbnb Hosts. *CHI '18: Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*.

Kamal, P., & Chen, J. Q. (2016). Trust in Sharing Economy. *Pacific Asia Conference on Information Systems (PACIS)*.

Karagöz, Y., & Ağbektas, A. (2016). Yapısal Eşitlik Modellemesi İle Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Geliştirilmesi; Sivas İli Örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(13), 274-290.

Karaman, H., Atar, B., & Çobanoğlu Aktan, D. (2017). Açımlayıcı Faktör Analizinde Kullanılan Faktör Çıkartma Yöntemlerinin Karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1173-1193.

Kathan, W., Matzler, K., & Veider, V. (2016). The sharing economy: Your business model's friend or foe? *Business Horizons*, 59(6), 663-672.

Kaynak, Z. N. "Yapısal Eşitlik Modelleri." 2012. İstanbul Ticaret Üniversitesi. 01.12.2020 <<http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/handle/11467/2274>>.

Kim, Y. G., Woo E., & Nam, J. (2018). Sharing economy perspective on an integrative framework of the NAM and TPB. *International Journal of Hospitality Management*, 72, 109-117.

Kong, Y., Wang, Y., Hajli, S., & Featherman, M. (2019). In Sharing Economy We Trust: Examining the Effect of Social and Technical Enablers on Millennials' Trust in Sharing Commerce. *Computers in Human Behavior*.

Koopman, C., Mitchell, M., & Thierer, A. (2015). The Sharing Economy and Consumer Protection Regulation: The Case for Policy Change. *The Journal of Business, Entrepreneurship & the Law*, 8(2).

Kumar, V., & Dange, U. (2014). A Study on Perceived Risk in Online Shopping of Youth in Pune: A Factor Analysis. *SSRN Electronic Journal*, 8(8).

Kumar, V., Lahiri, A., & Doğan, O. B. (2018). A strategic framework for a profitable business model in the sharing economy. *Industrial Marketing Management*, 69, 147-160.

Lee, Z. W. Y., Chan, T. K. H., Balaji, M. S., & Chong, A. Y-L. (2018). Why People Participate in the Sharing Economy: An Empirical Investigation of Uber. *Internet Research*, 28(3), 829-850.

Li, Q. (2013). A novel Likert scale based on fuzzy sets theory. *Expert Systems with Applications*, 40(5), 1609-1618.

Liu, Y., & Yang, Y. (2018). Empirical Examination of Users' Adoption of the Sharing Economy in China Using an Expanded Technology Acceptance Model. *Sustainability*, 10(4), 1-17.

Lleras, C. (2005). Path Analysis. *Encyclopedia of Social Measurement*, 3, 25-30.

Lynn, M., & Harris, J. (1997). The desire for unique consumer products: A new individual differences scale. *Psychology & Marketing*, 14(6), 601-616.

Mardia, K. V. (1970). Measures of Multivariate Skewness and Kurtosis with Applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530.

Magno, F., Cassia, F., & Ugolini, M. (2018). Accommodation prices on Airbnb: effects of host experience and market demand. *The TQM Journal*, 30(5), 608-620.

Mair, J., & Reischauer, G. (2017). Capturing the dynamics of the sharing economy: Institutional research on the plural forms and practices of sharing economy organizations. *Technological Forecasting & Social Change*, 125, 11-20.

Mao, Z., & Lyu, J. (2017). Why travelers use Airbnb again? An integrative approach to understanding travelers' repurchase intention. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(9), 2464-2482.

Marsh, H. W., & Hocevar, D. (1985). Application of confirmatory factor analysis to the study of self-concept: First- and higher order factor models and their invariance across groups. *Psychological Bulletin*, 97(3), 562-582.

Matzler, K., Veider, V., & Kathan, W. (2015). Adapting to the Sharing Economy. *MIT Sloan Management Review*, 56(2), 71-77.

McCarthy, N. (23 Ocak 2018). Is Airbnb Really Cheaper Than A Hotel Room In The World's Major Cities? [Infographic]. *Forbes*.
<https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2018/01/23/is-airbnb-really-cheaper-than-a-hotel-room-in-the-worlds-major-cities-infographic>.

Mi, Z., & Coffman, D. (2019). The sharing economy promotes sustainable societies. *Nature Communications*, 10, 1214.

Mitchell, V-W. (1992). Understanding Consumers' Behaviour: Can Perceived Risk Theory Help? *Management Decision*, 30(3).

Mittendorf, C. (2017). How Trust and Risk Influence Sharing Intentions on Airbnb. *Pacific Asia Conference on Information Systems 2017 Proceedings*, 90.

Mohtar, S., & Abbas, M. (2015). Consumer Resistance to Innovation Due to Perceived Risk: Relationship Between Perceived Risk And Consumer Resistances to Innovation. *Journal of Technology and Operations Management*, 10(1), 1-13.

Nabradi, A., & Kovacs, T. (2020). Sharing Economy And Its Popularity In Hungary and Romania. *Oradea Journal of Business and Economics*, 5(1), 60-71.

Nasir, S., & Yurder, Y. (2015). Consumers' and Physicians' Perceptions about High Tech Wearable Health Products. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 195, 1261-1267.

Nasir Khan, H. M. & Siddiqui, D. A. (2019). Effect of Materialism on Sharing Behavior in Pakistan: The Mediatory Role of Sharing Motivation and Utility. *SSRN Electronic Journal*, 3510556.

Ong, M. H. B. A. & Puteh, F. (2017). Quantitative Data Analysis: Choosing Between SPSS, PLS and AMOS in Social Science Research. *International Interdisciplinary Journal of Scientific Research*, 3(1), 14-25.

Oskam, J. & Boswijk, A. (2016). Airbnb: the future of networked hospitality businesses. *Journal of Tourism Futures*, 2(1), 22-42.

Paul, J., Modi, A., & Patel, J. (2016). Predicting green product consumption using theory of planned behavior and reasoned action. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 29, 123-134.

Pituch, K. A., & Stevens, J. P. *Applied Multivariate Statistics For The Social Sciences Analysis with SAS and IBM's SPSS*. New York ve Londra: 6. Baskı, Routledge Taylor & Francis Group, 2016.

Plepys, A., & Singh, J. *A Research Agenda for Sustainable Consumption Governance, Evaluating the sustainability impacts of the sharing economy using input-output analysis*. Ed. Oksana Mont. Edward Elgar, 2019, Chapter 5, 66-84.

Puschmann, T., & Alt, R. (2016). Sharing Economy. *Business & Information Systems Engineering*, 58(1), 93-99.

Quattrone, G., Proserpio, D., Quercia, D., Capra, L., & Musolesi, M. (2016). Who Benefits from the “Sharing” Economy of Airbnb? *WWW '16: Proceedings of the 25th International Conference on World Wide Web*, 1385-1394.

Queiros, A., Faria, D., & Almeida, F. (2017). Strengths and Limitations of Qualitative and Quantitative Research Methods. *European Journal of Education Studies*, 3(9), 369-387.

Razli, I. A., Jamal, S. A., & Zahari, M. S. M. (2017). Airbnb: An Overview of a New Platform for Peer to Peer Accommodation in Malaysia. *Advanced Science Letters*, 23(8), 7829–7832.

Reisinger, Y., & Mavondo, F. (2006). Cultural Differences in Travel Risk Perception. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 20(1), 13-31.

Roelofsen, M., & Minca, C. (2018). The Superhost. Biopolitics, home and community in the Airbnb dream-world of global hospitality. *Geoforum*, 91, 170-181.

Roh, T. H. (2016). The sharing economy: Business cases of social enterprises using collaborative networks. *Procedia Computer Science*, 91, 502-511.

Sands, S., Ferraro, C., Campbell, C., Kietzmann, J., & Andonopoulos, V. V. (2020). Who shares? Profiling consumers in the sharing economy. *Australasian Marketing Journal*, 28(3), 22-33.

Sanford, W. & DuBois, D. (2020). COVID-19 impact on hotels and short-term rentals. *AirDNA*.<https://airdnawebsitereports.s3.amazonaws.com/documentation/Hotels+vs+Short+Term+Rentals.pdf>.

Satama, S. *Consumer Adoption of Access-Based Consumption Services – Case AirBnB*. Espoo, Finlandiya: Aalto University School of Business, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Schlagwein, D., Schoder, D., & Spindeldreher, K. (2020). Consolidated, systemic conceptualization, and definition of the “sharing economy”. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 71(7), 817-838.

Schmidt, G. M., & Druehl, C. T. (2008). When Is a Disruptive Innovation Disruptive? *Journal of Product Innovation Management*, 25(4), 347-369.

Seyfang, G. (2004). Consuming Values and Contested Cultures: A Critical Analysis of the UK Strategy for Sustainable Consumption and Production. *Review of Social Economy*, 62(3), 323-338.

Shatford, S. (18 Eylül 2015). The Biggest Airbnb Cities in The World. *AirDNA*. https://www.airdna.co/blog/biggest_airbnb_cities_in_the_world.

Soliha, E., & Widyasari, S. (2020). Message Framing and Source Credibility in Product Advertisements with High Consumer Involvement. *International Journal of Computers*, 5, 30-36.

Spindeldreher, K., Fröhlich, J., & Schlagwein, D. (2018). I Won't Share!: Barriers to Participation in the Sharing Economy. *Twenty-Second Pacific Asia Conference on Information Systems Proceedings*.

Steinmetz, H., Davidov, E., & Schmidt, P. (2011). Three Approaches to Estimate Latent Interaction Effects: Intention and Perceived Behavioral Control in the Theory of Planned Behavior. *Methodological Innovations Online*, 6(1), 95-110.

Stephany, Alex. *The Business of Sharing: Making it in the New Sharing Economy*. Palgrave Macmillan, 2015.

Sun, L., Zhou, X., & Sun, Z. (2019). Improving Cycling Behaviors of Dockless Bike-Sharing Users Based on an Extended Theory of Planned Behavior and Credit-Based Supervision Policies in China. *Frontiers in Psychology*, 10.

Şencan, H. *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

TDK (2020). Risk. <https://sozluk.gov.tr/>.

Teubner, T. (2014). Thoughts on the Sharing Economy. *International Conference on E-Commerce*, 11.

Thierer, A., Koopman, C., Hobson, A., & Kuiper, C. (2016). How the Internet, the Sharing Economy, and Reputational Feedback Mechanisms Solve the “Lemons Problem”. *University of Miami Law Review*, 70(3), 830-878.

Williams, B., Onsmann, A., & Brown, T. (2010). Exploratory factor analysis: A five-step guide for novices. *Journal of Emergency Primary Health Care*, 8(3).

Wu, X., & Zhi, Q. (2016). Impact of shared economy on urban sustainability: from the Perspective of Social, Economic, and Environmental Sustainability. *Energy Procedia*, 104, 191-196.

Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.

Ye, L., Zhang, Y., Liang, F., & Duo, W. (2012). Empirical Study on Senior Managers and Performances in Companies of High-Tech based on SPSS Software Regression Analysis. *Journal of Software*, 7(7), 1569-1576.

Yi, J., Yuan, G., & Yoo C. (2020). The effect of the perceived risk on the adoption of the sharing economy in the tourism industry: The case of Airbnb. *Information Processing and Management*, 57(1), 102108.

Yousafzai, S. Y., Foxall, G. R., & Pallister, J. G. (2010). Explaining Internet Banking Behavior: Theory of Reasoned Action, Theory of Planned Behavior, or Technology Acceptance Model? *Journal of Applied Social Psychology*, 40(5), 1172-1202.

Yu, D., & Hang, C. C. (2010). A Reflective Review of Disruptive Innovation Theory. *International Journal of Management Reviews*, 12, 435-452.

Yu, Y., Yi, W., Feng, Y., & Liu, J. (2018). Understanding the Intention to Use Commercial Bike-sharing Systems: An Integration of TAM and TPB. *Proceedings of the 51st Hawaii International Conference on System Sciences*.

Zhang, K. Z. K., Yan, R., & Zhao, S. J. (2016). Understanding Participation In Sharing Economy: The Roles of Convenience, Risk, And Regulatory Foc I. *Pacific Asia Conference on Information Systems Proceedings*, 106.

Zhang, T. C., Gu, H., Jahromi, M. F. (2018). What Makes the Sharing Economy Successful? An Empirical Examination of Competitive Customer Value Propositions. *Computers in Human Behavior*.

Zheng, F., & Song, Q. (2019). Entropy Maximization Based Capability Allocation of Clothing Production Enterprises in Sharing Economy. *IFAC-PapersOnLine*, 52(13), 211-216.

Zhu, G., So, K. K. F., & Hudson, S. (2017). Inside the sharing economy: Understanding consumer motivations behind the adoption of mobile applications. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(9), 2218-2239.

Zhu, Y., Cheng, M., Wang, J., Ma, L., & Jiang, R. (2019). The construction of home feeling by Airbnb guests in the sharing economy: A semantics perspective. *Annals of Tourism Research*, 75, 308-321.

EKLER

EK 1. Ön Test Anket Uygulaması

I. BÖLÜM: DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
Değerli Katılımcı, Aşağıda yer alan anket formu, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü kapsamında İşletme Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan bir yüksek lisans tezinin uygulama bölümünde kullanılması için hazırlanmıştır. Anket ile elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır ve kişisel bilgiler istenmemektedir. Anketin birinci bölümü demografik özellikler ile ilgili ifadelerden oluşmaktadır ve paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu ile ilgili bir ifade de yer almaktadır. Anketin ikinci bölümü Airbnb paylaşım hizmetleri uygulamasına dair görüşlerden oluşmaktadır. İkinci bölümde paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu hakkında ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi son aldığınız hizmet deneyiminizi dikkate alarak yanıtlayınız ve ilgili puanı işaretleyiniz. 1 "Kesinlikle katılmadığınızı", 2 "Katılmadığınızı", 3 "Kararsız olduğunuzu", 4 "Katıldığınızı", 5 "Kesinlikle katıldığınızı" gösterir. Katılımınız ve ilginiz için teşekkür ederiz.	
1. Cinsiyetiniz:	☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız:	
3. Medeni Durumunuz	☐ Evli ☐ Bekar
4. Öğrenim Durumunuz	☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
5. Aylık geliriniz	
6. Seyahat planlamasında hangi sıklıkla Airbnb web sitesini kullanırsınız?	☐ Hiç ☐ Yılda birkaç kez ☐ Ayda bir kez ☐ Haftada bir kez

II.BÖLÜM: AIRBNB PAYLAŞIM HİZMETİ HAKKINDA GÖRÜŞLER							
Aşağıda bir paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu hakkında ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi son aldığınız hizmet deneyiminizi dikkate alarak yanıtlayınız ve ilgili puanı işaretleyiniz. 1 "Kesinlikle katılmadığınızı" , 2 "Katılmadığınızı" , 3 "Kararsız olduğunuzu" , 4 "Katıldığınızı" , 5 "Kesinlikle katıldığınızı" gösterir.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum		
	1	2	3	4	5		
1. Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb kullanmam gerektiğini düşünüyor	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
2. Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı ister.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
3. Görüşlerine değer verdiğim kişiler, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmamı tercih eder	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
4. Seyahat ederken Airbnb'yi kullanmayı planlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
5. Airbnb'yi seyahat ederken kullanmaya hazırım.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
6. Airbnb'yi seyahat ederken kullanmayı deneyeceğim.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
7. Airbnb'yi kullanırken bana karşı bir suç işleneceğinden korkarım.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
8. Airbnb'yi kullanmak suçluların bana zarar verme ihtimalini artırır.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
9. Airbnb'yi kullanmak bir saldırıya hedef olma ihtimalini artırabilir.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
10. Airbnb kullanmak geleneksel otelleri kullanmaktan daha pahalı olacaktır.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
11. Maliyetlerin Airbnb tarafından sunulandan daha yüksek olması muhtemeldir.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
12. Airbnb'ye ödediğim para karşılığında, Airbnb'den daha düşük seviyede bir hizmet alacağımı düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
13. Airbnb'nin beklediğim düzeyde fayda sağlamayacağından endişeliyim.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
14. Airbnb web sitesinde belirtilen bilgileri ile konutun gerçek halinin farklı olabileceğinden endişeliyim.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
15. Airbnb hizmetlerini kullanırken hijyen ve sağlık koşullarının beklentilerin altında olmasından korkuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
16. Airbnb'yi kullanırken isteğimin veya şikayetimin, hizmet sağlayıcısı tarafından derhal ele alınamayabileceğinden endişe duyuyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0

EK 2. Nihai Model Anket Uygulaması

I. BÖLÜM: DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
Değerli Katılımcı, Aşağıda yer alan anket formu, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü kapsamında İşletme Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan bir yüksek lisans tezinin uygulama bölümünde kullanılması için hazırlanmıştır. Anket ile elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır ve kişisel bilgiler istenmemektedir. Anketin birinci bölümü demografik özellikler ile ilgili ifadelerden oluşmaktadır ve paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu ile ilgili bir ifade de yer almaktadır. Anketin ikinci bölümü Airbnb paylaşım hizmetleri uygulamasına dair görüşlerden oluşmaktadır. İkinci bölümde paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu hakkında ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi son aldığınız hizmet deneyiminizi dikkate alarak yanıtlayınız ve ilgili puanı işaretleyiniz. 1 "Kesinlikle katılmadığınızı", 2 "Katılmadığınızı", 3 "Kararsız olduğunuzu", 4 "Katıldığınızı", 5 "Kesinlikle katıldığınızı" gösterir. Katılımınız ve ilginiz için teşekkür ederiz.	
1. Cinsiyetiniz:	☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız:	☐ 20 yaş ve altı ☐ 21-30 yaş ☐ 31-40 yaş ☐ 41-50 yaş ☐ 51 yaş ve üstü
3. Medeni Durumunuz	☐ Evli ☐ Bekar
4. Öğrenim Durumunuz	☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
5. Aylık geliriniz	☐ 1000 TL ve aşağısı ☐ 1001-3000 TL ☐ 3001-5000 TL ☐ 5001-7000 TL ☐ 7001-10000 TL ☐ 10001-15000 TL ☐ 15001-20000 TL ☐ 20001 TL ve fazlası
6. Seyahat planlamasında hangi sıklıkla Airbnb web sitesini kullanırsınız?	☐ Hiç ☐ Yılda 1-3 kez ☐ Yılda 4 kez ve fazlası

II.BÖLÜM: AIRBNB PAYLAŞIM HİZMETİ HAKKINDA GÖRÜŞLER							
Aşağıda bir paylaşım ekonomisi uygulaması olan ve kısa süreli ev kiralama hizmeti sunan Airbnb platformu hakkında ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi son aldığınız hizmet deneyiminizi dikkate alarak yanıtlayınız ve ilgili puanı işaretleyiniz. 1 "Kesinlikle katılmadığımı", 2 "Katılmadığımı", 3 "Kararsız olduğumu", 4 "Katıldığımı", 5 "Kesinlikle katıldığımı" gösterir.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum		
	1	2	3	4	5		
1. Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb kullanmam gerektiğini düşünüyor	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
2. Benim için önemli olan çoğu insan, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmanı ister.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
3. Görüşlerine değer verdiğim kişiler, seyahat ederken Airbnb'yi kullanmanı tercih eder	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
4. Seyahat ederken Airbnb'yi kullanmayı planlıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
5. Airbnb'yi seyahat ederken kullanmaya hazırım.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
6. Airbnb'yi seyahat ederken kullanmayı deneyeceğim.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
7. Airbnb'yi kullanırken bana karşı bir suç işleneceğinden korkarım.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
8. Airbnb'yi kullanmak suçluların bana zarar verme ihtimalini artırır.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
9. Airbnb'yi kullanmak bir saldırıya hedef olma ihtimalimi artırabilir.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
10. Airbnb kullanmak geleneksel otelleri kullanmaktan daha pahalı olacaktır.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
11. Maliyetlerin Airbnb tarafından sunulandan daha yüksek olması muhtemeldir.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0
12. Airbnb'ye ödediğim para karşılığında, Airbnb'den daha düşük seviyede bir hizmet alacağımı düşünüyorum.	☐	☐	☐	☐	☐	►	0